OPVSCVLVM EN/
chiridion appellatum Ioannis Aquilę Ferme de omni ludorum genere.

AMATOREM LVDI
litterarum ſtudioſum Hexaſticho alloquitur Io. Hutichius.

Has aquilæ pennas poteris bene voluere luſor,
Si iuuat ad vitam cōmoda ferre tuam.
Hæc repetit luſus veterum: ſpectacula quæ ſint,
Et ludi hoc cupidæ tempore gentis amor,
Ponderat hæc varias leges, ex ordine tanto
Elige quod ludas, quæ fugienda fuge.

IMPRESSVM
OPPEN/
HEIM.

In arma Ioannis Aqlę studij Thubingensis .II. Ordinarij & Iuridicę facultatis Decani meritissimi. Epigramma. P. G.

Cuius signa rogas? Aquilę sunt arma Ioannis.
Vnde hęc tanta? manu tradita Cæsarea.
Qua ratione? volat fama: splendetq; per orbem:
Iuraq; ab interitu vindicat imperij.

REVERENDO IN

Christo Laurentio de Bibraw epō Herbipolen̄.
Franciecq orīetalis & illustri principi Vdal-
rico in wirtenberg & Tegk &c̄ ducib'
suisq dominis precipuis. Ioan-
nes Aquila V.I.d. sese
commendat.

Xquo optimū quemq virum precipitur ferè vbiq litterarū non sibi soli sȝ & posteritati & toti mūdo esse natū: cogitaui ipse mecū an nonnihil mū do ꝙ nati sumus deberem'. Visumq est primū eam rem ad prepotētes nō ad nr̄e ꝯditionis viros ꝑtinere. Quāobrem iu-stiori examine accępi pensitare. qua via quaq arte nr̄as ꝑtes depleremus. Neq vero altissima primū tentāda putaui; sed neq in humillima merce lucelli plurimū posse ꝯsequi. Pro-inde id tandē censebā: si ludoꝝ scaturigini ingluuieiq iure obsistere tot blasphemias criminatiōes seditiōesq extirpare valeremus. More oīm ferme philosophoꝝ ac scriptorū qui quū quid insigne a se inuentū: vel ingenio ęlaboratū vt poste ritati mandarent scriptūq relinquerēt ita lucubrata amplissi mis maximisq viris ꝗbusdā uouebant atq dedicabāt. Ego itaq delegi vos proceres integerrimos francię suęuieq ori-entalis duces prestātissima mea presidia quibus meā dedico opellam de ludis gymnicis & scęnicis deq athlętis agonib' in certamibus & gladiatorib' in ludicris artibus. Enimuero omēs vr̄m vtriusq decoꝝ admirant' pares reuerent' inferio-res obediunt omes. Vestra etem tecta parasitus Ganeo hi-strio Scortū Leno ac questuosus inuētor ignorat. Nō lasci-uos immodulos cantus nō inertissima alea nō lusorie char-tulę Sontesq taxilli ad atria vestra penetrāt. Cōmessationes

OPVSCVLVM EN/ chiridion appellatum Ioannis Aquilę Ferme de omni ludorum genere.

AMATOREM LVDI litterarum studiosum Hexasticho alloquitur Io. Hutichius.

Has aquilæ pennas poteris bene voluere lusor,
Si iuuat ad vitam cōmoda ferre tuam.
Hæc repetit lusus veterum; spectacula quæ sint,
Et ludi hoc cupidæ tempore gentis amor,
Ponderat hæc varias leges, ex ordine tanto
Elige quod ludas, quæ fugienda fuge,

IMPRESSVM OPPEN/ HEIM.

In arma Ioannis Aqlę studij Thubingensis .ll. Ordinarij & Iuridicę facultatis Decani meritissimi. Epigramma. P. G.

Cuius signa rogas? Aquilę sunt arma Ioannis.
Vnde hęc tanta? manu tradita Cæsarea.
Qua ratione? volat fama: splendetq; per orbem:
Iuraq; ab interitu vindicat imperij.

REVERENDO IN

Christo Laurentio de Bibraw epo Herbipolen.
Franciecq orietalis & illustri principi Vdal-
rico in wirtenberg & Tegk &c ducib'
suisq dominis precipuis. Ioan-
nes Aquila V.I.d. sese
commendat.

Equo optimu quemq virum precipitur fere vbiq litteraru non sibi soli sz & posteritati & toti mudo esse natu: cogitaui ipse mecu an nonnihil mudo q nati sumus deberem. Visumq est primu eam rem ad prepotetes no ad nre conditionis viros ptinere. Quaobrem iustiori examine accepi pensitare, qua via quaq arte nras ptes depleremus. Neq vero altissima primu tentada putaui: sed neq in humillima merce lucelli plurimu posse csequi. Proinde id tande censeba: si ludoru scaturigini ingluuieiq iure obsistere tot blasphemias criminatioes seditioesq extirpare valeremus. More oim ferme philosophoru ac scriptoru qui quu quid insigne a se inuentu: vl ingenio elaboratu vt posteritati mandarent scriptuq relinqueret ita lucubrata amplissimis maximisq viris qbusda uouebant atq dedicabat. Ego itaq delegi vos proceres integerrimos francie sueuieq orientalis duces prestatissima mea presidia quibus mea dedico opellam de ludis gymnicis & scenicis deq athletis agonib' in certamibus & gladiatorib' in ludicris artibus. Enimuero omes vrm vtriusq decoru admirant pares reuerent inferiores obediunt omes. Vestra etem tecta parasitus Ganeo histrio Scortu Leno ac questuosus inuetor ignorat. No lasciuos immodulos cantus no inertissima alea no lusorie chartule Sontesq taxilli a d atria vestra penetrat. Comessationes

ad ambiciosam ingluuiem nulle vobis struūtur: sed q̄ sospitatem gignant & lautā cum frugalitate vitam decorēt modeste parātur, omesqꝫ vestrates facile obsequūtur vos. Neqꝫ id iniuria quidē. Nam specimina decoraqꝫ vestra ac stēmata cōspiciunt studiorꝫ vestrorū conformitatē morumqꝫ concentum amoris mutui (neqꝫ vulgaris sed qualis inter germanos cōuenit) certissima pignora aīo cōplectunt̄ saturnina illa secula nacti. Ideoqꝫ vos mea presidia optima vr̄as velim exoratas habere dominatiōes siq̄d cōfidentius in hac re fecerim boni equiqꝫ cōsulatis. Spero equidē fore vt oīs iuuentus vestre beneficētie veluti munificētię sese obnoxiā vl' ob nostram quā iampridem vobis dedicauimus lucubrationē fateatur. Valete mea pręsidia fęlicia nestorios in annos Rapti Tubingę pridie kaleñ. Augusti. Anno dn̄i. 1514.

AD GEORGIVM

Symlerū Orthosynthaticū & Iacobum Kobeliū Calcographū in hac arte primi noīs Ioannes Aquila vtriusqꝫ cēsurę authographus humillim⁹.

QVm multi libri complurimaqꝫ volumina hac potissimū de causa sępius legantur: quia viris optimis illustribusqꝫ dedicata existunt. Ego hascę meorꝫ studiorꝫ ineptias de ludis iocis serijsqꝫ qui a pancraciastis penthalis q̄s & quinquerciones dicimus, a palestricis pyxagathis siue pugilibus qui pyctę Petauristis Petaminarijs Mimis Funiambulis siue Funepeis quos greci vocant schęnobaras Athletis prestigiatoribus & id genus cęteris exhibent̄ Progymnasmataqꝫ luctę que palestrę a laconicis corporibus nudatis & oleo delibutis inuentę, disco quo Apollo ꝑ imprudentiā Hyacinthum interfecit Haltere Saltu Cestibus Fole Pilatrigonali Harpa

ſco & cęteris exercitationibus ludicris dicaui iampridẽ illu-
ſtribus ampliſſimiſq̃ viris q̃ pfecto haud contẽnende ſunt:
quia ab Aquila nõ oĩe ſublime(q̃ homo eſt) puolante edi-
tę ſunt. Quippe Ariſtoteles Politicorꝝ octauo monet Ephę
bos gymnaſticę diſcipline exercitationi tradendos eſſe vt fi-
ant agiliores firmioreſq̃: dedecet autẽ adoleſcentẽ iuuenem
ſeniorẽ etiam (vt ſepicule fit) Teſſeris & alueolo tabelliſue
pictis & alea ludorꝝ inuento dies pdere. Omne eñ tempus
ammittitur & vitę nõ adſcribitur qđ bonis lrĩs qđ artibꝰ in-
genuis qđq̃ honeſtis exercitamẽtis nõ impartitur ociũ ſine
virtute mors eſt & viui hoĩs ſepultura. Vnde nõ poſſum nõ
laudare Indorꝝ gymnoſophiſtas q ne torpore animi deſue-
tudine ocio q̃ occioſo corupti viui atq̃ videntes vitã pderẽt
quũ mẽſa poſita ex diuerſis locis & officijs ad frugales epu-
las cõuenirent iuuenes interrogabãt. vt a prima luce vſq̃ ad
illud diei rationẽ bene recteq̃ geſtorꝝ cõmemorarẽt qui ni-
hil habebat offerre vnde pranderet imprãſus foras ad opus
aliqđ extrudebaĩ: qua quidẽ optima conſuetudo vtinã hac
tempeſtate ſaltẽ a nobis reciperet diſcerẽt pfecto multi acri- c. nauigã-
us tempore gratuito quo nihil eſt charius. Auſim equidem te de vſurꝭ.
dicere vix quidq̃ reperiri qđ aduerſus oẽm fortunę malitiã
tam preſens remediũ eſſe videatur q̃ improbatio aleaꝝ vſus l. alearũ v-
Quapropter mi Georgi Spicilegiũ iſtud ſiue Enchiridion ſus. C. de
de ſcenicis & gymnicis ludis ad te atq̃ Iacobum noſtrũ de- aleato.
di vt ſi placeat noſtra ſatio (nec pigeat ſicienter legere) aleam
ſubeat his ſaturnalibus (vt aiunt) diebus quibus ipſe vacat
calcographus alter (in calcographia a germanis inuẽta) de-
dalus cui oẽs (modo diligentiſſimo) plurimũ debent do-
ctrinę cupitores & litterarꝝ dilectores. Cum ab eo ſcriptorũ
ſcaturierint prius incogniti riuuli librorꝝ cęterorꝝ vero co-
pia ęmanauerit. Bene valete curſim Tubingę Pridie kalẽ.
Auguſti. Anno dñi. 1514.

PINACHIDIVM

iuxta arismū paginarum.

Τελωσ.

PETRI GVN/
theri ludus: In ludos Ioannis
Aquilæ Philosophię atq;
Iuriū doctoris clarissimi.

Ludit Romuleæ æmulator artis:
Ludit gramineo merens olympo.
Ludit corporeo vigore pręstans.
Ludit fulminei rotator ensis.
Ludit qui pedibus valet atq; cursu:
Ludit qui celerem iacit sagittam
Ludit qui cythara canit strepenti:
Ludit carmine Musicus poeta:
Ludit comicus Actor/Histrioq;:
Ludit qui calamos peritus inflat.
Ludit perditus aleator omnis.
Ludit dehinc veneris procax alumnis:
Ludit iuris atrox volubilis sors:
Ludit perpetuo potens in omnes:
Ludit/sed potiore lusione
Ludit lusibus omnibus Ioannis
Ludendos Aquilę Minerua ludos:
Ludit quot modo sunt/quot aut fuerunt
Ludi: non tenui velut lucello
Ludit qui trahitur: sed acriori
Ludo percitus/ocioq; honesto.

Τελωσ.

CAPITIS PRIMI IN

Enchiridion fere omniū ludorum Ioannis Aquilæ ępi phomena.i.libri a se ęditi. summa & proemialis precla matio atq; epilogatio de ludis Scenicis & gymnicis.

Ametsi imperatores mayumę atq; mayumię ludū qui in kalendis may qui mensis est principiū estatis vbi apparēt herbę frōdesq; virentes garritusq; auiū letificantes corda hominū fiebāt p mimos pāthomimos Archimimos Ethologos histriones qui erant rerū & morꝝ humanorꝝ imitatores.suū authorē poętā Comędū vel tragedū habentes.qui antequ; mimū agerent.ipse fabulā vel historiā motui corpis aptissimā pnunciaret/ppter puincialiū populorꝝ ęlationē sustulerint & phibuerint. Attamē hodie iterū restituerūt & per miserūt populis. ita tamē vt fiat leticia publica cū morꝝ castitate & honestate debita p.l.vnicā.C.de mayuma.l.j.&.l.nemo.C.de specta.li.xj.in aut.de cōsuli.§.Quātacūq;.vsi.in legis scemate.etiā ponimus.c.solet de cōse.di.4.¶Recreat em virtus ois exercitio & hoiem rerū natura cōtinui laboris patientē esse nō patitur. Vale.de ocio ait.& philosoph⁹.4.ethicorū pposuit.qđ approbauit Isido.in.c.his igit. ibi exercitio iugiter intendāt. Cedant ergo homini aliqñ honesta solacia: & quicqd animū rexerit etiā corpi placet. Sene.inquit epis.28. & Catho.Interpone tuis interdū gaudia curis. Vñ & studentes adultiores honestas possunt īterponere aliqñ recreatiōes ne ex vehemēti studio incurrāt ęgritudines mortales ſm Cardina.in cle.Exiui.§.Licet de ver.sig.Nam ludus nō criminosus sed innoxius solaciosus ē pmissus.p tex.Bar.& doc.in pemio ffōrꝝ.§.fi.in.l.nā ludus.ff.ad.l.aquil.p tex. Feli.& doc. in.c.Lator de homici.Ea de causa ego Io. Aqla vtrorūq; iurium humillim⁹ doctorꝝ nacta occasione impsentiarꝝ legēdo ordinarię(Tubingę in celębri gymnasio sueuię)l.alearꝝ vsus

Isido.ethi. li.18.c.49. Cassio.li. 4.va.epi. ad fi.

Catalog⁹li bri enchi- ridij istius | C. de relig. & de aleato. & q̃dam exordinarie addidi ac deniq̃ edidi Enchiridion heptaplũ. hoc ẽ manualẽ librũ in septẽ ca- pita distinctũ. ¶ Quorum primũ ẽ authographi epiphomena

Caput 1. id est summa a se editi libri p̃clamatio. ¶ Secũdum ẽ de pro- gymnasmatis & p̃exercitamẽtis qd sit iocus & ludus. In quo

3 differat. Vñ dicant̃ ludi. & q̃tuplex sit ludus. ¶ Tertiũ caput est de antiquorum ludorum & scenicorũ & gymnicorum originib⁹ at-

4 q̃ inuẽtoribus Palestris & palestricis. ¶ Quartũ est de gym- nicorũ agonibus Athletis & Agonethis atq̃ eorum premijs.

5 ¶ Quintũ caput ẽ de ludis agonicis & gymnicis licitis atq̃ il

6 licitis hodie educẽdo erudimatis. ¶ Sextũ est speciatim de lu dis alee. i. fortune illicitis & de mutuis ac cõtractibus & spõ sionibus in illis factis. ¶ Septimũ & vltimũ caput ẽ de penis varijs ludorum & illicite ludentiũ. deq̃ turpibus lucris in ludo adq̃sitis/vel restituẽdis vel in pia op̃a publica erogãdis. vt lu

Sũmaria Capitum cidius clarebit singillatim ex regesto & ĩfra dicẽdis. ¶ Caput etẽm primũ ↄtinet tria ex ordine theoremata: & quattuor pe

1 riphrases breuiter describẽtes qd sit iocus & ludus in q̃ diffe rãt. Vñ dicant̃/& q̃tuplices sint ludi. Tria erudimata & toti dẽ corollaria (vbiq̃ fere p̃ totum hũc Enchyridiõ circa quãli bet periphrasim vbi etiã epitome edocet) Prima periphrasis definit qd sit iocus & quid ludus. Epitome iocus in v̄bis. lu dus seu lusus potius in factis cõsistit. ¶ Corollariũ primũ lu dere accipit̃ equiuoce. Scd'm Lusus p̄ ludo acceptus q̃nq̃ ẽ licitus pueris vt senibus. Tertiũ ludus etiã accipit̃ p̄ loco in quo gladiatores Athletæq̃ discendi gr̃a exercent̃. ¶ Theore ma scd'm vñ appellent̃ ludi. Epitome a lydis. a lusu atq̃ a lu- dione. Periphrasis a lydys ludi dicunt̃ nomĩati: eo quia ibi id gen⁹ delectationis primũ est inuentũ. A lusu quia iuuenes p̃ festos dies ludi exultatiõe populũ solebãt delectare. ¶ Theo rema tertiũ. Quotuplex sit ludus seu iocus Epitome. Imme- diata diuisione est duplex ludus atq̃ iocus. diuinus & huma nus. ¶ Periphrasis prima. Diuin⁹ seu sp̃ualis ludus est qui p̄ uenit ex sp̃uali iocũditate & magna mẽtis deuotione. Erudi- ma iocus & lud⁹ diuinus ẽ meritorius. Periphrasis altera hu manus siue p̄phanus ludus ẽ qui fit ad recreationẽ vel suam

vel aliorũ hominũ: vel causa virtutis experiẽde. Et iste appel-latur aliqñ Theatralis. Larualis. Histrionalis. Scenę. Chorealis. Saltalis. Luctalis. Pilealis. Scacalis. Hastalis. & id genus. Erudima. Ephedi omne amittũt tp̄s qđ in tesseris atq̨ alea & nõ lr̄is impẽdunt. Corollariũ. Scholares maxīe rudes nõ debẽt ludere. Corollariũ secundũ Ludus q̄tidianus ,ppter tria ē fugiẽdus. Tertiũ apperit quãdo ludus cẽseat̃ vnus vel plures ☞ Caput tertiũ habet quattuor bases & totidẽ periphrases. 3
Basis prima edocet quare ludus sit aliqñ licitus. Corollariũ primũ: ludo & ioco vti licet vt somno. Scđm docet id exemplis clarorꝫ virorꝫ. Tertiũ. Sapientẽ decet aliqñ relaxare aīm rebus agẽdis intẽtũ. Basis scđa apperit quid sit theatrũ. vnde dictũ. Que eius forma. Quid scena. Quis scenę inuẽtor. Basis tertia clarat Quis extiterit primus theatri inumbrator. qs ĩuentor. q̄t gradus. Quis amphiteatri inuẽtor. & quid sit ãphiteatrũ. Basis quarta elucidat. q̄nam scenę in amphiteatro extiterint ꝑsonę Comici. Tragici. Pãtomimi. Precones. Tibicines Cytharedi Cornicines Choraules Organarij Simphoniaci Homeristę Funiambuli Pilarij Podarij. Itẽ quid prosceniũ Orchestra. q̄ Scenę lõgitudo Cauea Circũferẽtia. Periphrasis prima Theatricorꝫ artificũ duo existunt genera. videlicet Scenici & gymnici. Scenici agones Musici agones dionysiaci a grecis cõiter dicti Comędi Tragędi Mimi Panthomimi Archimimi Ethologi siue Ethopei Hyppocritę Hippocrisis Histriones Ludiones Thymelici Cytharedi Citharistę Lyristę Tibicines Fidicines. ¶ Periphrasis secũda apperit gesticulatorꝫ & musicorꝫ ꝑsonas: vt Chironomi appellant̃ gesticulatores. Chironomia ē saltatio. Leda chyromica vocat̃ lex gestus. Palestre palestricìq̨ vocant̃ qui artẽ gestiendi docent. Indeappalestri sunt dicti qui eã ignorãt. Phonosci sunt formãdę vocis magistri. Phonascia ē ars ipa. ☞ Caput quartũ ē de 4
gymnicorꝫ agonibus Athletis Agonethetis atq̨ eorꝫ p̄mijs Periphrasis Gladiatorꝫ genera sunt Reciarij Secutores Mirmilones Hoplomachi Traces Lanistę Stephanitę Phyllinæ quorꝫ p̄mia in corona & frõdibus erant Thematici q etiã argyrite appellabant̃ ab argẽteo pecuniarioq̨ p̄mio. Et erãt cer

tamina quattuor sacra in grecia q̃ agonas appellabāt Nemea Pythia Isthmia Olimpia. Inde hieronice vocātur q̄ in illis vi-cerant. Qui ista q̃ttuor obierāt & vicerāt periodo victores di cti erant Oleastri frōdibus olimpionice coronabant̃. Apud ischmū ex pinu. In nemea ex apio. In pythia malo ex fano ap pollinis Musicis agonibus p̄erāt crite. i. critici iudices. Gym nicis agonibus p̄erant brabeutę. Rabduchi q̄ & mastigono mi. i. designatores dicebant̃. Inde brabion. i. brauiū hieroni-carū p̄miū ſm ap̄ſm. Athletete in gymnicis. In musicis Ago nathete decē viri erāt sacris certaminibꝰ p̄positi. q̃ꝝ viatores Mastigophori q̄ etiā appellabant̃ flagigeri a flagris q̃s gesta-bāt sicut Rebduchi & Mastigonomi ꝟgas portabāt q̄bus in spectaculis spectatores in officio cōtinebāt. de his infra latiꝰ.

5 ☞Caput quintū ē de ludis agonicis & gymnicis licitis atq̃ illicitis hodie edocēdo id erudimatis octo. Atq̃ aliquot peri phrasibꝰ adnexis corollarijs. Periphrasis theoricalis ludi vir tutis seu fortitudinis experiēdę in q̄bus vt plurimū nō immi net periculū mortis aut metus vulneris vel sanguis effusiōis sunt p̄missi. attn̄ cum debitis circūstātijs. vt Comonouolon vbi iactus seu victus ad longum ꝓijcit̃. Comodauolon siue cōcobinouolon vbi iactus lapidis vel pali in breue spacium ꝓijcit̃ siue retrahit̃. Regindalia al's Keipon ē ludus in q̃ equi-te currēte res posita in signū: vt birretū lācea eleuatur. vel vbi eq̄tes currēdo in certā rē ꝓijciunt. Kempon siue Kibichitui ē vbi cū ligno ob fraudis suspitionē taxilli iactant̃. Reypusara al's Kediriclata ē vbi pōdus eleuat̃ dētibus. Itē ludus hastę Lu ctę. Pilę Saltatiōis & cursatiōis licent ꝑ cōuiuio vel vno dū-taxat solido aureo. Nō aūt̃ torneamētaq̃ Duella veluti bella iusta hodie existunt licita. Corollariū primū Ludi viriū expe riendaꝝ debite circūstantionati etiā hodie extāt p̄missi. Secū dum Ludi balistaꝝ & bōbardaꝝ cū debitis circūstantijs ho die admittunt̃. Tertiū Inferior a pricipe nō p̄t duellū decerne re seu ordinare: q̄cquid fiat in foro cōscientiæ. ¶Periphrasis secunda. Ludi theatrales vel laruales nō debēt in ecclesijs seu alijs locis sacris fieri. Alibi vero p̄nt ꝑ recreatiōe animi aliq̄n cū verecundia & castis moribus fieri. Itaq̃ corollarie elicit̃ ꝗ

ludus deuotionis vt passionis christi vel alicuius sancti nō ꝓhibētur in sacris locis & tpibus debite celebrari. ¶ Periphrasis tertia Ludus īgenij vt scaci rite circūstātionatus pt licite fieri. Corollariū. Clerici aliqñ pñt ludere ludo scaci. Scd'm. Clerici nō debēt publice cū laicis in scaco ludere. Tertium. Si aliquis ludat etiā in scaco causa auaricie tenet̄ de cōsilio saltē erogare. ¶ Periphrasis q̄rta. Ludus agonicus ē q̄ aliqui certāt in agone agilitatis seu ꝟtutis corpalis. Et ē duplex: Truculētus vt torneamētū atq̄ duellū. Nō sanguinolētus: vt saltatorius. cursorius. dimicatorius. gladiatorius. ꝓiectorius pali vel lapidis. ¶ Periphrasis quīta. Ludus musicus ē qui cōsistit ī modulatione sonoꝝ instrumētoꝝ musicaliū & vocū simul. vel in altero eoꝝ seorsum. Vñ elicit̄ ꝙ ē triplex. Vnus q cōsistit in sono instrumētoꝝ musicaliū tm̄. vt ludus tubę vel fistule. Alius cōsistit in voce vel cātu tm̄. vt firm⁹ vel figurat⁹ cantus Tertius cōsistit in vtroq̄. vt ludus quē faciūt cytharistę & lyristę accinētes ad cytharā atq̄ lyrā. Et hic ludus debite circūstātionatus nullo iure īprobat̄. ¶ Periphrasis sexta Chorealis ludus ē qui cōsistit in exercitio corpalis agilitatis cōcorditer ad sonū instrumēti musicalis & vocis vel solius instrumenti alicuius. Erudima. etsi iste ludus coree in se & ex suo genere nō sit illicit⁹. tñ nisi sit septē circūstantijs vestitus redditur illicitus. Corollariū. Ludus citharę & choreæ ꝑmittit̄ etiā clericis honestę & occulte. Scd'm. ex q̄ est difficile oēs circūstātias cōcurrere vix creditur choreā fieri absq̄ pctō de cōsuetudīe Tertiū. Nō excusatur ab iniuriatis actiōe dicēs se ludendo fecisse. Epilogatio ludoꝝ. Quidā harmonic⁹ diuinus & meritorius: hūanus: recreatiōis: Eutrapelicus. & hic ꝟtuosus. Alius scenicus aliqñ approbat⁹: hodie famosus. Alius ē exercitatiuus truculētus: ē hodie īprobatus. Alius nō truculentus agonicus: ē admissus. Ingenij exercitatiuus ē ꝑmissus. Fortune scrutatiuus ē ꝓhibitus. Alius ē fortune scrutatiuus & īgenij alterius fraudatiuus etiā ꝓhibitus. Corollariū Triplex est ludus. Fortune solius. ꝓhibitus. Industrię soli⁹ ꝑmissus. Mixtus regularit̄ ꝓhibitus. Erudima primū Ludus diuinus ē ꝑmissus. Corollariū primū. pueri atq̄ viri iuste sunt instituēdi

in musica vocali & instrumētali. Scd'm. Ludus in solēnitate magna nō debet obstrepere diuīa officia. Tertiū. ob defectū circūstantiaꝝ nō licet modulare cātum lasciuū. Erudima secundū. Ludus animi alleuiatiuus debite circūstātionat⁹ est licitus. Corollariū dicēs se decē apposuisse: si nō inueniant debet supplere. Erudima tertiū. Ludus scenicus atq̧ histrionicus oli aliq̧ diu admissus hodie ē famosus & illicitus. Erudima quartū. Ludus agonic⁹ truculētus hodie ē īprobatus. Corollariū primū. Duella olī admissa hodie existunt īprobata. Secundū. Certamē in pācratio olī erat ꝑmissum: hodie īprobatur. Tertiū. Hastiludiū p̄t hodie esse licitum. Erudima qntum. Ludus animi oblectatiuus seu ingenij exercitatiuus p̄t esse licitus. Erudima sextū. Aleaꝝ ludus. i. solū innitēs fortune viribus ē illicitus: adeo ꝙ neq̧ ex cōsuetudine p̄t clericis licere. Erudima septimū Ludus aleaꝝ. i. tabulaꝝ & taxilloꝝ mixtus regulariter ē illicit⁹. Corollariū. ludēs ludo aleę fraudulose vel cū alienare nō potēte: tenet̄ pecuniā dño vero restituere. Erudima octauū. Eccl'iastici atq̧ seculares rectores tenētur ꝓhibere aleę lusores ac cogere ad lucratoꝝ restitutōes vel erogatiōes. Feliciter agerēt si id facerēt. Periphrasis. Lud⁹ diabolicus dicit̄ qui ē diabolica oꝑatiōe inuētus. vt ē regulariter histrionicus q ē facinorosus & famosus. Corollariū primū. Exercēs histrionatū nō cā mercedis: ſ꜡ recreatiōis nō est infamis. Scd'm itaq̧ exercēs histrionatū infirmo cā recreationis vel sanitatis nō ē pc̄tōr mortalis. Tertiū. Exercens histrionatū raro & in occulto nō repellitur a bn̄ficio. al's sic. ☞ Ca
6 put sextū ē speciatim de ludis aleę. i. fortune illicitis & de mutuis ac cōtractibus & spōsionibus factis in illis. Periphrasis primū. Aleaꝝ ludus purus ac mixt⁹ vt crimīosus regularit̄ ē ꝓhibitus. Corollariū primū. Aleaꝝ vsus ē ꝓhibitus ꝓpt̄ frequens abusus. Scd'm. Aleaꝝ frequētia ob cōcomitātia vicia ꝓhibetur sub anathemate ferēdę sentētię. Tertiū. Cā comesationis vel recreatiōis honeste ꝓ vno solido aureo licet ludere Antipophora. Ex q̄ venatio videtur ludus cū bestijs dētatis. ideo ē sciēdum ꝙ triplex venatio ē. Vna oppssiua Alia arenaria. & iste ambe sunt illicite. & secunda ē generaliter famosa.

Tertia vocatur saltuosa q̄ recte circūstātionata ē licita. Corollarium primū. Dn̄i occidētes hoīes ꝑpter bestias: vt lepores sunt pc̄tōres mortales. Scd'm. In venatiōe opprimētes grauiter fruges tenētur ad restitutiōes. Tertiū. Venatio admittitur cū debitis circūstātijs. Theorema quartū & eius epitome est mutuū collusori aut cōmodū ex eo accipiēti factū/ ludi occasione ē inualidū. Corollariū primū. Instrumēta in ludo & ex causa ludi cōfecta vt inualida nō sunt exequēda. Scd'm. Iurās nō ludere mutuādo alij ludēti cā lucri videtur piuriū incurrere. Tertiū. Mutuū a tertio nullum pticipiū sentiēte ex ludo illi regularit' est restituēdum. Theorica itaq̧ ē Mutuū factum in ludo alicui regulariter p̄t repeti. Fallit si mutuans sit collusor vel aleator. vel si ab aliq̄ mutuet' minori. xxv. ānis ludenti aut ludēti alij cui iterdictū ē bonis. nisi is q̄ accepit postea ex interuallo stipulatus sit. vel a iudice in se cōfessum accepit p̄ceptū ad restituendum. tunc p̄t repeti tale mutuū. Theorema quintū & eius epitome ē. Ex vēditiōe facta in ludo locū non habet euictio. Corollariū primū. Cōtractus in ludo factus ē inualidus. Secundū. Re vēdita in ludo alicui tertio valet vēditio: sed nō cōpetit euictio. Tertiū. Vēditio in ludo ꝓmissa & alibi ex īteruallo facta. ē valida. Theorema sextū atq̧ eius epitome ē ꝙ in ludo trāsactio facta nō est obligatoria. Corollarium primū. Ex trāsactiōis instrumēto in ludo facto nō datur de iure actio. Scd'm. Qui ex cā in ludo āmissi dedit instrumētum cēsus ānui nō est obligatoriū. Tertiū. Instrumētuȝ ex cā depositi sim'ati (verius in ludo pditi) factū collusori nō est validum. Erudima incidēs. Spōsio sub pignore vel vadio (vbi aliqui altercātur sup euētu incerto) facta in ludo illicito vl' actu supstitioso ē īprobata. al's in ludo licito vel sup facto casuali nō inducēte votum mortis alienę videtur licere: etsi inde acq̄situm dicat' turpe lucrū de cōsilio esse erogādum. Corollariū primū. Vbi aliq altercātur/ vterq̧ eoꝝ iaciat taxillis plura pūcta & deponunt pignora: nō valet spōsio ista. Scd'm. vbi aliq cōtendunt ꝙ papa vel impator intra annum moriet'. vel ꝙ papatus seu īperium āmittet': spōsio ista illicita videt'. Tertium. vbi altercātes deponūt. x. ꝙ alteri eoꝝ filius & nō filia nasce

tur: inde acq̄situ̅ lucru̅ ē de cōsilio in paupes erogādu̅. Theorema septimu̅ & eius epitomę. videtur cōior s̄nia esse q̄ ꝯsuetudo vel statutu̅ patrie q̄ ad restitutionē possit regulariť in ludo aleę excusare. Corollariu̅ primu̅. Statutu̅ admittēs ludum nō facit de illicito licitu̅: sed tolerabilē. Scd'm. Ludentes ludo aleę nō excusanť a cōsuetudine quin exacti aliq̄n teneātur restituere. Tertiu̅. Statutum p̄t in odiu̅ lusoꝝ restitutiōis actionē negare. ☞ Caput septimu̅ & vltimu̅ est de varijs penis ludoꝝ atq̄ illicite ludētium: deq̄ turpib⁹ lucris in ludo adq̄sitis/vel restituēdis/vel in pia opa publica erogandis. Theorema octauu̅ & vltimu̅ atq̄ ipsi⁹ epitomę īmediate ē duplex pena ludi illiciti. videlꝫ fori & poli. Periphrasis prima. Fori exterioris pœne ludi aleę existu̅t multe ad min⁹ sex. videlicꝫ qd' si aleatori iniurieť/vel aliqd subtraheť sibi: actio nō nascitur neq̄ ei datur. Alię ifra enumerabu̅tur. Corollariu̅ primu̅. Si aliquid cōtigerit in ludo aleę furari: nō datur actio furti. Scd'm. Perdēs in ludo aleę ad quinq̄gita ānos p̄t repetere. Periphrasis secu̅da. Pena poli.i. iuris diuini ē iehēnalis multiplicis peccati īpuniti mortalis. & enumerātur. xx. vitia. Periphrasis tertia. Aleę lucru̅ videtur regulariť esse restituēdum. Corollariu̅ primu̅. Turpe lucru̅ aleę vbi aliq̄s alteꝝ induxit vel coegit ludere. vel lusit cum fraude. aut cu̅ nō potente alienare: teneť de necessitate vero dn̄o restituere. Secundu̅. Aleatoꝝ crimē est mixti fori: ideo ad officiu̅ secularis p̄sidis spectat illud puniri Tertiu̅. Officiales fori vtriusq̄ debēt ludis fortunæ obuiare. alioq̄n admittunt pctm̄ mortale. Periphrasis quarta. Alearu̅ lucrum aliq̄bus videť restituēdum. alijs vero videť de cōsilio erogādum. Corollariu̅ primu̅. Cōsuetudo ludi debet attēdi. ideo aliq̄s p̄t teneri ad restituēdu̅ vel erogādum de cōsilio salubri. Scd'm. p cōsuetudinē simplicē nō intelligiť tacite abrogari ꝑhibitiuā legē. Tertiu̅. Lucrās ludo aleę absq̄ oīm fraude nō tenetur restituere ipso iure: sꝫ ex iudiciali cōdēnatione Basis prima. Turpe lucru̅ dicitur qd' cu̅ pcti turpitudine ē q̄situm. Et id accidit triffarię. vel ex auaricia. vel intēperātia. vel ex vtraq̄. Corollariu̅ primu̅. etsi meretriciu̅ sit turpe lucrum: nō tn̄ de necessitate ē restituēdum. sꝫ de cōsilio in paupes ero

gādum. Secūdum. p sortes seu incātationes q̄situm est erogā
dum. Tertium. Acq̄situm ex spōsione illicita ē erogādū. Ba
sis secunda. Illicite acq̄situm dicit qđ cōtra legis ꝓhibitionē ē
q̄situm. qđ bifarie p̄t cōtingere. vel ꝙ lex ꝓhibeat ip̄m lucrū
vel ꝙ ꝓhibeat actum tm̄ ex q̄ illud ꝓueniat lucrum. Corolla
rium. differētia ē inter turpe lucrum & iniquū seu illicitū lu=
crum. Basis tertia ē. turpe accipitur lucrū qñq̄ ex ꝯsideratiōe
circūstātiaꝝ: vt ex respectu ꝑsonaꝝ alienare nō potētiū. Aut
respectu coactōis vel fraudis. ¶Corollariū primū Turpe ac
quisitū socijs nō est cōicādum. Scđm. Frater non tenetur ad
collationē acq̄sitoꝝ p ludum. Tertiū. Filius āmissa p ludū te
netur cōputare in nature subsidiū. Basis quarta. Quidā ludi
existunt honesti. quidā minus honesti. Corollariū. Ludēs &
ꝓmittēs scacum dare mattū cum pedite eo facto regina id fa=
ciēs debet obtinere. ¶Pena ludētis cum falsis taxillis: ē pena
falsi atq̄ furti vel stellionat⁹ & restitutōis. Erudima. Illud cri=
mē falsi a socijs crimīs p̄t ꝓbari. Corollariū. Si quis cōuincit
a maleuolis lusisse cum falsis taxillis p̄t de quasi furto puniri
vel ex ordinē coercere. ¶Pena aleatoris. i. receptatoris ad do
mū aleę vsum ē ꝙ domus eius ꝯfiscatur. & si ꝟberatur actio
ei denegatur. atq̄ ei ꝓ furto tūc facto actio negatur. & ꝓpter
crimīa aleę p̄t mulctari. & si quē coegerit ludere p̄t ī lathomi=
as poni. Erudima. Ex q̄ aleator ē adeo vilis ab alea ē cauēdum
scholasticis. Corollariū. Ex q̄ ē spēale in aleatore offenso ꝙ ei
nō datur actio. Secus ergo in lusore alio offenso ex ꝓposito.
¶Pena ꝑticipātis in ludo vetito ē eadē cum pena ludētis ī eo
dē ludo. Corollariū primū. Faciētes taxillos chartas atq̄ ale=
as & indistincte vēdentes ludētibus ludis simpl'r ꝓhibitis te=
nētur vt ludētes ad penā restitutiōis. Scđm. Ludoꝝ ꝓhibito
rum coopatores vt edes cādelas taxillos chartas atq̄ aleas cō
cedētes tenētur q̄q̄ vt ludētes. Tertiū. Instrumēta ad ludos il
licitos accōmodātes & spectātes atq̄ inde munera accipien=
tes de lucratis tenētur ad penā restitutiōis. Pena īpellētis seu
attrahētis ē pena necessarie restitutiōis. Corollariū primū. Si
intētetur cōditio. l. aleaꝝ cōpetit ad quinq̄ginta ānos. Scđm
ꝙ nō recedat a ludo initum pactū nō ē obligatoriū. Tertium

Ludiones alios ad ludēdum inducētes deberēt cogi ad resti-tutiones. Pena ludētis sciēter cū psona alienare (apposita in ludo) nō potente tenetur de necessitate salutis ꝓprie lucrata vero dn̄o restituere. ¶ Corollariū primū. vbi ammittēs in ludo administrationē nō habuit: tunc nō sibi sed dn̄o debet fieri restitutio. Secundū. Qui ęuicit a clero bona ecclīe non sibi sed ecclīe debēt restitui. Tertium. Lucratus ab eo q̄ administrationē pecunie nō habuit: suā non fecit neq̄ vsucapit sed dn̄o eam restituere debebit. ¶ Pena clerici ad ꝓhibitū ludum vt alearū ludētis ꝙ si omino & publice est aleator repellitur a bn̄ficio obtinendo. ¶ Pena clerici inspectatoris ludorum ꝓhibitorꝝ est ꝙ pōt a sacro ministerio interdici & ad trienniū ad monasteriū intrudi. ¶ Pena clerici ludentis ludo als̄ sibi aliq̄n licito vt in scaco causa auaricię & nō recreatōis honeste tenet̄ penitentiā agere atq̄ erogare. ¶ Pena ludentis ad par & impar apponentis falsum nummū est ꝙ non cōputatur in numerꝝ. ¶ Pena etiam laici ludentis ludo als̄ ꝑmisso sibi cum potēte alienare si ex praua intentiōe puta causa auaricię luserit & lucrat⁹ sit tenet̄ nō de necessitate sed de cōsilio in pios vsus erogare. ¶ Pena vincentis in ludo est ꝙ si sub ꝓmissione & fide existat lis nō datur actio neq̄ iudicium.

¶ Pena sortilegi notorij est ꝙ pōt decollari igne cremari & bona sua possunt publicari deponi & in monasteriū detrudi infamis & irregularis cēseri. ¶ Pena in ludo vel alibi blasphemātis id est maledicētis deo & sc̄tis est pena mortis naturalis sp̄ualis de iure cōi: vel detruncatiōis ligue de speciali cōstitutione vel cōsuetudine. Neq̄ accusator eius tenetur se ad talionis penā inscribere. ¶ Pena ammittētis res suas in ludo & ꝑcutiētis ꝓijcientis vel sagittātis imagines dei atq̄ sanctorū est pena capitis. ¶ Pena inspectantiū ludorꝝ ꝓhibitorum atq̄ illicitorū est mortalis peccati si illa inspectio nō fuerit in trāsitu: verꝝ efficax occasio erat illorꝝ ludorꝝ Alias forte esset venialis pctī Nisi in officiali resistere debenti & nō resistenti in q̄ est mortale. ¶ Pena episcoporꝝ idest sup intendētium rectorū ecclīarꝝ & ꝓuinciarꝝ (eo quia illicitorū ludorꝝ crimen est mixtum) graue est mortale peccatū. Et forte aliq̄n

restitutionis in ludo ablatorũ. A quibus nos liberet & ad ludum leticię eternę vocet retributor bonorum. Τελωσ.

Caput secundum de progymnasmatis seu preexercitamentis (ne procedatur ex ignotis) ludorum antiquorum animi & corporis.

Theorema primũ quid sit.

Iocus: ludus siue lusus & in quo differant.

EPITHOME. Iocus in verbis: ludus siue lusus potius in factis consistit.

PERIPHRASIS PRIMA. Ioc⁹ est honesta (imo interdũ necessaria) animi relaxatio viriũ reparandarũ grã cũ mediocritate facta. Ludus vero est corporis defatigati laborib⁹ honesta alleuiatio: viriũq; fessarũ p intermissionẽ opis reparatio. Ad mentẽ Aristotelis. iiij. Ethi. & viij. Politi. diui Tho. scd'a scd'e. q. 168. arti. 2. 3 & 4. Sozi. in cõsil. xvj. p tex. panor. & doct. in c. cõtinebat de homici. Ouid. Qd' caret alterna requie durabile nõ est: hec reparat vires: fessaq; membra leuat. Et sic liquet q Iocus in verbis: Ludus seu lusus potius in factis existit p tex. & ibi no. in. l. obligationũ substantia in ℣. p iocũ. ff. de ac. & ob. & in. l. j. § ludi. ff. de va. & exordi. cogni. Attamen sepe vnũ p altero accipit vt in. l. j. & ij. ff. de aleę lusu. & l. gręca. C. de relig. & sumpti. fu. ac aleę lusu. & alea. Sic Iuuenalis p facto iocari accepit vbi inquit. Quoties voluit fortuna iocari. Ouidi. Iocum pro ludo intellexit dum ait. Hos ignara iocos tribuit fortuna puellis. Materia ludunt vberiore viri Mille fac esse iocos turpe est nescire puellam. Ludere ludendo sepe parat amor Ludũ p ioco ẽ diuerso accepit hora dicẽs. Sed tamẽ amoto queram⁹ seria ludo. Cice. quoq; ait Itaq; ioca tua plena faceciarũ (a fando dicta cũ salibus.) Et Pli. inquit ludere me putas serio peto Etẽm ioci & seria pprie existunt cõtraria vt Quintil. ait. Iocum accipim⁹ qd' est contrariũ serio. Ita oratorũ poetarũ & philosophorũ dicta in iure allegãtur Glo. ℣. poeta Homero § item preciũ

Iocus.

Ludus.

Insti. de empt. & vendi. l. septimo mense. ff. de sta. ho. l. ppo nebat. ff. de iudi. l. si pater. ff. de solu. & l. si duas aut & l. seq. ff. de excu. tu.

COROLLARIVM PRIMVM ludere accipit equoce. Interdu p iocari Interdu p serio Quado q est canere Gelius Is optime fidibus ludere a mgro eius didicerat. Accipit etia p versibus scribere. Vergi. Ludere que velle calamo pmisit agresti. Qnq accipitur ludere p ridere seu decipere. Neui⁹. Tu me ludere ausus es sycophanta. Vergi. Multa mal⁹ simi lans vana spe lusit amantem. Deniq intelligitur ludere pro mouere. Vergi. Ludere pendetes pueros. Fa. no. in c. pe. de vi. & ho. cle.

COROLLARIVM SECVNDVM.

Lusus pro lusione & ludo acceptus qnq est licit⁹ pueris vt senib⁹. Quintil. ait. Nec me offendit lusus in pueris. Est em signu alacritatis. Sunt em nonnulli acuendis pueroꝝ no inutiles lusus. Et Cicero inquit. Ex multis lusioibus nobis senibus talos relinquat & tesseras. Traquil. Ac ne ex lusu alee compendiu spernens delectet adolescente iuuenem seniore etiam vt sepecule fit tesseris & alueolo tabellisue pictis & alea ludoru (vt vult Herodotus) inuento dies pdere Vnde Aristoteles Politico. 8. monet Ephebos gymnastice discipline exercitationi tradendos esse vt fiant agiliores & firmiores p tex. & ibi no. in. l. greca. C. de alea. Cardi. in cle. exiui. § licet. de v. sig. & Feli. ac doct. in c. lator de homici.

COROLLARIVM TERTIVM. Ludus deniq accipit pro loco in quo gladiatores athleteq discendi gratia exercetur Nempe & ipsa exercitatio nihil aliud q ludus est. Hinc per metaphoram Scola gramatice aliaruq disciplinaꝝ lud⁹ appellat que & diatriba vocatur. Indeq vocam⁹ lrarium & armatoriu ludum & illius loci mgrm appellam⁹ ludi mgrm Sene. Dionysius tyranus de regno eiectus ludi magister factus est. Liuius Camillus magistru ludi discipulos hosti pdentem eisdem pueris vsq in vrbem cededum prebuit. Veteres itaq omia spectacula etiam in honorem deorum facta vocabant ludos (vt ludos copitalicios circa compita libero patri institutos.)

THEOREMA SECVNDVM. Vnde appellentur ludi ex quo equiuocantur.

EPITHOME vocantur ludi a lydijs a lusu atq; a ludione.

PERIPHRASIS SECVNDA Ludi a lydijs dicũtur nominati eo quia id genus delectationis primũ ibi extiterit inuentum aduersus famẽ quo occupati spectaclo facilius esuriem tolerarent. Vel a lusu appellantur ludi. Idcirco q iuuenes per festos dies ludi exultatiõe solebant populũ delectare scd'm Lucã de penna & doct. in Rubri. & l. j. C. de expens. ludo & in. l. ij. C. de off. co. ori. li. xj. p no. i. l. j. & fi. ff. de alee lusu. & l. greca. C. eo. Tertio vocitãtur ludi a ludione id est primo histrione vt Liui. dicit. Acciti ex etruria romã ludiones qui ad tibicinis modũ saltabant. Et quia hister tusco vocabulo vocat ludio idcirco illiusmodi artifices appellant histriones. Atq; inde ars ludicra id est histrionica & scenica & quicquid ludicri appellatiõe continetur vt nõ modo histrionici & scenici ludi verũetiam quodcũq; opus lusorium atq; ioculare a Tuscis habet originẽ scd'm Vale. li. ij. de institu. antiq. Vnde & Marcia. Ludiã quandã gaditanã saltantem (inquit) vidimus semicinctã Lusor est qui ludit; & lusoriũ quicquid spectat ad ludum vt pila tabula lusoria qua tesseris vel calculis luditur Marcia. Hic mihi bissena numeratur tessera puncto. Calculus hic gemino discolor hoste perit. Inde & ludens dicitur.

THEOREMA TERTIVM Quottuplex sit lud' seu ioc'.

EPITHOME. In mediata diuisione est duplex ludus atq; iocus. Diuin' & hũanus; q etiã duplex pmissus & phibit'.

PERIPHRASIS PRIMA. Diuinus seu spiritualis ludus Est qui prouenit ex spirituali iocũditate & magna mẽtis deuotione iuxta illud psalmigraphi. Omnes gentes plaudite.

ERVDIMA Iocus atq; ludus diuinus est meritorius quia virtuosus & ideo laudandus scd'm Heinri. boick in c. pe. de vi. & ho. cle. Post Astexa. lib. ij. ti. de modestia. Istum ludum Dauid exercuit dũ corã archa dñi lusit & saltauit ij. Reg. vj.

PERIPHRASIS SECVNDA Humanus seu' pphanus ludus. Est qui fit ad recreationẽ suam vel aliorũ hominũ vel

causa virtutis experiendę. Et iste aliquādo appellatur Theatralis a loco apto ad theorandum idest speculandū. Aliquādo vocatur Larualis quia in eo interueniūt larue id est defor mitates hominū per appositionem coloꝝ vel rerum. Interdum histrionalis in quo aliqs de sua ꝑsona facit ludū. Qñqꝫ vocitatur ludus scenę vbi rerum honestaꝝ fiunt demōstrationes. Item ludus Pilealis Scacalis Saltalis Corealis Luctalis Balistalis Hastidialis in quo luditur: hastis idest lanceis. Tornealis in quo aliqui includunt se in quodā circuitu ad pugnādum c. j. & . ij. de tornea. per Io. de pla. in. l. j. C. de gla.

ERVDIMA atqꝫ dogma Ephębi om̄e ammit (diat. li. xj. tunt tempus (quo nihil charius est) vite ascribendū minime qđ in tesseris atqꝫ alea & nō humanioribus lr̄is atqꝫ ingenuis artibus impēdunt: vel saltē non honestius exercitamētis imparciunt. Etem ociū sine virtute mors est & viui (vt inquiūt) homīs sepultura. Fa. no. Bart. in § illud in ꝓhe. ffoꝝ. Albe. in auten. interdicimus C. de epi. & cle. & doc. in c. in ciuitate

COROLLARIVM PRIMVM. Scolares (de vsur. non debent ludere neqꝫ aliquibus ludis sibi illicitis se immiscere maxime illi qui rudes nouiter cōperiuntur ad studium venisse Eo quia ille ludus intelligitur crimē esse scđm Io. de Ana in c. j. de sortileg. ꝑ tex. & Bar. in ꝓhe. ffoꝝ. § vlti.

COROLLARIVM SECVNDVM. Frequēs & quottidianus ludus ꝓpter tria est fugiendus. Tum primo ob multitudinem peccatoꝝ que obuenire solent ex ludo iterato vt infra latius patebit de aleę ludo. ¶ Tum scđo ꝓpter multitudinem suppliciorū & penaꝝ de quibus etiā infra dicetur in capite vltimo ꝑ l. aleaꝝ. C. de alea. & c. j. 35. di. ¶ Deniqꝫ & tertio ꝓpter pulchritudinē exemploꝝ ac dictoꝝ sapiētum. Nam vt refert Aristoteles. j. Politi. ꝙ Thimon Lacedemonius causa iungēde societatis missus fuit Chorintū vbi inuenit duces & seniores in alea ludētes negocio infecto reuersus est dicēs se nolle societatē eoꝝ qꝛ cōstructo Bisancio cla rescebat macſari infamia vt diceret societatēcū lusorib⁹ ꝯxisse

COROLLARIVM TERTIVM. Vbi viget lex cōis vel municipalis ꝓhibens ludum sub certa pena & vnus lusit cū vno pluribus ꝯtinuatis vicib⁹: aut etiā cum pluribus pariter

pluribus cõtinuatis vicib' in eodẽ loco & tpe debet officialꝭ illũ vnica pena punire. Eo ꝙ potuit vna hora vincere & alia succũbere ob uolubilitatẽ ludi fortune videnꝭ ludentes illũ non ꝑ pfecto habere donec cõtingat ipsos ab inuicẽ reglari ter discedere Forte anio nõ redeundi & ludendi cũ eadẽ pecunia Bar. Bal. Ang. & Alex. in appostil. in. l. inficiando §. infans. ff. de furt. ¶ Secus si vnus recesserit a ludo anio non redeũdi & incõtinenti mutato ꝓposito rediijt & lusit bis puniri debebit. Sic quoq; si nõ recessit sed primã pecuniã totã ꝑdidit: & denuo nouã pecuniã de crumena extraxit: & ludum cõtinuauit. Nam tunc duo ludi videnꝭ ex anio suo censeri ideo bis debet puniri scd'm Bar. & Bal. in. l. Põponius. ij ff. de neg. gest. Car. in cle. j §. ij. de ꝑuileg. Ang. aret. & Ang. de are. in trac. malefi. in ℣. metitore. Rauẽ. in alpha. aureo in ℣. ludus & Paridẽ de puteo in trac. eo.

Caput tertiũ est de antiquorũ ludorum & scenicoꝝ & gymnicoꝝ originibus atq; inuentoribus: deq; palestris & palestrios.

Basis prima generalis Cum nõ possit homo esse in cõtinua oꝑa & assidue virtutũ officijs incũbere. Eo ꝙ tandẽ ei' vires defatiganꝭ necessaria est animi defagati atq; corpis hũani relaxatio viriũ fessaꝝ repatio ad oꝑas honestas post intermissionẽ opis expedicius ꝑagẽdos Quemadmodũ in natura nõ vigilia modo verũetiã somn' ordinat' ẽ. Et arcũ remittit sagittarius vt deĩde (inqt euãgelista Ioãnes) eũ meli' tẽdere possit vt etiã Ouid. testatꝭ dicens. Qd' caret altna reqe durabile nõ est. Hec reparat vires fessaq; mẽbra leuat. Ideo ponitꝭ Comitas moralꝭ virt' q̃ recreatiões ꝑ ludos atq; iocos ꝑ animi relaxatiõe factos modereꝭ ꝑ quã quidẽ virtutẽ qs iocosis reb' neq; abũdat neq; deficit: sed mediocritatẽ scd'm prudẽtie determinationẽ suat oĩm pariꝭ circũstantiaꝝ rõnem habẽdo. Dicit eñ Comis q̃ oportet q̃ntũ gra cuius qñ & vbi. Silr & eadẽ audit. Inde etem Comis dr vrban' dexter: festinus: eutrapelus: queadmodum comitas appellatꝭ etiã vrbanitas

dexteritas. Festiuitas & eutrapelia. Ceterum ipsi comi oppo nuntur scurra & rusticus seu agricos. Scurra est qui in ridiculis & ioco dicendo audiendoque exuperat. Qualis est qui de omibus siue iocosis siue serijs risum mouet nō habita ratione rei neque persone nec loci nec temporis. Rusticus autē est qui neque facetus quicque facit: neque aliorū salis atque facecie quicque admittit. Et is circa iocū dicendo deficit quia nunque aliquid iocosum (vbi etiam res & tempus postulat) profert. Deficit etiā audiendo quia aliorū iocos audiens moleste fert & eos vt ridiculos detestatur. Et dicitur alio noīe agrestis siue durus a duro & agresti animo nihil ioci admittēte. Ista eliciuntur ex mēte Aristotelis. iiij. Ethi. & Chlytonei in epitomatis Tho. Rich. Palud. & Sco. ac Gabri. in. iiij. sen. di. xv. Vbi aiunt ludum honestū permitti ob honestam delectationem idest recreationē que repellit tristitiā atque animi fatigationem. Et delectatio admittitur ppter quietē indigere omnē laborātem dixit phūs. viij. politi. & Marian⁹ Sozin⁹ ī cōsil. xvj. vsi. verum predictis.

COROLLARIVM PRIMVM. Ludo & ioco aliq̄ atque aliquādo vti quidem licet vt somno & ceteris quietibus: ita & grauibus ceterisque rebus satisfecerim⁹. Sicut enim pueris non oēm ludendi licentiā cōcedimus: sed etiā que ab honestatis actu non sit aliena: sic vt in ipso ludo aliquid probi ingenij eliciatur inquit Cicero offi. j. & pbatur p lucā de pēna. & Io. de platea in Rubrica & in. l. j. C. de specta. lib. xj.

COROLLARIVM SECVNDVM Clarorum & magnorum virorum est vt nō minus ocij q̄ negocij rationē sciant extare oportere: eam obrem olim apud veteres fuerūt ludi & dies celebres instituti vt ad hylaritatē hoīes publice cogerentur tanque necessariū laboris temperamentū interponētes ait Catho de origi. pbat p l. Septicia. ff. de pollicita. l. ciuitatibus. ff. de leg. j. & l. annuam. ff. de annu. lega.

COROLLARIVM TERTIVM. Sapientē decet interdum remittere animū rebus agendis intentū vt scripsit aurelius Augustinus p doctis secūdo musice & Arestotiles ad Alexandrum primo secretorū impatoriā decet maiestatem

(inquit) habere fideles cum quibus delectet. Quãdoquidẽ affectus tedio extiterit. Et Sene. de tranquil. animi ait ꝙ Socrates cum paruulis ludere nõ erubescebat. Catho etiã laxabat animũ curis publicis fatigatũ. Lusit quoqꝫ Ioseph cũ tribunis suis c. qd' ait Ioseph. xxij. q. ij. Atqꝫ Ysaac lusit vt dicit in c. recurrat. xxxiij q. iiij. & euãgelista Ioannes vt legit in eius historia. Item Sceuola etiã iuriscõsultus lusit pila qui in hoc ludo animũ suum forensib' misterijs occupatũ solebat trãsferre ait de ocio Vale & refert Marian' in c. inter dilectos de BASIS SECVNDA. Theatrũ erat visoriũ (excess. prela. seu spectaculũ specię hemicycli structum cuius origo (teste Cassiodoro) a grecis tracta est. Nam quũ agricultores feriatis diebus sacra diuersis numinibus p lucos vicosqꝫ celebrarent. Atheniensis agreste principiũ in vrbanũ spectaculum collegerũt. Theatrũ greco vocabulo appellãtes qd' in eo cõueniens turba a longe absqꝫ aliquo impedimento spectaret. Hunc morẽ vt plęraqꝫ alia postea Romani in vrbem trãstulerunt. Theatrũ ita erat dispositũ vt a fronte q̃ velut corda int̃ arcus cornua erat Scena esset dicta idest tabernaculũ a faciẽda vmbra appellatũ. Scena eñ inumbratiõis gratia erat: in q̃ cõdita carmina decãtabant. Theatralis scena apud vetustissimos parietẽ non habebat: sed frondib' tm̃ tegebatur: postea tabulata ceperũt componere in modũ parietis interdũ binis & sepe pluribus cõtignatiõibus theatraliũ ludoꝝ scena cõstabat. Scena itaqꝫ est (vt dicit in. l. ij. ff. de his qui no. in fa.) que ludoꝝ faciendorũ causa quolibet vbi quis cõsistat moueaturqꝫ spectaculũ sui p̃biturus: posita sit in publico priuato ue vel in uico q̃ tandẽ loco passim spectaculi causa admittatur: hec aut versatilis erat aut ductilis. Versatilis q̃ subito tota machinis quibusdã vertebat & aliã picture faciẽ ostendebat. Ductilis que cõtractis tabulatis hac atqꝫ illac interiorem picture speciẽ denudabat. Vergi. Volente dum inquit. Vel scena vt versis discedat frontibus. Primus Claudius pulcher Scenã varietate coloꝝ adumbrauit cũ antea tabulis pictura vacuis extenta esset quã totã C. Anthoni' auro. Petrei' ebore Qu. Catullus pretexuit. Versatileqꝫ fecerũt locum quẽ ar

Theatrũ ẽ.

Theatruꝫ dicitur.

Theatruꝫ forma.

Scena est.

Scena versatilis.

Ductilis.

Scenę inuentorum

gentatis corrigijs. P. L. Spinter adornauit A scena ludus scenicus atq3 vestis scęnica appellat. Hec & que infra dicentur haud parum cōferunt ad intelligendas leges ac canones de antiquis ludis loquentes vt. l. ij. iij. & . iiij. ff. de insa. c. inter dilectos de excess. prela.

BASIS TERTIA. Theatrum erat hemicyclus nullo obtectus fornice linteis quandoq3 tegebatur. Vnde ait Pli. lib. xix. na. hysto. Primus omniū Catullus linteis in theatro vmbram fecit Et pariter bissina vela prim⁹ in theatrū duxit. Habebat & theatrū gradus in quibus hoies ad spectandū consi debat: ita vt altiores in ambitu semp excrescerēt. In quā sane formā prim⁹ M. Scaurus in sua edilitate non quidē ppetuo sed triginta tantūmodo dieb⁹ scenicoꝝ ludoꝝ duraturū extruxit dicēte Pli. Hic fecit in edilitate sua opus maximū oīm que vnq3 fuere humana manufacta nō tparia mora. verūetiā eternitatis destinatiōe Theatrū hoc fuit scęne triplicis trecētarum sexaginta colūnaꝝ: pars scęne inferior e marmore erat. Media e vitro In audito etiam postea genere luxurie summę colūne tabulis inauratis & colūne duo de quadragita pedū. Signa ex ea inter colūnas fuerūt. xxiiij. numero cauea ipa cepit hoīm octoginta milia. vt Pli. narrat. li. xxxiiij. & li. xxxvj na. hysto. dicit. C. Curionē qui bello ciuili partib⁹ Cesarianis fauit in funebri patris mūere theatra duo tparia cōstruxisse Vnde ait Theatra duo iuxta fecit amplissima ex ligno aceruo singuloꝝ versatili ac pensili librameto in qbus vtrisq3 ante meridianū ludoꝝ spectaculū numeꝝ fiebat edictio inter se auersis ne inuicem obtreperent & repente circumactis vt constet postremo die sedentibus aliquibus & cornibus inter se coeuntibus. Amphiteatrū (qd' erat locus spectaculorum gratia: forma rotūda & veluti ex duabus cōstans theatris) gladiatorū spectaculum edebat ipsum ingratum & populum circūferens romanū. Verum mansurū theatrum ex quadrato lapide primus pompeius magn⁹ rome struxit seu inchoauit qd' Amphiteatrū Caligula pfecit ab Augusto destinatum a Vespasiano edificatum a Tito consecratū qd' Domicianus ad suam postea retulit gloriā. Et Nero sumptu in-

Prim⁹ inūbrator theatri.

Theatri gradus.

Scaur⁹ theatri inuētor

Curio amphitheatri inuentor.

amphitheatrum est. Vitru. li. v de archi.

sano inaurauit vt in illo armeniorum regem exciperet & sic no bilibus germanis populi ro. magnitudinem in eo ostenderet. A Cesare etiam struebatur theatrũ tarpeio monte accubans Pli. Taci & Tranquil. referentibus.

BASIS QVARTA. Scenę in amphiteatro totius orbis mirando edificio causa ex ea processit: vt in ñ Comici Tragiciq & cæteri poetæ sua recitarent poemata. Fuerunt & additi Panthomimi quibus personatis tragicorũ & poetarum inuenta per singulorum actuũ assimulationem monstrarẽtur. Erant & in scena aulea precones: tibicines: citharedi: cornicines: choraules: organarij: simphoniaci: tragedi: Comici: Homeristę: Funiambuli: pilarij: podarij & similes. Et ante scenam erat prosceniũ idest pulpitum edificatum in quo ludi exercebãtur. Vergi. inquiente. Et veteres ineunt proscenia ludi in medio. Et Seruius dicit q ludi theatrales apud veteres non erant nisi in honorem liberi patris. Ita ergo prosce nium erat locus ante scenam porrectus vbi pulpitum excita tum erat quo actores fabularum prodirent: ita vt scena altior esset pulpito Pulpitũ autem altius orchestra que ipsa erat locus saltantium ob id orchestra dicta quasi saltatoriũ. In qua & senatorũ sedibus erant loca designata vnde omniũ agentium gestus spectari possent. Item liberarũ sociarumq gentium legatis quos postea voluit Augustus in orchestra con sidere q quosdam libertini generis muti deprehẽdisset. Vnde Iuuenalis. Queq reportandis posita est orchestra cathedris. Scenę longitudo ad orchestre diametrum duplex erat. Orchestra in chuneos diuisa: vt medie vie relinquerentur. Ideo Orchestra dicta in ea saltationes fieri consueuissent. Refert Liuius q quum ludi aliquãdo appollini celebrarentur circenses & Annibal nunciatus esset circa colinam portam vbi ingruere omes rapti armis eo concurrisse quos deinde reuersos cum piaculũ sese fecisse formidarẽt inuenisse saltantem in Circo senem quẽdam hunc interrogatũ dixisse minime a se intermissam esse saltationem. Itaq ortum exinde esse prouerbium. Salua res est saltante sene. In cauea que erat pars media similiter subsellia equitum erant in chu-

Comici. Tragici. Pãtomimi Precones. Tibicines Citharedi. Cornices. Coraules. Organarij Simphoniaci. homeriste Funiãbuli Pilarij. Podarij. Prosceniũ Orchestra

Scene longitudo.

In Cauea.

In Circumferentia. neos eodē mō diuiſa. In circūferentia hemicycli erant grad⁹ ita diſpoſiti vt altiores in ambitu ſemp excreſcerent. In his plebs promiſcue ſedebat: quibus nō erat ſedendi loc⁹ hi ſtā-tes in cauea nullo fornice obducta ſpectabant.

Theatricorū genera. Scenici agones. Muſici agonas. dionyſiaci Comedi. Tragedi. Mimi. Panthomimi. archimimi Ethologi. Ethopei. hypocrite hypocriſis histriones Ludiones.

PERIPHRASIS PRIMA. Theatricorum artificū duo principalia exiſtunt genera videlicet Scenici & gymnici (ad pñs em̄ ſufficit gladiaturā & agitoriā pſtringere.) Scenici ſunt q ſcenicos agonas exercent: qui & muſici agones & dionyſiaci dicūtur quaſi libero patri dicati. Quare & homīes ipſi ſcenici vno verbo a grecis dionyſiaci artifices dicūtur ab Areſtotele & Gellio. lib. x. In his ſunt Comedi & tragedi ideſt fabularū actores. Mimi: panthomimi: archimimi: ethologi: & ethopei. omnes vno noīe hypocrite ideſt aliene pſone ſimulatores dicti & eorum actio hypocriſis hoc aliene pſone ſimulatio: latine hiſtriones ludioneſq; aut etiā ludij dicuntur. Mimi imitatores ſunt. Panthomimi oīm perſonarum imitatores efficatoreſq; Pli. in panegy. Idem ergo populus ille ſcenici impatoris ſpectator & opplauſor in panthomimis aduerſat. & damnat effeminatas artes & indecora ſtudio ſecula. Tranquil. in Calut. Neſtorem Panthomimū etiā inter ſpectacula oſculabatur. Archimimi pricipes ſunt hyſtrionū. Trāquil. in Veſpa. Fauo archimim⁹ pſonā eius ferens ſuſtinenſq; (vt mos eſt) facta & dicta viri interrogatis palam pcuratoribus quāti funus & pompa conſtaret vt audiuit ſeſtertiū cencies: exclamauit centū ſibi ſeſtertia darent ac ſe vł in tyberim pijcerent. Ethologi morū ſnnt effictores affectuūq; cuiuſcūq; pſone Cic. ij. de ora. Mimorum em̄ ethologorum ſi nimia eſt imitatio ſicut obſcenitas eſt. Sunt & ethopei idem atq; ethologi. ideſt hiſtriones qui mores imitātur eius pſone quā ſuſtinēt: vt Suda inqt Ethopeia alienorum morum (vt dicit Fab. li. ix.) imitatio Inde pictores quidā ſtatuarijq; ethici ſunt vt polygnotus & alij in quorū opibus mores & ſenſus omneſq; mentis habitus expreſſi videbātur Thymelici ſunt cytharedi: citha-riſte: lyriſte: tibicines: Cytharedi qui & fidicines dicūtur cythare accinunt. Cithariſte cytharam tantū pulſant nō etiam accinunt. Thymelici in orcheſtra actiones ſuas peragebant.

Ethopeia. Pictores. Statuarij. thymelici. Cytharedi Cithariſte Lyriſte.

Comici aũt & tragici actores (qui ꝓprie appellãtur scenici) in scena. Vitru. li. v. de archi. Ita in. l. ij. ff. de his qui no. in fa. & in Aug. de ciui. lib. vij. ad fi. debet haberi. — Lyriste. Tibicines Fidicines.

PERIPHRASIS SECVNDA. Chironomi sunt gesticulatores. Inde Chironomia est saltatio seu gestilatrix. Iuuenal' Chironomon ledam molli saltate batillo. Tuscia vesice non imperat. Leda erat saltatio chironomica alioqui chironomia erat lex gestus vt a Quinti. dicit' in primo ab heroicis ipsa tẽporibus orta & a summis grecie viris atq; ab ipso & Socrate ꝓbata a Platone quoq; in numero ciuiliũ posita virtutũ Hec etiã palestra vocatur & qui eam docent Palestrici sunt dicti. Ab his eẽ preceptoribus motus gestusq; formãtur vt recta sint brachia ne indocte rusticeue manus ne status indecor⁹. Ne qua in ꝓferendis pedibus inscicia. Ne caput oculiq; ab alia corporis parte dissideant. Que omnia antiqui ingenuis pueris & liberaliter educatis necessaria cognitu existimauerunt. Nostrate vulgus vno verbo ꝯtinentie hec oĩa significat. Sic Cic. primo de ora. ait. qui pila ludũt nõ vtunt' in ipsa lusione artificio ꝓprio palestre: sed ipse motus indicat didicerent ne palestrã an nesciant & in ꝑfec. ora. Vt eẽ (inquit) athletas nec multo secus gladiatores videmus nihil nec vitãdo facere caute nec petendo vehemẽter in quo nõ mot⁹ hic habeat palestrã quandam vt quicquid in his rebus fiat vtilit' ad pugnã. Palestra itaq; decentiã illam significat ꝙ stat⁹ motus flexusq; corporis ac oẽs oĩno habitus venustatẽ quãdam leporẽq; preseferunt: quã qui non didicerunt hij appalestri ab antiqs sunt dicti. Cic. in ꝑfec. ora. inquit. Itaq; qual' eoꝝ mot⁹ quos appalestros greci vocant. Quintil. in. ix. ita ait. Sicut eẽ quos palestritas esse nolum⁹ tñ esse nolum⁹ eos qui dicũtur appalestrici. Hodie palestrici nulli sunt idest huiusmodi institutores. Sicut neq; phonasti idest formãde vocis magistri quoꝝ ars phonascia a Theofrasto dicit'. Qui tñ vtriq; etiã hodie essent ijs qui causas in foro agunt: aut qbus in magna hoĩm celebritate aliquãdo dicendum est.. — cironomi. Chironomia. Leda. Palestra. Palestrici. Palestra. appalestri. Palestrici. Phonasci. Phonascia

PERIPHRASIS TERTIA. Saltatiõis antique spẽs sunt tres. Pyrrichicha que & enoplia a qbusdã dicit' idest armata — Pyrrichicha.

Enopsia. Pirricharij Sicinnis. curetes sal tatiōis inuentores. Pirrichen. Emmelia. Athletę. Pyctę. luctatores Aromeis. Discoboli Haltici. Gymnici agones. Lycaon inuētor gymnicorum. Luctaturi ceromate vngent. Ceroatiste Palestra. Palestrici. Pugilatus Pygmen. Halmate. dioscoboli. Cursores. Diaulodromi. Diaulus. dolichdromi.

a qua pirrichicharij vł purricharij dicti in. l. aut damnū. ff. de pe. Et pirricharij qui a grecis pirichiste appellātur hoc est saltatores armati. Cordax saltatio est obscęna & comica. Alterum genus saltatiōis vocatur sicinnis que satyrica esse dicit. Pli. lib. vij. Saltationē armatā curetes docuere. Pirrichen pirrhus. Est & alia que emmelia dicit idest pacata saltatio. Plato lib. iij. de legi. duo (inquit) saltationes honeste esse genera. Vnum quidē pacatum qđ pirrichen alterꝝ bellicum qđ emmeliā appellauerunt. In gymnicis artificibus sunt athlete q & pycte idest pugiles dicūtur: qđ nomen & ad gallinaceos pugnaces translatū est. Pollux athletarꝝ noīe gymnicos oīs intelligi voluit. Hij aūt sunt palestre. i. luctatores. Aromeis. i. cursores. Pycte. i. pugiles discoboli q discū in sublime iaculant. Haltici q salt⁹ pnicitate cōtendūt. Plaut⁹ dicit. Ante solē exorientē nisi in palestrā veneris gymnasij pfecto haud mediocris penas pēderes ibi cursu: luctādo: hasta: pugilatu: saliēdo sese exercebāt magis ꝙ scorto. Gymnici aūt agones dicunt qa nudi athlete ijs ludis exercebant. Pli. in. vij. ludos gymnicos Lycaō in archadia prim⁹ inuenit. Iñ gymnasia dicta exercicij loca q̄ tria Athenis fuerūt Lyceō Achademia & cynosarges que tñ ipsa ab exercicio corporꝝ ad animorꝝ exercicium postea traducta sunt. Luctaturi autē antiqui ceromate idest oleo cerato perfundebātur. Vnde qui eos vngebant ceromatiste dicti erāt. Hoc autē genus lucte palestra dicitur. Vnde palestrite & palestrici dicti qui eius sunt periti. vt dicit. Fab. li. ij. & xij. multa de chironomia & palestra. Pugilatus quē greci appellant pygmē celestibus exercebat: qui aūt Halmate idest saltu certabāt ij halteribus vtebātur sic eñ vocabant plūbeas pilas massulasue quibus vtraqꝫ manu selibrabant vt cercius assilirent. Dioscoboli discū iaculabantur Quint. lib. ij. idest lapidem rotūdum & ptussum. Cursores pars stadio dromi vocitati stadiū pcurrebāt: pars diaulodromi dicti, quū ad metam peruenerāt flectētes eo rursus recurrebant vnde cursum inierant. Diaulus eñ dicitur huiusmōi circūactus circuli idest curriculū duplum. Erant & dolichodromi qui sexies vt quidam putant stadium curriculo obi-

bant. Dolichus certe lõgissimus cursus dicebatur. Inter athletas etiam erant qui acrochiriste appellabãtur summis inter se manibus depugnãtes nullo cõplexu herentes vt palestrite. Erant & Pancraciastę qui manibus pedibusq; quasi omĩ ope omnibusq; (vt dicitur) vngulis cõnixi certabant A Pãcratio huiusmodi certamine dicti. Penthathlos grece ait Festus dictos esse & latine quinquertiões qui generibus quĩq; certarent idest lucta: pugilatu: cursu: saltu: pancratio. Et pentathlon latine quinquertiũ dictum qđ certamina quinq; cõplectitur. Pli. lib. xxxiiij. de Myrone Fecit & canem & discobolon & mineruã delphicos pentathlos pancraciastas Xystici a xysto idest porticu dicti sunt: in qua per hyemem sub tecto exercebantur. Tranq. in Aug. Nec tñ eo minus xysticorũ concertatiões aut gladiatores pugnas seuerissime exegit vt in. l. ij. ff. de his qui no. infa. Xystici & nõ sexustici debet dici. Alij adijciunt sciamachos. Nam sciamachia est vmbratilis pugna ideo dicta quia huiusmõi pugne simulachra sub tecto fieri solita erant nõ vt vera pugna in sole & puluere Vmbratilis pugna est hodie eorum lanistarũ qui gladiandi artem profitentur: qui cum omes numeros impetendi cedẽdiq; vulnera inserendi vitandiq; egregie videãtur: aut etiam vbi punctim cesimq; feriendũ Siquãdo in solem puluerẽq; prodeũdum sit idest ex illa prolusione ad verum vulnificũq; discrimen veniendum animo plerīq; cõcidere videntur: nec artis sue preceptorum meminisse. Enimuero athlete quodã victu certo vtebãtur & necessario ad cõparandas vires firmitatemq; corporis huiusmodi victum athleticum Aristoteles anancophagian appellat in politicis quasi cibi sumendi necessitatem. Panis quo vtebãtur coliphiũ dicebatur idest pro robore membrorũ Athletice habitudo pro corpulẽta & firma accipitur. j. Cor. ix. Agitatores dicti sunt aurige in curuli certamine & ludis circensibus quorũ factiones erãt russati: albati: prasiui: veneti a colore panni dicti. Desultores qui binos equos absq; ephippijs agitãtes ex altero in alterũ desiliebant quos greci celetes dicunt. Interdum Celtezontes appellant vt dicitur in. l. apud Labeonẽ. ff. de prescript. verb.

Vitru. li. v
Dolichus.
Acrochiriste.
Pancraciaste.
Penthathlos. Fest.
Quinquertiones.
Pentathlõ qnquertiũ
Xystici.
Vitru. li. v & vj.
Sciamachos.
Sciamachia.
Vmbratil. pugna.
Athletarũ victus.
Fab. li. xij.
Anancophagia.
Coliphiũ.
Celsi li. iiij
Athletica habitudo.
agitatores.
pli. li. 8. epi
Trãq. ĩ Ca
desultores
Pli. li. 34.
Celtes.
celtezõtes

Caput quartū est de gymnicorū agonibus Athletis & Agonē thetis atq eorum premijs.

Periphrasis prima. Gladiatorum genera reciarij: secutores: mirmilones: hoplomachi: traces: horum aūt magistri & institutores laniste appellabātur. Et pollux lib. iij. scripsit agonū quosdam stephanitas & phillinas qui sacri dicantur appellatos: quorū pmia in corona & frondibus erant quosdam thematicos dictos quasi posicicios qui etiā argyrite dicebātur ab argēteo pecuniarioq premio. Quattuor autem in grecia erāt certamina sacra: quos agonas appellabāt. Nemęa Pythia Ischmia Olimpia. Inde hieronice dicūtur qui in illis sacris certamibus vicerant: quō olimpionice q in olimpico. Qui vero quattuor hec obierāt & vicerāt periodo victores dicti sunt auctore festo. Ingētes aūt honores habitos esse olim hieronicis apperit. Vitru. lib. ix. Traq. in Nero & Pli. lib. vij. de pompeio. d. & lib. xvj. nouissime. Oleastri frōdibus olimpionice coronabātur Pli. lib. xv. Athene quoq victores olea coronant greci vero oleastro olympie Apud ischmū ex pinu In nemęa ex apio. In pythia Pli. de apio. lib. xix. mala ex fano appollinis. Ex predictis apparet intellect⁹ l. vnice. C. de athle. li. x. Musicis aūt agonibus preerāt. Crite idest iudices a quib⁹ critici poematū iudices dicti sunt quales Aristarchus & Aristophanes grāmatici erant de quibus Fab. lib. x. Gymnicis agonibus preerāt Brabeutę qui & mastigonomi & rabduchi dicūtur a grecis latie designatores dicuntur in. l. Tranq. in Nerone athletas. ff. de his qui no. in fa. Brabeute a verbo brabeuo idest constituo vel arbitror. Inde brabion qđ est brauiū dicitur premiū hieronicarū vt Apłus ad Corinth. omes quidē currunt vnus &c. Athlethetę etiam in gymnicis ludis dicti vt agonethetę in musicis hoc est curatores cōstitutoresq certaminū idem sc; qui brabeute p. l. fi. ff. de mu. & ho. Mastigophori quoq q agonothetas in sacris certamibus ꝯcomitātur. Agonothetę & Athlothetę de

Reciarij. Secutores mirmilōes Hoplomachi. Traces. Lanistę. arū corona stephanitę Phylinę. Thematici. orū pmium. Argyrite. Nemęa. Pythia. Ischmia. Olimpia. Hieronicę arū corōa. Olimpionicę arū. Musici agones. Crite. Critici. Brabeute. Brabeuo. Brabion. Rabduchi athlethetę.

cenniri erant sacris certamibus prepositi. Eorum autē viatores mastigophori appellabātur a flagris quos gestabant q̄si flagigeri Designatores brabeute appellātur non mō iudices idest agonothete verumetiā mastigonomi & rabduchi qui virgas gestātes spectatores (vt fit) in officio cōtinent in spectaculis. Ita accipitur in d. l. athletas. Et qꝫ dicit̄ in. l. ij. ad fi. e. ti. Om̄es in scenā ꝓpter premiū descendentes famosos esse. Ita intelligitur om̄is qui questus gratia in certamine descendunt infames sunt; simul qui in scenā per ambitionē ꝓdeunt Verum ludicra athlethica ars non est Nec eorum qui sacris certaminibus quouis modo deseruiunt. vt btūs Georgius & Margaretha fecerunt.

Designatores. Mastigonomi. Suda autore.

Caput quintū est de ludis agonicis & gymnicis licitis atꝫ illicitis hodie edocēdo id erudimatꝫ

Periphrasis prima Ludi virtutis seu fortitudinis experiēdę in quibus vt plurimū non imminet periculum mortis aut metus vulneris vl' sanguis effusionis regulariter sunt ꝑmissi & quinqꝫ expressi etiā hodie ad mentē Bal. in Rub. C. de ꝯdi. ob turp. ca. ꝑ text. in. l. j. § Bestias. ff. de postul. l. qua actione § Si quis in colluctatiōe ad. l. aquil. l. si rem § si tibi descripsit ꝟb. l. in executione § fi. ff. de ꝟ. ob. l. j. C. de actu. lib. x. & extra. de sagitta ꝑ to. & in. l. greca C. de alea enumerātur quinqꝫ videlicꝫ Comonouolon est ludus vbi iactus vel victus ad longū proijcitur seu ꝓtrahitur forte ad iactū vel sagittā de quo aliquid in c. cōtinebatur de homici. vbi dicit̄ de ludo viatoꝝ qui student iacere baculū in directū & alter alterius fustē ferire & q alterius baculū ꝑcusserit quasi victor habetur & altero ꝓ equo vtitur. Comodauolon al's Concobinouolon est ludus vbi iactus lapidis vel pali in breue spaciū proijcit̄ seu ꝓtrahitur siue retrahitur vt forte est ludus billiarum. Regnidalia al's keipon est ludus in quo equite currēte res posita in signū (vt birretū) lancea eleuat̄ vel vbi equites currendo in certam rem ꝓijciunt. Kempon al's kipichitui lu

Theorica d'ludis fortitudis corporum. Comonouolon. Comodauolon. Concobinouolon. regnidalia Keipon. Kempon. Kipichitui

dus est vbi cum ligno seu alia materia ob fraudis suspitionē tali seu taxilli iactātur. Reypusura alīs dicitur Kediriclata vel Reiguida est ludus vbi pondus eleuatur dentibus per text. glo. & doct. in d. l. greca & Boick in d. c. pe. de vi. & ho. cle. & Steph de Costa. Alij etiā ludi innoxij virium experiendorum non gratia ambitionis vel glorie vane laicis sunt permissi scd'm leges. Ita vt fiat lusus ꝓ modico forte vno solido: vel gratia conuiuij & non causa proximū ledendi per text. l. grece & l. solent ac l. qđ in conuiuio. ff. de alea. Et sunt in his metris contenti. Ludere vescendi causa permittitur atqꝫ hastam vel pilum iaciendo vel saliēdo cursum vel bellum nec non luctam faciendo. Causa virtutis etiam spondere licebit Scd'm aūt canones fallit in torneamentis. Ratio est qa ex eis (more almanoꝝ) sepe eueniūt mortes hoīm & pericula animarū ꝑ c. j. & ij. de tornea. Et idem vbi in alijs ludis est ratio similis Boick vbis. ꝑ l. illud. ff. ad l. aql. c. translato. de cōsti.

Reypusura. Kediriclata. Reiguida. De Hasta. Pila. Saltu. Cursu. Lucta. Fallit ī torneamētis & monomachijs.

COROLLARIVM PRIMVM. Ludus virtutis atqꝫ laudis a maiorib⁹ nr̄is prime iuris prudentie est ꝑmissus. l. qua actiōe. § si qs in colluctatiōe. ff. ad l. aql. l. si rem. § si tibi. ff. đ prescrip. vb. Dum alijs ꝙ dn̄icis diebus fiant ad principis supremi vel superiorē non recognoscētis honorē: vel etiā eius auctoritate ad ppl̄i honestā voluptatē aut ad reipublice vtilitatem & sic etiā torneamēta italoꝝ absqꝫ acutis lanceis item monomachia ad purgationē criminis ꝑ l. fi. ad fi. C. de fer. c. monomachia ij. q. v. c. j. et ꝑ to. đ purga. cano. Iure aūt nouo oīs ludus cruentus & sanguinolentus in quo verisimiliter potest sanguis spargi aut strages hominū sequi est hodie improbat⁹ per tex. & Io. de pla. in l. j. C. de gladia. lib. xj. & l. j. C. de specta. e. lib. & ꝑ tex. Buth. & Panor. in c. j. de tornea. vbi dicit' torneamēta & duella hodie esse ꝓhibita. Fa. tex. in prohe. ffoꝝ. § illud & l. Nam ludus noxius. ff. ad. l. aquil.

Ludus virtutis & laudis.

COROLLARIVM SECVNDVM. ꝙ ludi isti etiā hodie videntur debito loco & tēpore absqꝫ scādalo & cum debita intentiōe permissi etiā virium & agilitatū ostendendaꝝ gratia in quibus vt plurimū vulnera aut strages ludentium non consueuerūt fieri aut sequi. vt torneamenta absqꝫ cuspi

Ludus hastarū & balistarum.

de ferrata ludus pile: lucte: balistarũ: bombardarum seu alio rum tormentorum per no. doct. in d. l. j. C. de gladi. & l. j. C. de specta. lib. xj. & l. fi. C. de alea. & ff. e. l. j. §. j. & in c. j. de tor (nea.

COROLLARIVM TERTIVM. q inferior a principe non potest ludum cruentum vt duellum decernere vel ordinare. Secus in alijs ludis que virtutis atq fortitudinis seu agilitatis ostentationis gratia fiunt in quibus etsi aliquando ex leui causa & nõ ex proposito damnũ contingat proximo: tñ quis non tenetur huiusmõi damnũ resarcire in cõscientie foro sed sufficit agere penitentiã de delicto licz secus foret in foro cõtentioso scd'm Inno. in c. sicut dignuz de homicid. Panor. & Feli. in c. j. de cõsti.

De Ludo crueto duelli.

PERIPHRASIS SECVNDA. Ludus theatralis siue histrionicus est qui cõsistit in quibusdã gesticulationibus & p accidens in verbis ad leticiam vel petulantiã vl' etiam ad deuotionẽ puocatiu'.

De ludo histrionico.

COROLLARIVM PRIMVM. Ludi theatrales seu laruales q fiunt in theatro. i. loco apto ad theorandũ hoc est speculandũ p quasdam deformitates hominũ siue per appositiones pelliũ siue colorũ non debẽt fieri in ecclesijs seu alijs locis sacris. Neq alia ludibria vt sunt narratiões rerũ inhonestarũ fieri dñt in pdictis locis neq clerici illis interesse sed fugere dñt scd'm Glo. & doct. in c. cũ decorẽ de vi. & ho. cle. p c. nõ oportet de cõse. di. v. & c. decz. de immu. eccle. lib. vj. Domus (eñ inquit dñs) mea dom' orationis vocabitur. Fa. c. donare & c. q venatorib'. lxxxvj. di.

De ludo theatrali.

COROLLARIVM SECVNDVM. Laruorũ lud' modic' als debite circũstantiõat' ad leticiã atz animi recreationẽ puocatiu' est pmissus si mõ honestas & verecũdia castis moribus pseueret scd'm Io. de ana. in c. lator de homicid. p Glo. Rubri. & tex. l. j. C. de manna. lib. xj. fa. no. Inno. & Buth. in c. quia plerīq de imu. eccle. & doct. in c. pe. de vi. & ho. cle. p Antho. in ti. de curiositate §. de superbia.

De ludo laruali.

COROLLARIVM TERTIVM. Demõstrationes q̃ fiunt ad honorẽ dei puta passionis christi aut vite alicuius scti non phibent in sacris locis ac tpib' fieri scd'm Glo. & doct. in d. c. cum decorem de vi. & ho. cle.

De ludo deuotiõis

De ludo ingenij.

PERIPHRASIS TERTIA. Ludus ingenij tm̄ est vt arc⁹ Baliste Bombarde & Scaci. qui in se & de se est licit⁹ & nullo iure improbatus cõmuniter. Si sit debite circũstantionatus septẽ circũstantijs sc₃ quis: quid: cui: quõ: vbi: quando. Nam sicut licet appetere somnũ vt in eo natura qescat & vires ad operandũ recuperet. Ita per moderatã delectationẽ ludi liciti appetere licet animi quietẽ & refocillationẽ. Indiget etẽm omnis laborãs requie ait Aristo. viij. Politi. Nam si qs nõ religiosus Quid nõ sacrũ. Cur non gratia cupiditatis sed recreationis. Vbi non in ecclĩa d. c. decet de imu. eccle. li. vj. Quõ non cum aliorũ scandalo Quando nõ sub diuinis Sic videtur scacorum ludus generaliter permissus.

De ludo scaci.

COROLLARIVM PRIMVM. Scacorum absq₃ proiectione taxillorũ ludus rite circũstantionat⁹ videt̃ clericis in se vt laycis pmissus scd'm Glo. Fulg. Sali. & cõiter doct. in auten. interdicim⁹. C. de epi. & cle. Glo. Arch. & Gemi. & Alex. in c. ep̄us xxxv. di. Glo. Inno. & doct. in c. lator de homici. Glo. Io. an. Io. de imol. Boick Panor. Rauen. & cõiter doct. in c. pe. de vi. & ho. cle. Rich. in. iiij. sen. di. xv. art. v. q. viij. ludus sine taxillis ꝓhibitus esse nõ videtur. In eo ẽm humanũ ingenium exercet̃. Nisi tpe penitentie: neq₃ ex causa auaricie: neq₃ publice aut sacro tpe quo deberẽt diuinis interesse & sic corã laicis non debent clerici in scaco ludere ne videãtur eis scandalũ prebere scd'm Antho. atq₃ Ang. in Sũ. suis de ludis. Neq₃ in ꝯtemptũ superiorꝝ aut causa voluptatis inquit Card. in cle. si ꝯ pe. de vi. & ho. cle. Tñ Ia. de are. pe. & Cy. q̃ dixerunt in. l. si quis cũ sciret. ff. ꝓ empto. & Gabri. in. iiij. di. xv. in scd'o dubio p l. generaliter. C. de epi. & cle. fa. c. nunq₃ de cõse. di. v. Tñ debet restringi ꝓcedere debitis horis atq₃ cũ psonis als nõ ꝓhibitis vt religiosis mũdo mortuis l. deo nobis C. de epi. & cle. c. placuit. ij. xvj. q. j.

In Scaco pñt ludere clerici.

Clerici nõ dñt ludere cum laicis

COROLLARIVM SECVNDVM. Clerici nõ debent cum laicis ludere in scacis publice scandali euitãdi rõne. Eo qa opido laici infesti sunt clericis c. laicos. ij. q. vij. c. clericis. de immu. eccle. lib. vj. scd'm Glo. Panor. & Feli. in c. cõtinebatur de homici. Boick in c. pe. de vi. & ho. cle.

COROLLARIVM TERTIVM. Si clericus in scaco luderet causa auaricie tenet de lucratis penitentiā agere & forte in pauperes erogare Panor. cōtra Imo l. in d. c. pe. vide Cald consil. xij. de accusa.

Clerici nō dnt ludere causa auaricię.

PERIPHRASIS QVARTA. Ludus agonic⁹ seu virtutis corporalis. Est quo aliqui ludunt certātes in agone idest exercicio corporal: roboris seu agilitatis vt Lud⁹ Lucte Palestre Haste Pile Dimicatorius Gladiatorius Saltatori⁹ Cursorius: Proiectiōis pali vel lapidis Leuatiōis alicuius molis Agitationis equorū p l. j. ff. de pollicita. l. j. & l. nemo iudicū C. de Specta. & sceni. lib. xj. ij. ad Thi. ij. Et ludus agonicus est duplex. Quidā truculent⁹ in quo verisilr euenit mors vel vulneratio aliqua dānosa vtriqꝫ vel alteri ludentiū vt torneamentum atqꝫ duellū vl certamen cum bestia dentata vt vrso leone vel alijs seuis dānosisqꝫ anialibus. Alter est ludus agonicus nō sanguinolentus verisilr licet p accidens aliquādo accidat sanguis effusio. vt moderata luctatio: saltatio: cursitatio: de his infra dicetur.

Lud⁹ agonic⁹ qd & quottuplex sit.

PERIPHRASIS QVINTA. Ludus musicus est qui cōsistit in modulatiōe sonorum instrumētoꝝ musicaliū & vocum simul vel in altero eorū seorsum. Et sic est triplex quia Vel ꝯsistit tm̄ in sono instrumentoꝝ musicaliū vt ludus tubę vel fistulę cum vel sine tympano. Alius ꝯsistit tm̄ in voce vel cantu siue firmo siue modalizato idest figurato. Tertius est cōsistens in vtroqꝫ vt est ludus quē faciūt cytharistę & lyristę accinentes ad cytharā atqꝫ lyram. Et hic ludus debite circūstantionatus nullo iure est reprobatus sed potius approbatus c. sedulo. xxxviij. di. c. cantantes xcij. di. & c. vt quisqꝫ de vi. & ho. cle.

Lud⁹ musicus qd & quottuplex sit.

Music⁹ recte circūstantiōat⁹ est licit⁹.

PERIPHRASIS SEXTA. Ludus corealis tripudij. Est qui consistit in exercicio corporalis agilitatis cōcorditer ad sonū instrumenti musicalis & vocis vel solius instrumenti alicuius. Et sic differt coreale tripudiū consistens nō principaliter in roboris exercicio sicut ludus histrionicus ab eodē histrionico qui non cōcorditer ad sonū alicuius instrumēti musicalis fit de per se sed ꝯsistit in agilitate corporis vt cursi

Lud⁹ chorealis tripudij quid sit

tatio: saltatio: & id genus.

Lud' coree ex suo genere pōt licere si concurrant circūstantiæ. Circūstantię ludoꝝ

ERVDIMA. & si ludus coree in se seu ex suo genere non sit illicitus quasi nunꝗ possit fieri absqꝫ pctō mortali. Tum nisi sit septē circūstantijs vestitus reddit illicitus primū patet ij. Reg. vj. vbi dauid saltauit ante archam dñi ludendo in cythara & maria soror moysi ꝓphetissa accepit tympanum in manu sua egresseqꝫ sunt alie mulieres exercuerūt choreale tripudium. Exod. xv. ¶ Circūstantię aūt deprauantes sunt vt quis clericus vel religiosus a iure cōi vel speciali ꝓhibitus ꝑ c. pſbyteri. xxxiiij. di. c. nullus & c. nō oportet de ꝯse. di. v. cle. ij. de sta. mo. & e. ti. in statutis ꝓuincialib' moguntiñ. de quid & cui. habet etiā in d. cle. ij. de cur fiat. i. ꝓpter quē finē Item vbi vt in cimiterio: monasterio vł ecclia c. decet de immuni. eccle. li. vj. Quomodo. i. si corea sit nata occasionare se vel ꝓximū ad mortale. fa. c. qui die de ꝯse. di. j. l. fi. cir. me. ꝓhibens ludū circensem. C. de fer. Quando puta rōne tpis vt tpe tristicie & penitentie vtpote qñ ecclia deposuit cātica leticie videlicꝫ alleluia: gloria in excelsis iuxta c. cum hij duo hymni. d' ꝯse. di. j. c. capellanus de fer. Rich. in. iij. di. xxxvij arti. iij. q. iiij. Alex. de ales. scd'a scd'e ti. de ludo. Exigitur etiā intentio recta exercitatiōis & recreatiōis cū honesto modo non ad ꝓuocandū ad libidinē aut alium malū finem neqꝫ cū gesticulationibus ꝓuocantibus ad libidinē cantibus turpibus vel cum ornamētis lasciuis & inhonestis. Exquo honestas est vnū preceptū per tex. Insti. de iur. natura ꝯ. precepta iuris sunt honeste viuere: alteꝝ nō ledere: ius suum cuiqꝫ tribuere: quis enī illos appellet ludos ex quib' crimina oriunt inquit ꝓhe. ffoꝝ ꝯ. illud vero. Innoxius etenī debet esse ludus. l. nam ludus. ff. ad. l. aquil.

Ludus cythare & corizationis q̄lit possit clicis licere Difficile ē in choreis circūstātias ꝯcurrere

COROLLARIVM PRIMVM. Lud' cythare atqꝫ chorisationis honeste ꝑmittitur etiā clericis. Eo ꝙ Dauid iustus cytharā pulsauit & chorizauit. Intelligit tñ occulte & nō manifeste scd'm Panor. & doct. in c. cū decorē de vi. & ho. cle.

COROLLARIVM SECVNDVM. Exquo conditiones prefate in choreis nostri eui raro videantur ꝯcurrere vix creditur eas fieri posse absqꝫ pctō ex ꝯsuetudie: hieronymo

inquiente. Non credo viro si dicat se illęsum ęuasisse a talib⁹ spectaculis quū dauid ex eo q͂ vidit Bersabeę lauantē se, ꝓuocatus sit in libidinem.

COROLLARIVM TERTIVM. Ex quo ludus debet esse innoxius als est in culpa inquit d.I. nam ludus noxi⁹ est in culpa infertur cōtra illos qui in festo aliquo vel ludo contra aliquē edunt cantū famosum seu ignominiosum vt propter occasionē ludi non excusentur a pena capitis. Siue verum siue falsum sit carmē illud famosum scd'm Cy. & doct. in. l. si non cōuicij. C. de iniur. Host. & Panor. in c. j. de presumpt. p text. & Ang. l. j. C. de famos. libell. v. q. j. c. ex merito & c. deteriores Panor. vbi s. ponit versum istū. Si videor ludo als sacco cūcta recludo. Nam extra naturā ludi liciti est qd' ex genere malum est als secus Glo. & doct. in. l. si ex plagis §. fi. l. itē mela & l. q̄ actiōe §. siqs in colluctatiōe. ff. ad. l. (aquil.

Non excusatur qs dicēs se ludēdo fecisse.

EPILOGATIO ludorꝝ Quidā est harmonicus Et hic duplex. Quidā diuinus vtpote ad honorē & laudē dei atq͂ sctōꝝ eius. Et hic est meritorius. Et istū iubemur ludere iuxta oēs gētes plaudite. Alter est human⁹ & est etiā duplex. Vnus causa honeste leticie & recreatiōis. Et hic virtuosus a philosopho eutrapelic⁹ vocat⁹. Alter est histrionic⁹ ac scenicus q etsi aliqn̄ auctoritate publica admissus erat. Tū postea a legislatorib⁹ & a sctis patrib⁹ ꝓpt̄ abusum improbatus est. Quidā est nature exercitatiu⁹ & hic duplex. Vnus est exercitatiuus ꝟtutis ac roboris corporal'. Et hic olī plus. hodie ꝟo min⁹ admissibil'. Alter ꝟo est animi recreatiu⁹. Et iste est triplex. Quidā est animi exercitatiu⁹ atq͂ nature recreatiuus ꝓprie. Et hic ꝑmittit̄ regulariter. Alius est ludus qui est fortunę scrutator vt aleaꝝ siue ad azardū & ꝓhibet̄. Alius est partī fortunę scrutator & partī ingenij alteri⁹ plęrūq͂ fraudator. Et hic regularit̄ ꝓhibet̄ ex mēte tractatoꝝ isti⁹ materie videlicꝫ theologoꝝ philosophorū atq͂ iurisperitoꝝ quātum potui (accipere.

Harmoniacus Diuinus.
Human⁹.
Hūanus Eutrapelicus.
Histrionicus.
Exercitatiu⁹ roboris
Animi exercitatiu⁹ ꝛ recreatiu⁹
Fortunæ scrutatus
Mixtus.

COROLLARIVM BENE ELICITVR. Qꝫ Triplex est ludorū maneries. Quippe est ludus fortune solius. Et iste est prohibitus (vt aliqui volunt indistincte.) Eo quia est stultum se submittere viribus fortunę.

Ludus Fortunę Industrię

Industrię. Alius est ludus qui consistit in pęricia seu industria animi: vel in robore atq; virtute corporali. Et hic regulariter ꝑmittitur. Alius vero est ludus mixtus puta partim ingenij ludētis partimq; fortunę viribus innitens. Et iste regulariter ꝓhibetur. Ad mentē Bal. in Rubri. C. de alea & Panor. in c. pe. de vita & ho. cle.

Mixtus in vtraq;.

Lud' musicus est licitus.

ERVDIMA PRIMA. Ludus diuinus harmonicus atq; musicus ex iucūditate mentis ad dei & sanctoꝝ laudē institutus ac rite modulatus est meritorius atq; a sanctis patrib' approbatus: siue sit firmus siue figurat' debite circūstantionatus puta ꝑsonis: rebus: modis: loco & tempori cōgruēs. Ad mentem Alex. de ales. par. ij. ti. de ludo. Astens. in Sum. lib. ij. ti. de modestia. Et intelligit̃ de modulatione vocis atq; instrumenti musicalis vtpote organi: psalterij: dechacordi: cythare &c. Sic em̄ lusit in cythara & saltauit Dauid corā archa dn̄i: & cōmendatur. j. Reg. vj. Et ipse ait. Laudate dn̄m in tympano & choro: in cordis & organo: & nūeri. x. instituit dn̄s ludum tubaꝝ & cornuū. j. Reg. x. Saul vtebatur tibia psalterio & cythara. Ple. de his ꝑ Cleonidā in harmonia sua interprete Georgio valla & per Conradū Sumerhart in tract. e. cōclusione. xxvj.

Pueri i musica sunt instituendi.

COROLLARIVM PRIMVM. Pueri atq; viri iuste existunt instituendi in musica vocali & instrumētali nullo iure improbata neq; diuino neq; humano. j. Paralip. xv. dixit dauid principibus leuitaꝝ vt ꝯstituerent cātores & lusores in organis & cymbalis. l. athletas ꝟ de his qui no. infa. dicit̃ thymelici & xystici cātores nō sunt infames & probatur in autent. de consuli. coll. iiij.

Lud' irreligiosus i ecclia nō est ꝑmissus.

COROLLARIVM SECVNDVM. Ludus & saltatio in solennitate sanctorū precipue obstrepens diuina officia irreligiosus & illicit' est ait Albe. in ꝟ. ludus iij. p. c. j. de cō (se. di. iiij.

modulacō ad lasciuiā tēdens nō debet fieri.

COROLLARIVM TERTIVM. Vbi modulatio tenderet ad dissolutionē mentium atq; ad lasciuiam audientiū vel non congrueret loco tēpori vel ꝑsonis ludentium tunc propter defectum circūstantiarum prohibetur ꝑ c. cantantes vbi in ecclesia prohibentur moduli theatrales. c.

in sancta. c. clericus & per to. xcij. di. cle. j. de cele. missa.

ERVDIMA SECVNDA Ludus humanus humani animi alleuiatiuus honestę voluptatis ac leticię causatiu⁹ recte circūstantionatus a maioribus nostris est admissus & eutrapelicus appellat⁹ ceu virtuosus scd'm phm̄. iiij. Ethi. & . viij. Politi. vt Theatrales nō scenici a principe vel ciuitate causa victorie in festiuitate vel electiōe alicuius non dn̄ico die institutí aliasq3 bene circūstantionati etiā hodie existūt admissi per tex. in auten. de ꝯsuli. vbi impator restringens expensas spectaculoꝝ supuacuas illorū qui eligebātur in ꝯsules: admittit eis certū numeꝝ ꝓcessuū: & postq3 sexti processus ludum quē mapa vocant posuit. Subdit vnā aliā mapā duoq3 alia cōtinuare que theatra vocantur vbi theatroꝝ noīe alios quosdam ludos a scenico innuit.

Ludus honeste leticię pōt admitti. Sozi. ꝯsil. xvj.

COROLLARIVM. Ludens ludo iusto & licito atq3 inq ens appone ad istum numeꝝ cētum nūmoꝝ si alter vicerit & non tantū numeꝝ inuenerit vict⁹ supplebit si vterq3 defectum ignorauit paris per tex. cū Glo. l. si ita stipulatus fuero hanc summā. ff. de v. ob. vbi per doc.

Dicens se decem apposuisse si nō inueni an̄ debet supplere.

ERVDIMA TERTIA. Ludus histrionicus atq3 scenic⁹ etsi olim a grecis ac romanis fuerit admissus. Tum postea in abusum tendens erat vt famosus & facinorosus merito improbatus. Etem̄ histriones scenici imprimis a grecis inuenti ac deinde a romanis erant assumpti. Val. lib. ij. ad placamina celestis ire vtpote pestilētię scd'm Titū. li. vij. circa annos ab vrbe ꝯdita. 384. Oros. li. iij. circa tpa Darij nothi vbi erāt Tribuni instituti scd'm Fasci. tpm. Et tunc non erant infantes sed habebātur in magno precio Aug. de ciui. dei lib. ij. & Aristo. in fi. vij. Politi. dicit inter tragedos & Comedos maximi extiterint. Theodorus & Aristaxenus. Tum sunt hodie infames p. l. ij. ff. de his qui no. infa. ibi ait pretor q in scenam prodierit infamis est. Scena aūt labeo ait: est obūbratio que ludendorū faciendorum causa quolibet loco vbi quis ꝯsistat moueaturq3 spectaculū sui prebitur⁹ siue posita sit in publico priuato vel vico quo tn̄ loco passim hoīes spectacl'i causa admittātur. Eo em̄ qui questus causa in certamine de-

Ludus histrionicus olī admissus hodie ē reprobat⁹.

scendunt: & omes pter premiu in scenam prodeutes famosos esse pegasus & nerua filius respoderut. Fa. l. j. §. bestias. ff. de postulan. tex. cu glo. & doct. in c. maritu. xxxiij. di. c. donare. & c. qui venatorib⁹. lxxxvj. di. c. cum decore vbi gl. e. in antiq. c. vni. de vi. & ho. cle. lib. vj.

Agonicus olim plus q hodie erat pmissus.

ERVDIMA QVARTA. Ludus agonicus seu exercitatiuus virtutis ac fortitudinis corporalis publice erat olim pmissus gratia glorie acquirede & virtutis exercende vt est ludus pile: pugne: lucte: haste: Etia pro modica quatitate pecunie licet cotingebat vnu aliqn alterz ledere seu perdere p l. qui actione. §. siquis in collucatioe l. si ex plagis §. cum pila & l. item mela in prin. ff. ad l. aquil. & l. solent. §. j. ff. de aleato. c. lator. de homici. Insti. de hered. ab intest. §. per ɔrium. l. fi. C. de fer. c. j. siquis & ibi Bal. de pa. tene. phus. viij. Politico. Tum hodie agonicu ludum non licet regularit exercere etia ad ostentatione virium & causa virtutis demonstrande: si ex eo imminet periculu mortis & aiaz. Nam spectacula cruenta vt sunt torneameta & duella etia cum bestia detata sunt omi iure improbata. per tex. glo. & Io. de platea in l. j^{ca}. C. de

Gladiator

gladiato. li. xj. Gladiator coparatur latroni per l. iij. in prin. ff. de lib. pte. & est infamis p l. iij. ad fi. ff. de infa. neq em fortitudinem armoru que non est cum iusticia laudam⁹ ait imperator in auten. vt omes obedi. iud. puinci. in prin. diabolo etem instigate ad tentatione dei fiunt c. monomachia & ibi no. ij. q. iiij. p tex. Host. & Panor. in c. j. & ij. d tornea. Boick in c. pe. de vi. & ho. cle. p c. j. & ij. de cle. pug. i duell. De quo plc. scripsi in tract. de bello. iuxta illud no tentabis dnm deu tuum. Sed diliges deum & proximu tuum vt teipsum.

Duella oli pmissa hodie existut improbata.

COROLLARIVM PRIMVM. Etsi oli duella a iure ciuili extiterint pmissa imo ad purgatione criminis p duellionis siue lese maiestatis & in quibusda casib⁹ aliis erat necessaria per d. §. Siquis in collucatione & §. per contrariu. Insti. d hered. ab intesta. dela. & §. Si quis aliu de pa. tene. Tum hodie illa purgatio & probatio est improbata per duellum ac solum probatio a iure approbata hodie est admitteda p tex. Io. de platea. & doct. in l. vnica. C. de gladiato. lib. xj. per l.

nec obmissa. C. de lib. ca. l. indicia. C. de rei vendi.

COROLLARIVM SECVNDVM. Etsi olim in ludo agonico in pancratio. i. in loco lignis circũdato ad publicũ certamen aliqs si alterꝝ gratia glorie & virtutis occiderat Aq̃lie actio cessabat Eo qa virtutis & glorie & nõ iniurie causa damnũ esse videbat̃ esse datũ & sic torneamentũ videbat̃ ꝑmissum grã viriũ oñdendarꝝ p l. qua actiõe. §. siquis in colluctatione. ff. ad. l. aql. Tum hodie vbi imminet verisilr mortis periculũ & aniarꝝ nedum de iure canonico verũetiam ciuili tale certamẽ est ꝓhibitũ. Eo ꝙ fortitudo absq̃ iusticia nõ est laudabilis p tex. & doct. in l. j. §. item Senatus. ff. de postul. l. vnicã. & Io. de pla. C. de gladia. li. xj. & in autẽ. vt oẽs obed. iud. §. j. c. j. vbi per Host. & Panor. de tornea. Boick in c. pe. de vita & hone. cle.

Certamen in pancratio oli erat ꝑmissum

COROLLARIVM TERTIVM. Certamẽ haste qd' hodie appellatur hastiludiũ potest esse agonicum nõ cruĉtum ideo neq̃ iure canonico est interdictum & a legibus exp̃sse virium experiendarꝝ gratia etiam pro modica pecunia admissum: etsi aliquãdo nõ aũt freq̃nter accidat in eo certamĩe homicidiũ vl' damnũ: & si p̃ter prepositũ & ludi naturã impune videt̃ factũ Bal. & doct. in. l. fortuitis. C. de pig. ac. per tex. & doct. in l. si ex plagis. §. pila. & l. itẽ mela & d. l. q̃ actiõe. §. Si quis in colluctatione. ff. ad. l. aquil.

Hastiludium p̃õt eẽ licitum.

ERVDIMA QVINTA. Ludus animi oblectatiuus atq̃ ingenij exercitatiuus vt est scacorum ludus. Item Baliste & Bombarde aliquãdo conferens reipublice debite circũstantionatus est omni iure permissius. Eo quia nullo iure inuenitur expresse improbat⁹. Eo qa edictũ de ludo est ꝓhibitoriũ ideo lud⁹ exp̃sse nõ ꝓhibit⁹ cẽset̃ admissus p l. solẽt. ff. de alea. vbi videt̃ approbat⁹ ex identitate imo maioritate rõnis. Nam ibi admittitur ludus pile atq̃ haste gratia virtutis exercende vel experiende: multo fortius & nobilius admittitur ludus ingenij exercitatiuus atq̃ animi recreatiuus vt fortior fiat eius virtus ad opus. Intelligitur debite circunstantionatus si fiat vno die: non festo in loco non sacro: absq̃ scandalo: a persona iure speciali non prohibita: in quantitate

Ludus Scaci Baliste. Bõbarde. videtur ꝑmissus eẽ.

Aristo. 8. Politico.

modica vtpote pro vna cena aut solido aureo habita tū pso narum differētia. Ita etiā φ non fiat ex auaricia Ita no. p Glo. & doct. in auten. interdicimus. C. de epi. & cle. in c. epus. xv di. in c. clerici officia de vi. & ho. cle. p d. l. solent & . l. aleaꝝ vsus. C. de aleato Rich. & Gabriel in. iiij. di. xv. fa. c. decet de immu. eccle. li. vj. & in statutis ꝓuincialibus moguntiñ vbi dicit ludos aleaꝝ chorearū scacoꝝ taxillorum annulorū & globorum monachis & monialibus districte ꝓhibemus.

ERVDIMA SEXTA aleaꝝ idest taxilloꝝ ludus est solū innitens fortune viribus est omi in re diuino naturali & hu-mano. Si fiat indistincte vt homo inde acquirat emolimenta vite contra illud Geñ. iij. in sudore vultus tui visceris pane tuo & in laboribus comedes ex eo & Apl'us ad Ephe. iiij. ait laboret opando manibus suis qd' bonū est vnde habeat qd' tribuat necessitatē patienti. Ideo Aristo. iiij. Ethi. inq t Alea-tores ab amicis lucrātur quibus dare oportet ideo illibera-les sunt. Quippe aleator mortuoꝝ spoliator & latro illibe-ralium sunt turpes lucratores per tex. in. l. j. ff. de aleato. & l. aleaꝝ vsus. C. e. ti. p tex. cum Glo. & doct. in c. epus. xxxv. di. & c. pe. de vi. & ho. cle. Idcirco Moralis ait Aleam fuge. & Sene. in ꝓuerb. Aleator quāto in arte doctior tāto nequi-tior est. Iste aleaꝝ siue ad Azardum ludus fortunę scrutator (est dictus.

Alearū vsus est ꝓhibitus.

COROLLARIVM. Alearū ludus in tantū est clericis ꝓhibitus vt etiā consuetudo nō valeat in opposi-tum Etiam si clericus luderet in alea ex voluptatis causa qn-imo cleric' aleator debet censeri vilis & magis exosus q̄ vsu-rarius: indignusq3 ad beneficiū obtinendum: qd' etiā est no-ta dignū ad irritandū collationem clerico aleatori factaȝ per tex. Panor. & Marianū in c. inter dilectos de excess. prela.

Aleaꝝ' ludus est clericis omino illicit'.

ERVDIMA SEPTIMA. Ludus alearū & tabulaꝝ & ta-lorum partim fortune est scrutator partimq3 ingenij exerci-tator atq3 sepe alterius fraudator. Ideoq3 ex quo p raro est be ne circūstantiōatus vtraq3 lege videlicȝ ciuili & canonica est regulariter improbatus p tex. & doct. in. l. alearum C. d' alea. c. epus vbi est canon aploꝝ xxxv. di. & c. clerici officia vbi canō ꝯcilij d' vi. & ho. cle. & c. j. e. ti. lib. vj. Nisi in loco cō

Alearū & taxilloruȝ lud' regu-larit' est ꝓ-hibitus.

traria ꝯsuetudine abolite essent canones vel saltē expressa cō stitutione impialis leges sublate essent scd'm Sali. in d. l. alearum S. Tho. & doct. in. iiij. dis. xv. & p Io. de Imola & doct. in c. pe. de vi. & ho. cle. scd'm venerabilē doct. Cōradum & quosdam alios in materia ista scribentes.

COROLLARIVM. Vbi aliquis ludo mixto lusit cū colludente alienare pecuiam non petente Aut lusit fraudulose Aut vi aliquē induxit vel retinuit in ludo istiusmodi principaliter animo lucrādi & retinendi. Iste admittit graue pctm mortale: & tenetur de necessitate dñis atq administratorib⁹ (si adsint) restituere. Als in pium op⁹ publice erogare Imol. & doct. in. l. siqs cū sciret. ff. d'vsuca. p empto. Alex. & doct. in c. j. xxxv. di. Panor. in c. pe. de vi. & ho. cle. Auffre. q. 192.

Ludēs fraudulose vel cū alienare nō potente tenet' restituere als in piū op⁹ erogare.

ERVDIMA OCTAVA. Rectores ecclasticí ac seculares debent vigilātissime quantū possunt impedire & extirpare ludos crimiosos ac lusores eosdēq cogere ad turpiter lucratorū restitutiōes: vel in pauperꝝ publice erogatiōes pbat' p illud Ezech. iij. Speculatorē te dedi israel si nō annūciaueris impio neq locut⁹ fueris ei q auertat' a via sua impia & viuat: & impius in sua iniquitate moriet' sanguinē eius de manu tua requirā p tex. & Sali. in d. l. aleaꝝ ibi potestatē dando epis hoc inquirendi & presidū auxilio sedandis & in auten. de sanctissi. epi. §. interdicim⁹ subiūgit impator Sciētib⁹ hoc sanctissimis epis debentibus hoc vindicare quia si tale aliqd cognoscentes nō vindicauerint ipsi rōnem deo p tali causa psoluant fa. d. c. epus. xxxv. di. & c. qui pōt. xxxiij. q. iij.

Officiales fori vtriusq tenētur contra aleę lusores pcedere.

COROLLARIVM PRIMVM. Feliciter ac laudabiliter facerent archiepi atq epi nō modo se abstinendo a ludo fortunę puro vel mixto: verūetiam phibendo p statuta pುincialia & sic synodalia eoꝝ subditos passim clericos & laicos ast deniq exequēdo illa statuta salubria. Aquila.

Ecclastici deberēt statuta edere cōtra lusores aleę.

COROLLARIVM SECVNDVM. Non minori laude dignū foret q etiā puintiaꝝ presides ac terraꝝ dñi tpales phiberent eoꝝ puinciales a dictis ludis reipublice nō pficuis. sꝫ plerūq ob crebras plasphemias rixas ac seditiōes nociuis & q punirēt lusores cogerentq ad necessarias restitu-

Seculares deberēt lusores fortunę extirpare.

tiones vel ad pia opera erogationes Aquila.

Lud⁹ diabolic⁹ qd sit.

PERIPHRASIS. Ludus ꝓhibitus & diabolicus qui opa- tione diabolica est inuent⁹ ad inducendū hoīes ad peccatū. Et iste est triplex. Prim⁹ cōsistit in ludibrijs que sunt reꝝ in- honestaꝝ demonstratiōes ꝑut faciūt mimi & histriones. Et licet Comici & Tragici cātantes in theatro olim nō erant in- fames apud grecos & romanos imo in maximo ꝑcio habe- bantur: & eis hoc erat impune ꝯcessum & sine iniuria de q̄- libet loqui ait Aug. ij. de ciui. & Aristo. vij. Politi. ad fi. dicit ꝙ tragedi & comici nō vtiqꝫ infames extiterūt Inter q̄s Theo dorus & Roscius maximi gesticulatores habiti. Tū hodie ę scęna ꝓdeuntes sunt infames & nō admittendi ad sacros or- dines quasi peccatū exercentes ꝑ tex. l. ij. §. fi. cū glo. & doct. ff. de his qui no. infa. c. maritū & Arch. xxxiiij. di. & in c. cū decorē. de vi. & ho. cle. Et nō modo illas inhonestaꝝ reꝝ de mōstrationes exercētes: verū etiā exercere volūtarie vidētes peccant quia applaudūt & laudant peccatores in desiderijs anime sue ꝑ tex. cum glo. in c. donare & c. qui venatorib⁹. 86 di. fa. tex. in ꝓhe. ff. vbi inquit. quis ēm ludos appellat eos ex quib⁹ crimīa oriunť. Hec ēm fieri nullo patimur modo. iiij. q. j. c. j. vbi excōicati & infamie maculis aspsi histriones aut turpitudinibus ꝑsone subiecte repellunť ab accusatiōe.

Ludus scęnicus hodie est illicitus & famosus.

Exercēs histrionatuꝫ non causa mercedis sꝫ recreationis nō ē infamis.

COROLLARIVM PRIMVM. Q Histriones nō ꝓde untes publice in scęnā etiam ꝓ precio ludentes nō sunt infa mes vbi nō oēs passim admittunť sed causa honeste recre- ationis vt in nupcijs vel alijs celebriorib⁹ cōuiuijs ad mentē Ia. de are. Guil. Albe. & Bal. in d. l. ij. §. fi. & appellanť athlete als trimolici scd'm Ang. in l. athletas. ff. de his qui no. infa. post Aresto. iiij. Ethi.

Exercēs histrionatū i firmo causa sanitatis nō ē pctōr mortalis.

COROLLARIVM SECVNDVM. Si quis ad alicui⁹ infirmi recreationem vel alia de causa ad delectationē histri- onatum exercuerit nec infamis necꝫ mortalis peccator repu tatur per no. in auten. interdicimus. C. d'epi. & cle. & in c. pe. de vi. & ho. cle. & c. jco. e. li. vj.

Exercēs hi

COROLLARIVM TERTIVM. Qui histrionatū non pluries in publico sed in occulto exercuerint ad complacē-

tiam alicuius forte in domesticis comesationibus adhibitis verbis & alijs honestis circũstancijs nõ repelluntur a promotione scd'm Io.an. & doct in d.c. cum decorẽ de vi. & ho.cle. Als sic p tex. maria & doct. in c. inter dilectos de excess. pla.

Caput sextum est speciatim de ludis aleę idest fortunę illicitis & de mutuis ac contractibus & sponsionibus in illis factis.

Periphrasis prima. Ludus alearum qui omis ludus dicitur qui vel solum viribus fortunę innititur vt taxillorꝝ vel tabularum qui licet & partim in ingenio cõsistat tñ vterqꝫ vt diabolicus est ꝓhibit⁹ in pecunia. Preter qꝫ si qs certet hasta vel pilo iaciendo: vel currendo: saliendo: luctando: pugnãdo: tunc em̃ fit causa virtutis .i. fortitudinis corporis. Item ꝓ eo qd' ponitur in conuiuio causa vescendi pmittitur ludere etiã familiã. Ita habeť p tex. in. l. ij. iij. & fi. ff. d'alea. & in. l. greca. C. e. & in autẽ. vt oẽs obed. iud. in prin. Nam aleaꝝ vsus res antiqua est extra opas pugnatorꝝ cõcessa & inuẽta p priamidem in exercitu gręcorũ contra Troyam ad ociãdum milites scd'm Macro. j. saturna. & Maria. in c. inter dilectos de excess. prela. Ratio istius prohibitionis est quia ex aleę lusu multe obtingunt blasphemię deo: & conficiũtur instrumenta diabolo. Nam adolescentes proprijs bonis ammissis fiũt lugentes: de diuitib⁹ pauperes Sacrilegi: Falsarij: Fures: Raptores: alios spoliare querẽtes: & sic inhoneste viuentes: desperantes: Se venenose occidentes: laqueo se suspendentes: & diabolo p cyrographũ se dedentes: pręterea aliquos ludẽtes & blasphemãtes terra absorbuit. Alij ṽo fulmĩe perierũt Ne ğ illa crimĩa obtingãt: & celũ pestilens fiat. Senatus atqꝫ imperator romanus vbi erat moralitatis synodus prohibuit ludere ludo fortunę per tex. in l. antepe. pe. & vlt. ff. de aleę lusu. & aleato. & in d. l. greca als dicitur autentica. C. eo. ti. & in auten. vt nõ luxu. ho. cõtra na. p tex. Glo. & doct. in autẽ.

Ludus alearũ & taxillorũ mixtus ẽ regulariť vt crimĩosus ꝓhibitus.

Aleaꝝ lusus.

Taxillorũ

Tabularũ

Crimina aleę.

interdicimus. C. de epi. & cle. tex. Arch. Geĩa. & d. Alex. in c. j. c. epũs. xxxv. di. Boick Panor. & doct. in c. clrici officia. de vi. & ho. cle. in ṽ. ad aleas & taxillos nõ ludant Siue dicto & ponatur copulatim vel copulatiue aut expositiue. Siue alternatiue, ꝑ vel. Et sic sit vnus ludus siue duo separati ꝓhibeantur: potest em̃ vna ꝯiũctio ꝓ altera sic poni iuxta subiectã materiã ꝑ no. in l. eos causas. ff. de cõdi. & de. l. sepe. de ṽ. sig. c. ij. de rescript. & c. cum iamdudũ. de preben.

Alearꝝ lusus est ꝓhibitus ꝓpt̃ frequẽtes abusus.

CorollariUM PRIMUM. Alearum vsus ideo est ꝓhibitus ꝓpter frequẽtes abusus puta inordinatas appetitiones Fraudes Nugas Blasphemias & reliqua crimĩa q̃ enumerãtur nouem ꝑ metra ista. Hec cum taxillis ludendo crimina fiunt. Ecclie spretus vsuraqꝫ siue dapina. Scandala vel nuge: blasphemię: seu faciendi furti doctrina. Violentia: crimina falsi: & mortis causa: deceptio: ꝑditioqꝫ. Tp̃is ac deside rium: corruptio ingẽs: Istis predictis adulatio: vitaqꝫ turpis: Hos ṽsus exponit Host. in sum. de excess. prela. § qualit̃ excedant. sub. § Clericus ṽo ad ludum & in d. c. inter dilectos post Ray. in sum. de neg. secula. § de ludo alee. Io. in sum. q. xxiij. Itaqꝫ alearꝝ vsus ꝓprie accipit̃ ꝑ graui crimine adeo ꝙ statutũ disponens bannitũ ꝓ crimĩe impune offendi posse censetur in aleatore locum habere scd'm Bar. & doct. in ꝓhe. ffoꝝ. § illud non satis.

Frequẽtia alee est ꝓhibita sub anathemate ob concomitãtia vitia.

COROLLARIUM SECUNDUM. Alearum vsus. i. frequentia istius ludi innitentis viribus fortune ex lucri illiciti cupiditate siue fiat cũ taxillis solis siue etiã cũ tabulis ducendis ad iactum taxilloꝝ quia quo ad iactũ taxilloꝝ innititur fortune. Ideo est ꝓhibitus vt alee lusus: quia est ad ocij nutritiuũ atqꝫ sic carnalis ꝯcupiscẽtie fomentũ: nullamqꝫ rei publice vtilitatẽ prebens Sed exinde oriunt̃ multa scelera flagiciaqꝫ supradicta idcirco vtroqꝫ iure est ꝓpter cõcomitantia crimina ꝓhibitus. ff. de alea. ꝑ to. & in. l. greca C. e. ti. & in auten. de sanctiss. epi. § interdicimus & in c. epũs. xxxiij. di. vbi dicit̃ epũs aut p̃sbyter aut diaconus alee & ebrietati deseruiens aut desinat aut certe dãnetur Subdiaconus autẽ aut lector aut cantor similia faciẽs aut desinat aut cõione priuet̃.

Similiter & laicus Glo. & doct: ibi in ỽ. deseruiēs exponūt idest valde seruiens ita q de prepositio augeat pro eo qui in consuetudinē ducit & fa. tex. in d. l. greca in ỽ. vsus & pbat tex. & Io. an. ac doct. in c. cū decorem in ỽ. consuetudinē vl potius corruptelā de vi. & ho. cle.

COROLLARIVM TERTIVM. Vbi in cōuiuio presenti vescendi causa vel recreatiōis gratia & raro aleę lud' fit: gratis vel p modico vtpote p vno solido aureo a magna psona vel a parua sorte p vno solido minute monetę. Etiā familię cōceditur seu permittit sicut ludere puta q ille qui pauciora puncta habuerit ammittat suam portionē vel q ex pecunia quā vnus vel plures ammiserunt enūeratur aliqua vt vescant cōiter scdm Boick & doct. in c. clerici officia de vi. & ho. cle. Gab. in. iiij. di. xv. in. iij. no. p tex. Glo. & doct. in l. qd in cōuiuio. ff. de aleę lusu. tex. glo. & doct. in c. s. xxxv. di. Qd forte in laicis & nō in clericis videtur pcedere: vt iurium correctio euitetur iuxta l. vnicā. C. d in offi. dot. & c. cū expediat de elec. li. vj. & sic d. l. qd in cōuiuio vt ciuilis pcedat in laicis incorrecta p d. l. grecā Alea℞ vsus. Sed clerici ōmino vident p canones ab alea phibiti adeo vt cōione sint priuandi & a pmotione repellendi p d. c. epus. xxxv. di. & c. inter dilectos d excess. prela. & c. pe. vbi glo. ỽ. ad aleas & ibidē Rauēnas de vi. & ho. cle. Vbi alij voluerunt ludū aleę esse phibitū indistīcte ex generalitate d. l. grece. Tn Rich. in iiij. di. xv. velle videt q laicis pmittatur gratia comessatiōis p tex. d. l. ciuilis qd in cōuiuio. Non aūt licet clericis inter se vl cum laicis sic ludere quacūq intentiōe etiā gratis p tex. glo. Bal. & doct. in d. auten. interdicimus. C. d epi. & cle. & in d. c. pe. multo min' p cōfectis. i. q vnus ponat partē suā scdm Panor. & Phi. in c. pe. de vi. & ho. cle. Eo qa ipsis clericis nō licet facere cōuiuia. c. nō licet. & c. cōuiuia. xliij. di.

Causa comessatiōis vel recreationis honeste p vno solido licȝ ludere

ANTIPOPHORA. Ex quo venatio ferarū est a iure permissa per l. vnicā. Lucā de penna. & Io. de pla. C. de vena. fera. lib. xj. Et multiplex est venatio. Vna oppressiua hominū Et ista est illicita. Gen̄. x. de Nemroth dicit. & di. vj ꝟ his ita. Altera dicitur arenaria que fit in arena cum bestia dentata ad

Venatio fera℞ est triplex. Oppssiua Arenária.

spectaculum hoim que infamat ꝑ mercede exercentem infamia iuris ciuilis: & vidētes infamia iuris canonici q̄ est mortalis peccati per l. j. §. Bestias. ff. de postulan. tex. Glo. Arch. Geia & Alex. in c. qui venatoribus. 86. di. Tertia est venatio saltuosa q̄ fit in siluis & saltibus ꝑ captione & fugatiōe feraꝝ ad retia. Et ista omibus est ꝓhibita tp̄e quo hoies tenent orare in ecclia ꝑ c. an putatis. 86. di. & c. irreligiosa de ꝯse. di. iij. & v. ieiunia. Nisi necessitate famis. c. licet de fer. Diebus aūt alijs licite est laicis cū debitis tñ circūstantijs etiā alijs requisitis c. nō est in potestate de deci. Clericis atq3 religiosis est regulariter ꝓhibita. Nisi ex necessitate corporis vel ex fundatione prelatiōis. Etiā rhetib⁹ cōibus & laqis Non tñ tp̄e visitationis vel predicatiōis c. cum ap̄lus. §. archidiaconi d' cēsi. & c. j. ne cle. vl' mo. Iura q̄ vident ḡria intelligūtur de his q nimis se implicāt illis scd'm Host. & doct. in c. j. de cle. vena.

Saltuosa.

Dñi occidētes hoīes ꝓpt' lepores st pctōres mortales.

COROLLARIVM PRIMVM. Domini occidentes vl' mutilantes hoies ꝓpter lepores vel alias feras amore venādi atq3 ex libidie vindicte admittūt pc̄m̄ mortale scd'm Astēs. & Ang. in sum. cōtra illud ne occides.

Cōculcantes agros ac fruges tenēt ad restitutiones.

COROLLARIVM SECVNDVM. Famuli venatorū non ꝓhibitis tp̄ibus atq3 alijs obtp̄are eoꝝ dñis ad conculcādum in venatiōe agros segetes atq3 vineas pauperꝝ: & ad depascendū gallinas oues & boues alioꝝ. Nisi valde modicū existat damnū committūt mortale peccatū & tenent ad restitutionem illoꝝ Astens. & Ang. vbi s.

venatio admittit causa nccitatis vl' recreationis cū debitis circūstantijs.

COROLLARIVM TERTIVM. Etsi venatio accepta tertio modo q̄ virtut' gratia ostēdende fit vt a diuis Georgio & Margaretha. Vel gr̄a vtilitatis siue necessitatis puta pelliū & canis. Aut purgationis regionis a feris bestijs. Aut recreationis seruatis debitis circūstantijs pōt virtuose & licite fieri Tñ raro oēs contingit circūstantias cōcurrere ideo sancti patres plerūq3 voluerunt venatiōes dānare Svmerhart in trac. e. ꝑ c. j. de cle. vena. c. j. ne cle. vl' mo. cle. ne in agro. d' sta. mo. cle. ij. de vi. & ho. cle

aleator ē q aleę ludū exercitat vl' cā emoli-

PERIPHRASIS SECVNDA.

Aleator est q aleę lusum ꝯsueuit apud se causa sui emolimēti exercere. Sicuti & in cauponib⁹ solem⁹ dicere ꝑ l. j. ff. nau. caupo. stabula. Et sic dicit lusor atq3 receptator lusoꝝ in alea

q adeo iuri est odiosus vt nec iniuriarum nec aqlia agere possit: si ludi occasiõe vbicũq & qñcunq ei iniuria vl' dãnũ fiat vt qa pberet vl' dãnũ inferet ob id q dicat falsos talos dedisse vel corruptũ vinũ vẽdidisse. Et tpe q ludebat alea apd' eũ: nõ dat ei actio furti a quocũq fiat ei furtũ: & si ipse lusor cõpulerit collusorẽ ludere (ab inicio vel ex postfcto) mulctat aut in lathumias. i. ĩ carcerẽ ducit vt ibi lateat p l. j. & ij. vbi dicit solent em qdã cogere ad ludũ vel ab inicio vel dũ victi retinent ammissa. ff. de aleę lusu. & alea. Et dom' in q aleę lusus exercetur cfiscãda est qñ dñs illi' nõ est mĩor vel miserabil' psona sed maior sciẽs scd'm Sali. in l. j. ad fi. C. de fal. mo. Ang. aret. & Ang. de ari. in trac. malefi. in p. metitore. per l. greca in p. domib' publicatis. C. de relig. & sumpt. fu. ac. de aleato. i. de his q csueuert & sic freqnter fecert. Eo qa illa pbalia aleator seu receptator vt mercator importãt regularit freqntiã actuũ scd'm vulgi opinionẽ ait Bar. ĩ phe. ffo. in l. legatis d' leg. iij. l. mariti. §. j. d' adult' Alex. csil. 108. li. 4. p l. j. §. j. ff. de tributo.

COROLLARIUM PRIMUM Aleę lusor seu aleator. i. receptator in domo. i. habitatiõe sua lusorum ludentiũ ludis viribus fortũę innitẽtib' est fugiẽdus velut hostis public' inqt Odoff. p Bal. relat' & secut' in l. j. ff. de aleato. maxĩe ab ĩpis scolasticis Ne ibi inebriant & pdãt tpus q nihil est cari' Bar. & Bal. ĩ phe. ffo. §. illud nõ satis & p tex. & doct. in c. in ci(uitate de vsur.

COROLLARIUM SECUNDUM.

Maius est delictũ aleatores in domo sua tenere q p se aĺs in alea ludere. Eo qa illicita est offensio ludẽtis nõ aũt aleatoris h est receptatorum p tex. & Bal. in l. iij. ff. de aleę lusu. & d' alea. & in d. l. greca. Nã dr in d. l. j. p. Susceptorẽ em dũtaxat phibuit vindicari: nõ etiã collusores.

COROLLARIUM TERTIUM. Oĩs aleator aleatorisq receptator inspector docẽs: pticipãs: mutuãs: cuiuscunq cdcõis exñs videt pbabili' dãnand' oĩ iure poti' q excusandus. Eo qa vt p graui illo crimĩe venit excõicand' & cõione hoĩm puand' p c. ep' & ibi Arch. 35. di. Et ista pena ẽ maxĩa int hoĩes cuersari & eorum csortio puari l. hi q factã. C. d' apostata. c. corripiãt. 24. q. 3. & c. pia d' except. li. vj. Et pena excõi

mẽti apud se receptat

Alearum lusor vt hostis public' est fugiendus

Mai' ẽ delictũ lusores aleę apd' se tenere q in alea ludere

oĩs aleator poti' est iure improbandus q excusand'

catōis nō infligit̄ nisi ꝑ crimīe graui inq̄t tex. in c. nemo ep̄o rū. xj. q. iij. Eo q̄a ipsa pena excōicatiōis succedit loco pene mortis ꝑ tex. sing. in c. ꝑ venerabilē. § pe. q fil. sint leg.

THEOREMA QVARTVM. An mutuū collusori occasione ludi ꝓhibiti factū atq̧ instrumentū desup confectū (sit validum.

EPITHOME. Mutuum collusori aut comodum percipienti factum non valet.

Mutuū factū collusori aut ex eo comodū h̄nti nō pōt repeti.

PERIPHRASIS. Contractus mutui in ludo ꝓhibito vel occasione illiusmodi facti: atq̧ instrumēta inde cōfecta non tenent inter collusores atq̧ ex illo ludo comodū accipiētes ob idq̧ mutuātes. Al's sec⁹ in tertio alio scd'm Azo. in sum. C. de alea. ꝑ tex. Glo. & doct. in l. qd' si minor. § pe. ff. d' mīo. Bart. Imol. & doct. in l. si quis cū sciret. ff. ꝓ empto. in l. ij. ff. quarꝫ ac. nō da. & in l. fi. ff. de aleę lusu. & in l. greca. C. e. i ꝟ. instrumēta conficiūtur Io. an. Imol. Panor. & doct. in c. clerici de vi. & ho. cle. Io. an. in add. Spe. de ob. & sol. in prin. Inno in in c. quia plęriq̧ de immu. eccle. & Bal. in Rub. C. d' cōdi. ob turpem. ca. Rauen. in alphabeto aureo in ꝟ ludus.

Instrumenta i ludo & ex causa ludi cōfecta nō sunt vt valida exequenda.

COROLLARIVM PRIMVM. Instrumenta obligatoria in ludo & ex causa ludi cōfecta non sunt admittēda neq̧ executiōi mādanda ꝑ tex. & Sali. in d. l. greca in ꝟ. instrumēta. Intelligit̄ inter collusores etiā minores scd'm paridē de puteo ꝑ tex. Glo. & doct. in d. l. ꝙ si minor. § pe. & l. verū. § pe. ff. de mino. l. quid ergo. ff. de dona. inter vi. & vx. & in d. l. si quis cū sciret. Ita videt̄ etiā voluisse. Tho. scd'a scd'e. q. xxxij.

Iurans nō ludere mutuando alij ludenti ex causa lucri videt̄ ꝑiuriū incurrere.

COROLLARIVM SECVNDVM. Si aliquis iurauit nō ludere & mutuauit ludenti in alea pecuniā vt inde aliq̄d lucri sumeret ꝑiurus est & repetere nō potest. Bald. & Fulg. post Guil. & Vber. de bobio ꝑ tex. glo. & doct. in d. auten. interdicimus. Eo quia impator nō solum punit ludētes sed & aspicientes atq̧ participātes vt ibi est tex. Glo. in l. lucius. ff. de infa. quia qui facit ꝑ aliū ꝑinde est ac si faceret ꝑ seipsum l. ita aūt. § ꝑse. ff. de admīst. tu. & c. qui facit de reg. iur. lib. vj & sic talis fraudē legi cōmisit. l. pupillus. § si ꝑ interpositā. ff. de admīst. tu. & l. non dubiū. C. de. ll. c. certū de re. iur. in vj. Adeo ꝙ etiā in statuto cōprehenderet̄ quo pena hmōi ludo

imponeretur scd'm Ang.aret.& Landria.in tract.malefi.in §.metitore.quicqd dixerit Alb.in d.auten.interdicimus.& in scd'a par.sta.q.cxv.

COROLLARIVM TERTIVM. Si a tertio nō ludente neqꝫ aliquid ex ludo illo accipiēte ludenti factū sit mutuum potest repeti Azo in sum.e.Fran.accurs.Butrig.&Bal.in d.l.qd'in cōuiuio §.itē si seru⁹.ff.de alea.Imol.Panor.& doct.in d.c.pe.de vi.& ho.cle.p Glo.& Ang.in l.si §.j.in c.p. Si in alea.ff.quarꝫ re.ac.Io.an.i add.Spe.de sol.& ob §.j.Alex.in.l.si cū dotem §.j.ff.solu.Frā.aret.ꝯsil.lxxxi.ꝯsuluit ꝙ mutuans miori.xxv.annis vt pditū in ludo solueret nō repetet dato ꝙ ludus erat finitus.Sic etiā tenet Ang.aret.in trac.malefi.in §.metitore.vbi landria in addi.tenet primā opi.velu(ti cōem.

Mutuūꝫ a tertio extraneo a ludo factū regularit' est soluendum.

THEORICA. Mutuū factum in ludo alicui regłariter pōt repeti scd'm Azo & doct in d.l.qd'in cōuiuio §.item si seruus.ff.de alea.Panor.& doct.in c.clerici officia.de vi.& ho.cle.cū concor.Fallit primo si mutuās fuerit tunc collusor scd'm pe.de Rauē.in alpha.aur.in §.ludus.p l.q̄d si minor.ff.d' mino.Fallit secūdo.Si mutuator sit aleator p.l.j.ff.de alea.Fallit tertio si ab aliquo mutuet' miori.xxv.an.ludenti p tex.glo.& doct.in d.l.qd' si minori §.pe.ff.de mino.Fallit deniqꝫ & q̄rto.Si mutuet' ludenti cui interdictū est bonis idest nō habenti admīstrationē bonorꝫ suorꝫ p tex.l.pe.ff.de admīst.tuto.& Insti.de cura §.curatore.His itaqꝫ casib⁹ mutuans collusori siue lusori in ludo vetito nō repetit.Nisi is q accepit postea ex interuallo (si modo admīstrationē rerum suarꝫ habuerit) solēniter script⁹ sit vel corā iudice in se cōfessum preceptū accepit ad restituendū.Nam tūc pōt repeti tale mutuū scd'm Alber.galeo.in l.solēt §.j.ff.de alea.Io.an.in add.Spe.in Rubri.de ob.& sol.Imol.in l.siquis cū sciret.ff.de vsuca.p empt.Auffre.cxcij.Aret.cōsil.lxxxj.& Lādri.in add.ad trac.malefi.Aret.vbi.s.

Mutuū in ludo factū alicui regulariter pōt repeti fallit quattuor.

THEOREMA QVINTVM. An pro venditione facta ludo locum habeat euictio.

EPITHOME Ex venditione facta in ludo non habet locū (euictio.

PERIPHRASIS Vēditio collusori facta in lu-

Pro venditione facta In ludo nō competit euictio.

do est inualida etiã de re estimata. Sec⁹ si alicui tertio nõ ꝑtici pãti in ludo sit facta vẽditio. Nã tũc est valida. Attamẽ ꝓ neutra cõpetit euictio scd'm Bar. Imol. & doct. in l. si qs cũ sciret vbi etiã dicit̃ ꝙ nõ ꝓcedit vsucapio. ff. de vsuca. pro empto. Imol. in c. si diligẽti de foro cõpe. Imol. Panor. & doct. in c. pe. de vi. & ho. cle. ꝑ glo. & doct. in l. qd si mior § fi. ff. de mino. ꝑ tex. cũ gl. & Ang. in l. ij. q̃ est fi. § Si in alea. ff. q̃ꝶ re. ac. nõ da. Vt si aliqs in ludo dixerit ad collusorẽ vel tertiũ nõ habeo pecuniã ideo vẽdo tibi strenã seu exceniũ vl' istũ annulũ ꝓ decẽ aureis si ipse viceris vel alius vicerit ludẽdo & dũ lucrabat̃ alius vẽdicabat: certe euictio locũ non hẽbit Eo qa ad dandũ vendita in ludo locũ nõ hab; euictio. Sec⁹ si ante vel post ludũ fuisset vẽditio illa facta ꝑ tex. cũ glo. & doct. in d. l. si filio fa. § si in alea. ff. q̃ꝶ re. ac. non da. Glo. & doct. in c. j.

Cõtractus in ludo factus est inualidus.

COROLLARIVM PRIMVM. Contractus (xxxv. di. factus anteq̃ venditor esset in aleę lusu. sed ꝯctus erat aliqua alia rõne null⁹ postea aũt ꝑ interuallũ venditore sedẽti in alea erat p̃cij solutio facta cõpetit repetitio: veluti vbi debitor soluit creditori in ludo illicito ꝯsumpturo adhuc facta est liberatio: licet creditor ad malũ vsum ꝯsumpserit dũmodo administrationẽ reꝶ suarũ habuerit Ang. contra Imol. in d. l. si qs cũ sciret. ff. ꝓ empto. ꝑ glo. in d. l. qd' si minor § pe. ff. de mino. ꝑ l. si cũ dotem § j. ff. sol. ma. vbi Imol. cõtra.

Re vẽdita i ludo alicui tertio ten; venditio.

COROLLARIVM SECVNDVM. Re vẽdita in ludo nõ collusori sed tertio tenet venditio etiã p̃cio in ludo illicito ꝑdito. Sed re euicta nõ habet locũ euictio neq̃ p̃cij sic ammisi: repetitio si in ludo ꝑditiõis facta erat solutio. Sec⁹ al's si ꝑ interuallũ vel vbi extat p̃ciũ nõ ammissum ꝑ tex. cũ glo. &. ludã & Ang. in l. si filio § si in alea. ff. q̃ꝶ re. ac. nõ da.

Vẽditio in ludo ꝓmissa & alibi facta est ualida.

COROLLARIVM TERTIVM. Si in alea ꝓmissio de vendẽdo sit facta & postea ex aleã ꝑfecta est valida Eo ꝙ p̃ncipiũ ꝓmissiõis facte in alea: purgat ꝑ celebrationẽ & ꝑfectionem vẽdit⁹ facte ex aleã: & sic purgat̃ p̃ma causa turpitudĩs Bar. in l. si ob turpẽ. ff. de ꝯdi. ob turp. ca. Ang. in d. l. si filio § j. Io. an. in addi. Spe. de ob. & sol. Dũmodo ꝓmittẽs in ludo erat maior hñs administrationẽ reꝶ suarũ: ita ꝙ possit ad-

imp lere ꝓmissionē extra ludum: & ꝑ interuallū post ab alea recessum & sic nō in fraudem legū ꝑ d. l. qđ si minor. §. si. cū glo. & ꝑ no. Bar. & doct. in l. post ꝯctum. ff. de dona.

THEOREMA SEXTVM. An transactio in ludo facta (sit valida.

EPITHOME. In ludo transactio facta nō est obligatoria.

PERIPHRASIS. Transactio in ludo facta nō est valida Eo qa ibi nō est lis sed euidēs calūnia scđm Panor. & doct. i c. de. de vi. & ho. cle. ꝑ tex. & doct. in l. in sum. ff. de cōdi. indebi. Quia si ex aleę lusu aliqd sit solutū pōt repeti ꝑ tex. l. grece. C. de aleę lusu fortius ergo aduersus petentem obstat exceptio. Eo ꝙ cui damus actionē multo fortius damus exceptionē scđm Maria. inter dilectos de excess. pla. per c. cui damus de regiur. lib. vj.

Trāsactio ī ludo fctā ē inualida.

COROLLARIVM PRIMVM. Si aliqs in ludo trāsegit cū collusore instrumentū dando de eo qđ ꝑdidit in ludo aliqñ soluēdo nō nascit lis seu obligatio ꝑ cōsequens neqꝫ cōpetit actio. Eo ꝙ soluti cōpeteret repetitio & sic nō valet trāsactio ꝑ instrumentū facta ꝑ tex. d. l. in sum. & ī l. greca. §. all.

Ex trāsactionis instro in ludo facto nō nascit actio.

COROLLARIVM SECVNDVM. (ī ꝟ. instrumēta.

Quidā dux in aleę lusu āmisit. 14. milia aureoꝝ quoꝝ octo milia nūerauit & ꝓ residuis ad annū cēsum se obligauit ꝑ instrumentū certe (etsi in vita soluerit) instrumētum non erat obligatoriū ꝑ tex. & Sali. in sepe. all. greca. in ꝟ. instrumēta.

Qui ex cā ludi dedit instrm annui cēsus nō est obligatoriū.

COROLLARIVM TERTIVM. (C. de aleę lusu.

Quidā miles lusit ad pila & ꝑdidit. 800. ducatos de quib⁹ fecit instrumentū depositi sīlati ipsi victori: sed erat ꝓbatū ꝙ illud instrumentū ex causa ludi erat ꝯfectū scđm pari dē de puteo fuit in sacro cōsilio regis neapolitani cancellatū & ꝓnunciatū inualidū qđ est bene no. ꝑ tex. d. l. aleaꝝ vsus. C. de aleato. in ꝟ. instrumēta. & in ꝟ. neqꝫ vltra vnū solidum.

Instrm sīlate ex cā depositi fctm collusori nō est validum.

ERVDIMA INCIDENS. Spōsio sub pignore vel vadio (vbi aliq altercāter sup̱ euētu incerto) facta in ludo illicito vł actu supsticioso ē improbata ꝑ l. qb⁹. ff. de alea. Sec⁹ in ludo licito causa ꝟtutis licite oñdende vł sup̱ facto casuali nō inducēte votū mortis aliene lucꝝ tñ eo mō acqsitū ex cā auaritie veluti ī pe ē in paup̱es erogādū ꝭm salubre ꝯsiliū ꝭm pau.

Sponsio seu vadiatio est illicita in ludo illicito.

de ca. Alex. & doct. in l. a Ticio. & l. inter stipulantē § sacrā. ff. de ꝟ. ob. Host. & doct. in c. gēma. de spons. Maria in c. int̄ dilectos de excess. prela. ꝑ tex. d. l. a ticio & d. l. quibus in ꝟ. in certamine virtutis causa spōsionē facere licet. ff. de aleato. tex. glo. & pan. in l. in naui sapheli. ff. loca c. nō captande de cōcess. preben. lib. vj. & c. ij. e. ti. in antiq. Gab. in. iiij. di. xv. dubio. viij. Sumerhart in tract. e.

Pignoris datio quis plura puncta iaciat taxillis nō est legalis.

COROLLARIVM PRIMVM. Vbi in ludo aleę aliqui altercātur vter eoꝝ plura iaciat puncta & spondent pignora nō valet hmōi spōsio. Eo ꝙ Senatuscōsultū ꝓhibuit in alea ludere & spōdere ꝓ pecunia large accepta vt includat oīa ad mentē Azo. & Roff. in ti. d'actione. aduers. ꝑ l. j. & l. qb' ff. de aleato. l. ij. C. de ꝯsti. pe. c. oīne qd'. ij. q. vj.

Spōsio sub ꝯditiōe casuali nō naturali sꝫ supstitiosa ē illicita.

COROLLARIVM SECVNDVM. Vbi aliqui altercantur ꝙ princeps intra annū morieť vel ꝙ papatus aut imperium vel bellū ammittetur supstitiosa & illicita videť spōsio & vadiacio ꝑ l. ij. § circa. ff. de dol. except. & d. c. ne captāde. Secus vadiať & spondeať sub licita ꝯdcōe casuali potēte naturaliter euenire vt ꝙ cras pluet: impator veniet merces in mari nō submerganť: item ꝙ matrimoniū inter aliquas ꝑsonas oīno exneas cōtrahať. Nam implementū ꝯdcōnis habetur pro causa scd'm pau. in d. l. a ticio & l. siquis cū debitore ff. de iureiur. & host. in d. c. gēma.

Ex spōsione acquisitum vt turpe lucrū ē erogandū.

COROLLARIVM TERTIVM. Vbi altercātes deponant decē ꝙ alteri eoꝝ nascatur masculus vel nauis cras applicet ad portū tenet sponsio & acceptio decē aureoꝝ. Ex q̊ autē accepit ab alio nō gratuito pro quo tn̄ nihil rependit de cōsilio est vt turpe lucrū in pauperes erogandū scd'm Gab.

Consuetudo pr̄ie aliqn̄ videtur lusores aleę excusare.

THEOREMA SEPTIMVM. An cōsuetudo vel (vbis. statutū patrie excuset hodie ludentes ludo aleę: adeo ꝙ talis cōsuetudo videatur rōnalis esse.

EPITHOME videtur cōmunior sentētia vel statutū ꝙ cōsuetudo patrie excuset in ludo aleę.

PERIPHRASIS Ex quo alearū ludus est a lege hūana atꝗ positiua ꝓhibitus: potest illi legi ꝑ statutū vel contrariā consuetudinem derogari. Quia iste ludus nō est essentialiter sed

solum accidentaliter malus ideo est ꝓhibitus. Cessante ergo rõne prohibitiõis vtpote ꝙ raro in cõuiuio comessationis vel recreatiõis causa absq; plasphemia cessante fraude: cum rerum suarũ administrationẽ habente ludatur ludo aleę: pro modica quãtitate: vna die ad mentẽ b. Tho. scd'a scd'e. q. 32. Io. an. Cald. Imol. Zab. Anch. & doct. in c. pe. de vi. & ho. cle. post Osti. in sum. de excess. prela. §. j. ℣. Clericus Rich. & Sco. in. 4. di. 15. Nam ex quo alearũ frequens vsus ꝓpt' plasphemias & crimĩalia est ꝓhibitus per l. alearꝫ vsus. C. de aleę lusu & aleato. que nõ eueniunt sic in raro ludẽtibus ideo sic interpretatur cõsuetudo ꝙ nõ extendatur ad raro ludẽtes & non deseruientes aleę ꝓhibitio. fa. c. cũ cessante de app. & l. si de interpretatiõe. ff. de. ll. & c. cũ dilectus & c. fi. cũ ibi no. per Io. an. de ꝯsue. & sic nõ videntur ludẽtes mortaliter peccare Antho. in. 2. p. sum. ti. j. c. 23. §. 2. Est tñ ꝑiculosum etiã sic ludere ob multa peccata que facile solent cõtingere scd'm Ang. in sum. c. ludus & iocus. §. 4. ad fi. Ideo Panor. vbi s. & Maria. in d. c. inter dilectos tenẽt predictã consuetudinẽ vel legem municipalẽ rõnabilem nõ esse. Eo quia illa cõsuetudo vel lex que inducit ad peccatũ vel reddit homĩes ꝓmptiores ad peccandũ non tenet neq; valet ꝑ tex. in c. erit aũt lex. 4. di. & c. ex parte de cõsue. Et p̃sertim in clericis & potissimũ in religiosis hoc ꝓcedit ꝑ tex. in d. l. inter dilectos ℣. prauam consuetudinẽ que poti⁹ corruptela dicẽda est. de excess. p̃la. Et sic dicit d. Alex. in c. j. 35. di. ꝙ in his que sunt ꝯtra bonos mores & sic inducũt malũ consuetudo vl' statutũ non potest de ludo illicito facere licitũ ꝑ tex. in d. c. inter dilectos & c. cũ ab omĩ & c. pe. de vi. & ho. cle. Idem sentit Alb. in dic. in ℣. ludus post recitationẽ opinionis b. Tho.

COROLLARIVM PRIMVM. Expressum populi statutum admittens ludũ alearꝫ (vt parme) facit illũ impunibilem: non tñ de illicito licitũ nisi expresse dicat ꝙ desinat esse delictũ Sicut statutũ ꝑmittẽs offendere bannitũ Bal. in l. decuriones. C. ex qb. ca. irrog. infa. & pau. in l. vt vim. ff. de iusti. & iur. Nam durꝫ videret' ꝙ statutũ faceret illicitũ licitum in quo obueniũt mlta crimĩa & peccata vt cõtingunt in alea

Statutũ nõ facit ludũ illicitũ esse licitum sed tolerabilẽ.

Nisi intelligat statutũ quo ad defectũ pene. Sed magna drña inter tolerare.i.nõ punire: & inter pmittere simpliciter. Bal. in d.l.decuriões & doct. in l.si lenones.C.de epi.audi Glo. & ibi ple. scripsi in c.deniq: iiij.di.

Ludentes ludo aleę nõ excusant a ɔsuetudine qn aliqñ teneant restituere.

COROLLARIVM SECVNDVM. Ludẽtes ludo aleę nõ videntur excusari a cõsuetudine p tacitũ actum toleratũ legem ꝓhibitiuã non abrogante. quin acquisita ludo aleę si hodie exigãtur (nisi obstante quinq̃ginaria prescriptione) teneãtur restituere. Eo quia ista cõsuetudo videlicȝ pdita in ludo aleę non repetere nõ habet legem ꝓhibitiuã abrogare scđm Panor. in c.Ioannes de cle.ɔiug.per l.alearũ C.de aleę lusu & aleato.

Statutũ põt in odiũ lusorꝝ aleę restitutionẽ negare.

COROLLARIVM TERTIVM.

Statutũ põt negare restitutionẽ fieri victo in ludo aleę absq; omi fraude cũ potente alienare in modica quãtitate & nõ ex causa auaricię. Als ẽm tale statutũ non releuaret in foro cõn scientię. Cum lex etiã municipalis debeat esse facta: iusta: ho nesta & rõnabilis arg.no.p Glo. & doct. in l.ij.§.j.ff. qua.re. ac. & in c.pe.de vi. & ho.cle.c. quia pleriq; de immu.eccle. p c.erit aũt lex.iiij.di.qa in actione danda vel negãda lex ha bet magnã potestatẽ. Cum actiones sint de iure ciuili l.ij.§. deinde.ff.de origie. Dolus aũt futurus nõ potest ex pctõ re mitti igit̃ neq; statuto p l.iurisgẽtiũ.§.Sȝ si fraudãdi.ff.đ pact.

Caput septimũ et vltimũ est de

varijs penis ludorũ atq; illicite ludentiũ deq; turpib⁹ lucris in ludo adquisitis vel restituendis vel in pia opa publica ali quando in consilio erogandis.

THEOREMA OCTAVVM. Quot & que sint pene lu di illiciti.

EPITHOME. Inmediate duplex reperit̃ pena videlicȝ fori & poli variatur tñ multifariã scđm ludorũ dia bolicorum pluriuariationem.

Multę existunt penę ludi aleę.

PERIPHRASIS PRIMA. Ludi alearꝝ pena fori exterio ris est. Prima q dom⁹ in qua aleę ludus exercitabat̃ est pub canda si eius dñs erat maior id nõ ignorãs & nõ miserabilis ꝑsona scđm Sali. in.l.j.ad fi.C.đ fal.mo.p tex. in l.greca ale arũ vsus in ỽ. domibus eorꝝ publicatis C.de alea. Scđa est q

si aleator idest receptator ad ludũ aleę ꝟberatur vel dãnifica-tur ex tali iniuria vel dãno dato nulla actio oritur Necꝫ ꝟbe-rans vł damnũ dans punitur quãdocuncꝫ & vbicũcꝫ id fece rit siue tpe quo alea ludebat siue alio apud eũ alea ludebatur ait Bal. in Rub. C. de cõdi. ob turp. cau. p l. j. §. notandũ. ff. de aleato. Tertia si ei aliquid fuerit subtractũ tpe quo in eius do mo ludebatur siue a lusorib⁹ siue ab alio nõ poterit repetere nec habet rei psecutionẽ nec etiã furti d. l. j. §. j. Tamen in cõ-scientia est pauperib⁹ forte erogandũ arg. c. cũ tu de vsu. ait Ang. in sum. de ludo §. 9. Quarta qui aliũ compulit ad ludẽ-dum etiã p metũ qui nõ cadit in constantẽ virꝝ potest puniri arbitrio iudicis & põt poni in lathumias idest in carcerẽ p d. l. j. §. qui compulit. Et generaliter compellere accipitur eo ꝙ stat cum altari parato idest prestat domũ taxillos stãna lumi-na & similia quia istis suasionibus & illecebris dicitur com-pellere iuuenes qui nequeunt refrenare iuueniles calores l. si. §. filij autem. C. de bo. ꝙ lib. arg. l. j. & iij. ff. ad macedo. Si-militer dicitur de his qui blandicijs & solicitatiõibus indu-cunt iuuenes dicuntur eos compellere sicut in simili dicitur de raptoribus virginũ ꝙ nisi esset qui sollicitaret qui dolosis artibus circũueniret nõ faceret eam puellã in tantũ dedecus sese prodere inquit l. vnica §. ij. de rapt. virgi. Tñ quia predi-ctus §. compulit est penalis ideo extra casum expressum nõ videtur extendi debere scd'm Aug. de Ari. in add. ad tract. maleficiorum Ang. aret. in ꝟ. metitore. pc. odia. de reg. iur. lib. vj. Quinta pena est ꝙ omnis contractus in aleę lusu in-ter ludentes ad inuicem nõ tenet: necꝫ vendens tenetur de e-uictione Bart. & doct. in l. siquis cum sciret. ff. pro empto. per l. ij. §. j. ff. quarꝫ. re. ac. nõ da. Sexta est pena aleę seu illiciti vt mutuans pecuniã alicui vt secum ludat: nõ potest eam re-petere ita ait glo. ordi. & sequũtur doct. in l. j. in prin. & in l. si. ff. de aleato. Etiam quãdo minor mutuat minori sic ludẽti & perdenti tunc in pari priuilegio illius qui perdidit potior est conditio & sic cessat repetitio ad mẽtem Bart. & doct. in d. l. siquis. per l. verum §. pe. ff. de mino. & l. si vero nõ remu nerandi §. si adolescens. ff. manda.

Si aliquē ꝯtigerit furari ī ludo aleę nō tenet furti.

COROLLARIVM PRIMVM. Si aliquem in ludo aleę seu alio illicito cōtingat ꝓpria auctoritate aufferre vel furari illud qđ in illo ammisit vel equalens si in ludo siue tpe illius ludi acciderit eum sic furari nō tenet pena furti neqꝫ vi bonorum raptorū neqꝫ ad restitutionē tenetur scđm Ray. Bar. & Flo. in li. j. in prin. ff. de aleato. Io. an. in nouella ad fi. in c. vbi periculū de elec. lib. vi. Cepol. caute. 107. Ple. ꝑ Bolog post Glo. ac Bar. in d. l. j. in scđis interꝑtatiōibus nouis.

Perdēs in ludo aleę pōt ad qnquagita annos repetere.

COROLLARIVM SECVNDVM. Perdens pecuniā in ludo aleę pōt illā vsqꝫ ad quinq̄gita annos repetere de cōi iure si lusum in magna quātitate puta vltra vnū aureū vł cōuiuium de cōiori doc. opi. Glo. Bal. Bolog & doct. in l. j. & fi. § fi. ff. de aleato. Ang. in li. j § j. ff. q̄. re. ac. nō da. Cy. Fulg. & doct. in auten. interdicimus. C. de epi. & cle. Bald. in autē. & in marga. in § ludus. ex testamēto. C. de colla. Glo. Imo. & doct. in c. pe. de vi. & ho. cle. Inno. Buth. & doct. in c. qa plęriqꝫ de īmmu. eccle. Old. cōsil. 78. & Alex. cōsil. 77. ad fi. vol. 5. ꝑ tex. in l. aleaꝝ C. de aleato. Nisi ludens & vincēs esset in magna necessitate tunc non liceret ab eo repeti qui eo tpe posset furari licite ꝑ Aug. de ari. in add. ad Ang. in malefi. de furt. post Rich. ī. 4. di. 15. ar. 5. q. 4. ꝑ c. ꝓpť necitatē. Idē foret in eo q vicit vbi licuit sic ludere ex statuto vel ꝯsuetudīe scđꝫ alioꝝ snīaꝫ videlicꝫ Bal. ī Rub. C. đ ꝯdi. ob. turp. cau. Io. an. Io. cadl. Io. de imo. in d. c. pe. Sali. ī d. l. aleaꝝ. Tho. & doct.

Multiplex accidit peccatū ꝑ aleę idest fortunę lusum.

PERIPHRASIS SECVNDA. Altera est pena poli idest iuris diuini videlicꝫ pena iehennalis illiciti atqꝫ ꝓhibiti ludi diabolici hoc est suggestiōe diabolica inuenti veluti peccati mortalis. Nempe illi ludi inclināt hoīes ludentes & aspiciētes ad multiplicia admittēda peccata. Primū est desideriū lucrādi: & sic inest cupiditas seu auaricia que est radix oīm. j. ad Timothe. vj. & xlvij. di. c. bonorū. Secundū est volūtas spoliandi ꝓximū & sic cōtinet rapinā. Tertiū est vsura maxima videlicet. vj. ꝓ xj. non solū in anno vel mense vno sed die vno vt dicit in c. inter dilectos de excess. ꝓla. Quartū est multiplicata mēdacia & verba ociosa & vana q̄ ibi interueniunt Quintū plasphemia & sic heresis. Sextū corruptio maxima

proximorū qui ad ludum cōspiciendum de praua cōsuetu-
dine coueniunt. Septimū scandalum bonorꝫ. Octauū con-
temptus ꝓhibitiōis sancte matris ecclie. Nonū est ammissio
& bonorꝫ que in illo tpe deberēt facere scd'm Ray. & Host.
vbi s. Ideo actentis his apparet ꝓhibitionē illi⁹ ludi esse fun-
datam super bonis moribus vt dicit̄ in l. pe. & fi. ff. de aleę lu
lu. & sup̱ vtilitate publica vt dicit̄ in l. greca. C. de relig. & de
alea. & in c. j. 35. di. vbi dicit̄ dānetur & cōione priuēt̄ q̄ ver-
ba indicāt illa esse crimīa grauia arg. c. nemo & c. nullus. xj.
q. iij. cū concor. Decimū est Furtū qd' sepe accidit ꝓpter lu-
dum. Vndecimū est questio litigiosa atq3 violentia. Duode
cimū est tristitia & occasio ruendi in inuidiā mortalem seu
odium quo vict⁹ odiet vincentē. Tredecimū est homicidiū
ad quod ludētes de verbis ad verbera & sic ad homicidia ve-
niunt. Quartumdecimū est caristia rerū in domo illicite lu-
dentis quia iam deficit panis modo vinū atq3 vxoris & fami
lie vestimentū & tūc nō est pax impijs ait dn̄s. Esa. 48. Qui-
tumdecimū est occasio ad multa mala facinora admittēda vt
fraudes: rapinas: adulteria: stupra: furta: & id gen⁹. Decimū-
sextū est infamia quia frequēs lusus inducit infamiā suijpsi⁹
ꝙ suas secretas detegit ꝯdcōnes adulando etiā alijs a quibus
despicitur. Decimūseptimū malum est ꝙ ludus inducit infe
riores ad contēnendum suos supiores si eis ꝑmittant aut cū
eis ludant: tunc familiaritas parit contemptū scd'm Comicū.
Decimūoctauum est. Qꝛ ludus aleę est occasio aspiciētium
quādoq3 ad veniale Interdū ad mortale peccatū & ad negli-
gentiā diuinorum atq3 ad ꝑditiōis tporꝫ qua nulla maior est
iactura ait Sene. & Bernhardus inqt ōme tēpus tibi impen-
suꝫ requiret̄ a te. Iob. iiij. Qui de ōmi momēto occioso sicut
& de oī ꝟbo occioso requiret a nobis rōnem. Decimūno-
num est occasio desperatiōis ꝓprie salutis simul & aliene vt
familię & vxoris qui viuūt de illis turpiter in ludo aleę acqui
sitis qui vel restitui vel in pium opus deberēt erogari. Vice-
simū est chr̄ianitatis vitupatio atq3 deditiōis diabolo vsq3 ad
fidei abnegationē ac sacramentorū ecclesie christi resignatio
nem vt habeat pecuniā ad ludendum Contra illud apl̄i. ij.

Corinth. vj. Non vituperetur ministeriũ nostrum idest ser-uicium quo seruimus christo.

Alearũ lucrum videtur regulariter restituendum.

PERIPHRASIS TERTIA. Vna est celebriũ doctorum sentẽtia ꝙ acquisita in ludo alearũ extra duos casus pmissos laycis videlicet causa cõuiuij. i. nõ ꝑ vno tauro vel plaustro vini verũ pro esculentis & poculentis vnius solidi valoris. Aut gratia honeste recreationis ꝑ modico vt forte vno solido. l. pe. ff. de alea. & l. greca. C. e. ti. ꝓhibito. nõ possunt teneri: sed de necessitate salutis tenetur lucrãs lucrata (saltẽ pditorum vna die cum eadẽ ꝑsona facta cõpensatione) restituere vel in opus pium cõuertere. Eo quia ille ludus est cõtra deũ vt turpis vtroqꝫ iure reprobatus: & ideo ꝑ ip̃m ludum nulꝰ acquiritur titulus & sic non bona fide illud lucrũ possidetur Ex quo iniustus titulus pro nõ titulo est habẽdus: fa. c. fi. de prescript. Et male fidei possessor dicit̃ qui cõtra legum p̃ceptra mercatur. l. queadmodum C. de agri. & cẽsi. lib. xj. scd'm Ray. Host. & cano. Maria. referentẽ S. Bernardi. Bona. i. iiij di. xv. §. lxvij & Rich. referentẽ opi. dicentẽ istam esse securiorem. Quia alearũ non solum ludus sed etiã acqsitio lucri ꝓbetur & per cõsequens lucrata nõ possunt teneri. Ex quo ad quinquaginta annos possunt repeti. Et ep̃us auxilio presidis potest talia lucrã (si nõ repetũtur ab his qui ammiserũt) exigere & palam in pauperes erogare. Et forte esset consultum ꝙ mitterentur pro alimonijs ad hospitale scd'm Paridẽ de puteo per tex. d. l. grece Alearũ vsus in ṽs. nulla sequat̃ cõdemnatio sed solutũ reddatur: & actionibus competẽtibus repetatur non obstãte nisi quinquaginta annorũ prescriptione: & in ṽs. potestatẽ dando ep̃is hoc inquirendi & cũ presidium auxilio sedandi & in ṽs. Si autẽ noluerit accipere is qui dedit: ꝓcurator cesaris inquirat: & in opus publicũ cũuertat. Ideo Pe. de palu. in. iiij. dist. xv. q. iij. ar. v. in cõclusione scd'a ait ꝙ qui in alea est lucratus nõ potest retinere q̃a est turpis questus. Dicit t̃n ex quo illa cõstitutio greca est ciuilis ꝙ nõ ligat hoĩes in foro cõscientie quousqꝫ aliq̃s sit ꝯdẽnatus vt ibi etiã dicit Rich. Et si plꝰ ꝑdiderit q̃ꝫ lucratꝰ sit adhuc acq̃sita teneant̃ restituere q̃a ilico vt lucratꝰ fuit pauperꝫ de-

bitor fuit: a quo eum nõ liberat (si plus vel etiã illud sua culpa ammisit) nisi soluat.

COROLLARIVM PRIMVM. Turpe lucrũ ꝑ lusum aleę acquisitũ vbi acqrens dolo induxit ignarꝝ: pupillũ: furiosum aut monachũ seu institorẽ & sic ꝯtra dñi voluntatẽ: aut forte vi induxit vel coegit alr̃s ludere nolentẽ talis tenet̃ & cogit̃ ꝑ iudicis officiũ restituere de salutis necessitate. Eo q̃ ibi nõ libera sed coacta volũtas dñi interuenit sine qua simpliciter libera nõ põt dñium trãsferri in accipientẽ lucrũ id'o nõ dicit̃ possidere sed occupare alienũ ad mentẽ S. Bonauẽ. Gab. & doct. vbi s̃. ꝑ tex. Insti. de re diuisi. §. per traditionem

Vbi aliqs induxit vl' coegit ludere vel lusit cũ fraude aut cuȝ nõ potente alienare tenet̃ dño restituere

COROLLARIVM SECVNDVM. (a ꝓrio sensu.

Qꝫ crimen aleatoꝝ est mixti fori ideo ad officiũ secularis p̃sidis atqꝫ epi spectat illud puniri scd'm Ang. aret. & Aug. ari. in addi. in trac. malefi. in §. metitore ꝑ tex. l. grece in §. epis locoꝝ auxilio presidũ. C. de aleato. Ita etiam voluit d. Alex. Card. mod'. in c. j. 35. di.

Crimẽ aleatorũ spectat ad vtrũqꝫ foꝝ.

COROLLARIVM TERTIVM. Vtriusqꝫ iudicij officiales dñt q̃tũ p̃nt obuiare lusu aleę. Eo q̃ in ipso frequẽter cõmittunt̃ blasphemię & multa alia scelera. Alr̃s negligẽtes tenerent̃ reipublice atqꝫ restituere scd'm Maria. post b. Bernardi & Sco. atqꝫ parid. de puteo. arg. c. faciẽtes. 86. di. c. j. d' iniur. & c. pctm̃ d' re. iur. li. vj. Ita etiã d. Alex. in c. epũ. 35. di.

Officiales fori vtriqꝫ debent ludis fortuneobuiare alr̃s admittunt pctm̃ mortale.

PERIPHRASIS QVARTA. Altera est sententia aliorũ doctorum micior videlicet ꝙ ex quo ius ciuile non obligat om̃es sed eos solum qui sunt illis legibus subiecti quorum hodie existũt pauci. Quia vbi illa lex precipue locum haberet deberet: cõtraria lex vl' cõsuetudo municipalis viget: que ludo acquisita vel nõ cogit restituere seu erogare vel ꝓhibet tunc qui viuũt pollitice absqꝫ eo ꝙ sint subditi legi imperiali nulli tenent̃ restituere lucrata in ludo etiam in maiori quãtitate vno solido. Vbi vero non preualet contraria consuetudo in his qui subiecti existunt legi imperiali (extra duos casus ꝑmissos) lucrata non p̃nt retinere sed tenẽtur: vl' restituere ei q̃ ammisit si alienare potuit. Alr̃s si admĩstrationẽ rerum suaꝝ nõ habuit vt sunt filius familias monachus: furus

Aleę lucꝝ aliqbus videt̃ de ꝯsilio esse aliqñ restituẽdũ aliqñ erogandũ.

seu institor: & is cui interdicta est administratio bonorũ suorum vt est pupill⁹ furiosus ꝓdigus: tũc patri Abbati Tutori Curatori debet restitutio fieri: aut heredib⁹ vel erogari pauperibus. Maxime vbi aleatores immiscuerũt ludis fraudes: vel in impericia ludendi erãt inpares vel se attrahẽtes: aut ludere cogentes: atq; dolo inducẽtes. Nam tunc non derogat cõsuetudo quin fieri debeat sic acquisitoꝝ restitutio & officiales atq; epi tenent̃ ad hmõi sup intendere ex officio scd'm Alex. de ales p. 4. q. 86. mẽbro. 3. arti. 6. Tho. scd'a scd'e q. 32. ar. 7. & in. 4. sen. di. 15. q. 2. ar. 4. & Sco. ac Gab. ibidẽ Io. an. Io. de cald. Io. de lig. Io. de Imola Anch. Card. & doct. in c. clerici de vi. & ho. cle. Maria. in d. c. inter dilectos Bal. in Rubrica. ff. de alea. & in Rubri. C. de cõdi. ob tur. cau. Sali. in l. greca. C. d'alea. Alex. Lombard. in ti. de vsur. di. ꝙ repetenti ꝑdita in ludo neq; in foro ciuili neq; penitẽitali det̃ actio vel sententia restitutionis fiende.

Consuetudo ludi debet actendi ideo qs põt teneri de ꝯsilio salubri.

COROLLARIVM PRIMVM. Ex q̃ in ludo attendenda est rõnabilis cõsuetudo vt ait Glo. in. l. si ex plagis. § cum pila. ff. ad. l. aquil. vbi viget statutũ vl' cõsuetudo ꝙ licite possit ludi ludo aleę etiã ꝓ pluri vno solido tũc sic ludere absq; dolo & fraude cũ potente alienare cõgruis loco & tpe nõ est peccatũ mortale neq; sic acquisitũ lucrum est restituendũ de necitate ad mentẽ S. Tho. Sco. & doct. vbi s. & Antho. p. ij. ti. j. c. 23. § 2. atq; Auffre. q. 192. post Osti. in sum. de excess. prela. § j. v' s. Clericus Ad restituendũ est ꝯsiliũ salubre Albe. (& Abb. j. all.

Per cõsuetudinẽ simplicẽ nõ intelligit̃ tacite abrogari legem.

COROLLARIVM SECVNDVM. Vbi in municipio nõ est expssum statutũ contra ius cõmune iuxta no. Bar. & doct. in l. oẽs populi. ff. de iust. & iur. ꝙ p consuetudinẽ: p tacitũ non vsum nõ videt̃ d. l. grece derogatũ quin adhuc habeat locũ. Eo ꝙ p nõ vsum nõ habẽtem actum tacitũ cõtra legem nõ inducit̃ cõsuetudo abrogatiua legis. Vt ꝙ qs ꝓ dãno dato nõ agat aqlia ob id nõ est sublata. Secus vbi nõ vsus haberet actum tacitũ ꝯtra dispositionẽ legis. Vt lex defert cõir & equaliter p l. maximũ viciũ. C. de lib. pte. hereditatẽ liberis: & si cõsuetudo esset ꝙ primogenitus secũdo genitũ atq; feias excluderet scd'm Panor. in c. Io-

annes. de cle.cõiug. Ex q̃ illa lex greca inducit non necitatẽ sed facultatẽ repetẽdi ad.50.annos licʒ in mille annis nõ fiat repetitio adhuc nõ est in ducta d.l.abrogatio.

COROLLARIVM TERTIVM. Vbi aliqs dolum nõ cõmisit: neqꝫ aliũ attraxit neqꝫ aliquid fraudulenter ꝯtra artem ludi fecit: sed cũ volente ludere & potente donare lusit: ac lucratus (ex casus etiã als ꝑmissos) fuit: nõ tenetur sic lucrata virtute d.l.grece restituere absqꝫ iudiciali ꝯdẽnatione scd'm Rich. Palud. & Gabri.in.iiij.di.xv. Eo qa iura nõ dicũt ꝙ lucrãs debeat ipõ iure lucrata restituere sed ꝙ possint ab eo repeti de iure in odiũ ludẽtium ludo aleę. Modo sepe aliqs exactus non põt retinere: qd' als nõ tenet dare ꝑ l.post ꝯctum.ff.de dona.& c.cum scd'm de hereti.lib.vj.

Lucrãs ludo aleę absqꝫ oi fraude nõ tenetur restituere ipso iure sed ex iudiciali ꝯdẽnatione.

BASIS PRIMA. Turpe istud dicit lucrũ qd' cũ pc̃ti turpitudine est quesitũ. Vt om̃e lucrꝫ qd' acquirit ꝑ actum aliquẽ cõmissum vl' obmissum vel admissum q̃ est peccatũ ꝑ se ex genere actus vel ex circũstantia. Et si hmõi acqsitio ex varijs oriat vicijs cõiter & principalit tñ ex duob⁊. Aut ex auaritia vt acqsitio lucri illiciti ludi: aut mercatiõis illicite loco & tp̃e vt in cimiterio vel die festo. Aut ex mathematica incãtatoria seu alijs illicitis & ꝓhibitis artibus Scd'o principaliter ex intẽpantia atqꝫ voluptate illicita vt ex meretricio fornicatione adulterio: histriõatu: gladiatura. Quãdoqꝫ ex vtroqꝫ modo coniunctim puta ex auaritia & luxuria potest oriri ac surgere lucrũ turpe vt ex lenocinio & silibus scd'm Gabri. in.iiij. sen.di.xv.no.5.Fa.no.in c.donare & c.q venatorib⁊.86.di.

Turpe lucrũ qd sit.

COROLLARIVM PRIMVM. Etsi meretriciũ sit turpe lucrũ qd' si absqꝫ fraude acceptũ & donatũ sit dñium in accipientẽ sit translatũ & sic non de necitate restituendũ: verũtamen de ꝯsilio est in piũ vsum erogandũ scd'm Inno & doct. in c.qa plerięꝫ de immu.eccle.& Gab.in.4.di. 15.dubio.8.

Meretricium est turpe lucrum nõ restituẽdũ sʒ d' ꝯsilio erogandum.

COROLLARIVM SECVNDVM. Quesituꝫ ꝑ sortes diuinatorias seu incantatiões magicas siue ꝑ inuocatiões supstitiosas ad ingrendũ occulta vl' futura vt turpe lucrũ de salubri cõsilio est in pauperes erogandũ scd'm Gabri. vbi s.fa. Glo.sum.& c.hi qui ac.c.illud.26.q.2.& c.Sortes.26.q.5.

Per incãtatiões q̃sitũ d' ꝯsilio est erogandũ.

Ex spōsione illicita q̄situ de ɔsilio ē in piū opus erogandum.

COROLLARIVM TERTIVM. Acquisitū ex spōsione illicita seu vadio vbi duo altercātes de euētu dubio vnus dicit q̄ rex francorꝝ sit mortuus alter q̄ nō: & deponunt centum; qui illā acquirit ab alio etsi nō gratuito pro quo tamen nihil rependit q̄uis a lege non cogatur ad restitutionē hortatur tamē de ɔsilio ad erogationē ꝑpter auaricię radicē Gab. vbi inmediate s. Fa. l. quib' in ꝟ. sponsionē. ff. de alea.

Illicite acq situm dicit̄ dupliciter vt turpe lucrum.

BASIS SECVNDA. Illicite acquisitū dicitur qd' cōtra legis prohibitionē est quesitum; qd' bifarie potest cōtingere. Vno quidē modo vt lex prohibeat ipsum lucrū vt a pupillo vel perpetuo furioso tutorem vel curatorē habente acquisitum per illicitū ludum a lege prohibitū. Illud impossibile est detineri vel retineri. Eo quia detētator seu occupator ex causa iniusti tituli est malefidei possessor. Nam qui mercatur cōtra legem non censetur habere bonā fidem l. queadmodum C. de agri. & censi. lib. xj. c. possessor malefidei de re. iur. li. vj. Altero modo lex prohibet causam seu actum tm̄ ex quo ꝑuenit lucrum & nō ꝓhibet lucrū supposito actu. Tunc turpiter illicitec̄ꝫ lucrans (etsi actu tali agat cōtra legem) tn̄ recipiendo & tenendo preciū actus non facit contra legē: vt q̄uis lenociniū & meretricium sit lege ꝓhibitū nulla tn̄ lege est prohibitum. Ne accipiat leno vel meretrix sue turpitudinis precium. Meretrix (etem ait Ang.) turpiter acquirit sed nō turpiter accipit. Sic etsi lex prohibeat in die festo: similiter in loco sacro mercatū fieri atq̄ꝫ nūdinari; non tamē lex prohibꝫ ne is qui contra hoc preceptū in die festo vel loco sacro mercatur preciū sue mercis vēdite accipiat. Nam etsi factum cōtra legem perpetuā causam prohibitionis habentē pro infecto iure sit habendū l. non dubiū. C. de legi. Tamē al's multa iure prohibētur que tamē facta tenent per l. patre furioso. ff. de his qui sui vel alie. iur. sunt. Ple. per Alex. de ales parte. 4. q. 86. §. fi. fa. l. j. ff. de adult. l. fi. C. de fer. c. capellan'. e. Antho. parte. ij. ti. j. c. 23. §. j.

Drña ē int̄ turpe lucrū & lu-

COROLLARIVM Differentia est inter turpe lucrum & lucrum iniquū. Nempe vbi act' quo quis lucratur est prohibitus nō autē lucrum tunc dicitur turpe lucrū. Sed quādo

ipsum lucrum est lege prohibitū tunc non solū dicitur turpe lucrum verumetiā iniquum lucrum scd'm b. Tho. in.4. di.15.q.8.arti.2.& Gab.ibi.q.14.no.2.

BASIS TERTIA. Turpe accipit lucrū. Interdum ex cōsideratione circūstantiaꝝ vtpote interdū ex respectu ꝑsonaꝝ non habentiū administrationē rerum suaꝝ. Et sic nō hñt facultatē alienandi pecuniā vel al's res in ludo aliquo adq̄sitas vt sunt pupilli: surdi: muti: ceci: furiosi: mentecapti: ꝑpetuo morbo lāguidi tutores vel curatores habētes. Itē filijfa. q̄tū ad paternas res & vxores quo ad maritoꝝ res. Item serui religiosi & clerici & admiſtratores eccl'ie quo ad res dñicas atq̄ eccl'iasticas. Interdū accipit turpe lucrū ab illis q ꝑ tales turpiter lucratores coacti existūt aut inuite attracti aut ꝑ importunitatē inducti. Interdū turpe accipit lucrū cum fraude & dolo acquisitū taliter q̄ si is a quo accipit fraudē atq̄ dolum apprehēderet: nullatenus in tale lucrū ꝯsentiret vt ludēs seu aleator submittēs falsos taxillos vel cartas vel al's non obseruans regulas in hmōi ludo vel oꝑe obseruādas scd'm institutionē vel morem eius. Qñq̄ etiam lucrū turpe acquirit sine fraude videlicȝ sciēte & ꝯsentiēte eo a q̄ lucrat̄ q pōt alienare vtputa q habȝ admiſtrationē lucri ꝑuatis regul'in hmōi solitꝭ & ꝯsuetis.

Turpe acquū seu illicitum. — Turpe accipit lucꝝ ex cōsideratione circunstantiarum.

COROLLARIVM PRIMVM. Illud qđ qs acq̄siuit ex turpi q̄stu nō tenet̄ cōicare cū eo cū quo ꝯxit oīm bonoꝝ societatē. Ex q̄ pret̄ dominij translationē tenet̄ ad restitutionē al's in pauperꝝ aliq̄n erogationē Alex. ꝯsil.77. ad fi. q̄nti volumīs ꝑ tex. l. qđ aūt ex furto vl' alio maleficio. ff. ꝓ so

Turpe acq̄sitū socijs nō est cōicandum.

COROLLARIVM SECVNDVM. Si vnꝰ fratrū cōia paterna bona habentiū ꝑ ludū ꝓhibitū acq̄sierit turpe lucrū istud veluti ex vsura quesitū inter fratres nō est cōicandū seu ꝯferendū ex q̄ est restituendū scd'm Bal. & doct. in auten. ex testamēto C. de colla. ꝑ l. si fratres in prin. & §. Si sociū v's. nō cogi cōferre q̄ ex ꝓhibitis causis acquisierit. ff. ꝓ so. ple. ꝑ Io. an. in add. Spe. d' actore §.1. v's. aduenticiū. Alex. ī d. ꝯsil.77.

Fr de acq̄sitis ꝑ ludū nō tenetur ad collationem eoꝝ.

COROLLARIVM TERTIVM. Si vnus liberorū ludo ad Azardū multa ammiserit in diuisiōe bonoꝝ in suam legittimā imputat quia ipe in culpa fuit. Nam ludus noxius

Filius ammissa ꝑ ludū tenetur

cōputare i subsidiū. est in culpa vt etiā nō possit cedere bonis fm Bal. i d. autē. ex testamēto & autē. qd' locū. C. de colla. & i l. j C. q bo. ced. po.

Ludus honestus. BASIS QVARTA Ludorꝝ Quidam sunt honesti: & ad exerciciū corporis vl recreationē animi ordinati. vt q viribꝰ corporis aut ingenio innituntr & nō fortune pricipaliter vt proiectio pile vel lapidis. Tele. arcus balistę: bombardę: ad metā luctatio Cursus in stadio ad brauiū seu ꝓ brauio. Item ludus in scaco.

Ludus illicitus. Alter est ludus innitēs fortunę inuētus ex lucri cupiditate Vt ludus aleaꝝ. i. in alea siue tabula taxillorū ad Azardū Siue tabularꝝ mixtus ludus innitēs fortunę q ad ꝓiectionē taxilloꝝ & innitēs industrie in tabul' ducēdis ad iactum taloꝝ. Et iste etiā dicit ludꝰ aleę innitēs parti fortunę Et est ꝓhibitꝰ ideo q illicitꝰ & inhonestus scd'm Ang. Gab. & doct. in. 4. sen. di. 15. p tex. Sali. & doct. in l. aleaꝝ vsus. C. de aleato. in autē. d' sanctiss. epi. § interdicimꝰ c. j. 35. di. c. pe. (de vi. & ho. cle.

Promittēs scacū dare mattū cū pedite: eo facto regina id faciens obtinet. COROLLARIVM PRIMVM. Ludens ad scacū licitum & ꝓmittēs scacū dare mattū cū pedite: eo ascēdēte & facto regina si cū ista dña scacū faciat mattum vicit & ꝯsequitr lucrū. Eo q superueniēs dignitas nō debet nocere scd'm Bart. in l. senatores. ff. de senato. p tex. & ibi no. in l. si lōgius. § si filius. ff. de iudi. Bar. in l. legatis seruis. § ex officio. ff. de leg. ij. Panor. in c. qm̄ abbas de off. de leg. lic; Cy. post Ia. de are. ꝯdixit in l. curatores. C. d' suspect. tuto. vide p Io. an. i add. Spe. d' off. de leg. § restat. & p Rauen. in alphabeto aureo in ꝟ. ludus.

Pena aleatoris cū falsis taxillis. PENA Ludentis cū falsis taxillis est pena falsi atq furti: & restitutōis lucrati ipsi victo. Eo q solius vincētis dephen ditr tunc turpitudo in ludo als licito seu a statuto vel ꝯsuetudine admisso. Et sic posset etiā puniri exordinaria pena. Ex q istd' delictū non habet certū nomē crimis tenetr sic ludens crimie stellionatꝰ scd'm Bal. in Rubri. C. de ꝯdi. ob turp. cau. Ang.

Old. cōsil. 74. per tex. cū glo. l. j. § fi. ff. de pig. act. aret. in trac. malefi. in ꝟ. Medidore. & ibi Augus. de ari. dicit eos nō furca suspēdi: sed extra ordinē puniri. Eo qa ꝓcedit cōtra eos tanq dolosos arg. l. arbitrio. § de eo aūt. ff. de dol. & l. si id quid aurū. ff. de ꝟ. ob. l. ij. ff. de cri. stellio. l. falsus. ff. de furt. & sic nō efficitr dñs pecunię quā sic ꝯtra volūtatē dñi

acquisiuit ideo velut occupās alienū restituere suo dño debet p d. l. falsus in prin. quia fraus & dolus nemī debet patrocinari c. sedes de rescript. Paris d' puteo ait p ↄstitutiones regni positos in triremib⁹. Alios fuisse suspēsos vide p Barba. consil. 7. Scribit' nisi fallor.

ERVDIMA. Exquo fama est apud graues viros licet a maliuolis puta a socijs crimīs habuerit exordiū ꝙ quis luserit & vicerit cū falsis taxillis admittūtur ac recipiūtur in testes homines male fame atqꝫ vite turpis vtpote condcōnis similis. Eo qa istud non potest ꝓbari p hoīes bone & honeste vite q non ↄuersant' in hmōi ludis scd'm Ang. aret. & paridē vbi s. post Sali. in l. ea quidē. C. de accusa. fa. no. Inno. in. c. Cū. I. & a. de reiudi. Io. an. & doct. in c. j. de testi. cog. p c. qualit'. ij.

vbi admittunt' socij criminis.

COROLLARIVM. Quē contingit studiose (& ibi Feli. cū falsis taxillis lucrari pōt quasi de furto puniri vel extra ordinē coerceri scd'm Bald. in Rubri. C. de cōdi. ob turp. cau. Buth. & doct. in c. quia plerīqꝫ de immu. eccle. arg. l. falsus.

videt' quasi furtū fecisse q qui cit' cū falsis taxillis lusisse.

PENA Aleatoris. i. receptatoris ad domū puta (C. de fals. ad habitationē suam ludētes aleę ludo vtpote fortune & ꝓhibito: est: vt illa domus publicet' si dñs fuit maior & sciens. Et si aleator (Secus in lusore alio) pcutiat' seu verberet' actio ꝓ iniuria nō nascitur vbicūqꝫ occasiōe illius offendat' neqꝫ offensor ciuiliter vel criminalit' punit' in odiū retinētis ludum ita vetitū. Et si ei furto aliqd a lusoribus vel ab alijs subtrahat' nec crimīalis nec rei ꝑsecutoria actio datur ꝓ rapina daretur reiuendicatio. Et receptator ad aleę vsum in quo est occasio multoꝶ malorū vt blasphemię furtoꝶ & similiū pōt mulctari arbitrio iudicis. Preterea si cōpulerit seu allexerit aliqs ad sic ludendum potest in lathumias. i. in carcere ad compedes poni scd'm Ang. aret. & Aug. ariminensem in trac. malefi. in ℣. metitore. & pute. in tract. e. per tex. Azo. Bar. ff. de alea. l. j. § j. § si rapinas & § pretor. Sali. ī l. j. in fi. C. de fal. mo.

Pena aleatoris.

ERVDIMA Exquo aleator est adeo vilis persona a iure cēsita ꝙ si offendatur seu dānificetur occasione ludi fortune ad quē recepit sui emolumenti rōne ꝙ non actio vel accusatio vehementer scolasticis est cauendum ne recepten in habita

Aleator ē vil' ido ab alea cauendū est scolasticis.

tiones suas lusores a quibus accipiant pecunias pro luminibus seu candelis: carthis atque taxillis aľs em̄ si ledantur in rebus vel personis nō redditur iusticia illis scd'm paridē de puteo vbi s. post Ia. de aret. in d. l. j. in glo. j.

Si iniurietur aleatori negatur actō Sec⁹ si alij lusori.

COROLLARIVM. Exquo est speciale in aleatore offenso q̄ non datur actio. Secus ergo in lusore alio offenso ex proposito. Secus in casu fortuito: vel etiam ex leui negligentia in loco ad ludendū consueto atque ludo licito. Ex quo de natura ludi est q̄ alter alterū impellat & sic vincat per tex. d. l. j. §. Si rapinas. l. qua actione. §. siquis in colluctatiōe & l. si ex plagis. §. fi. & ibi Bal. & l. item mela in prin. ff. ad l. aql. c. cōtinebatur & c. lator de homicid. Ang. in l. j. C. de sicca.

Pena participātis in ludo vetito.

PENA Participantis seu socij in ludo vetito est eadem cum pena ludentis in eodē ludo vt pena a iure cōmuni vel a statuto municipali imposita aliquo ludo ludenti etiā locum habet in socio participāte vt quādo lusit pro se & socio. Eo q̄ talis particeps facit fraudē legi istum ludum p̄hibenti scd'm Ang. & puteū vbi s. post Guil. & Bal. in anten. interdicim⁹ p l. si quēque ad fi. C. de epi. & cle. vbi dicit q̄s facin⁹ coingnat.

Aleas illicite vendētes tenētur vt aleaꝝ lusores.

COROLLARIVM PRIMVM. Faciētes taxillos cartas atque aleas & vendētes indistincte ipsis lusoribus ludentibus ludis simplicit̄ p̄hibitis tenētur vt ludentes ad penā restitutionis. Eo quia ammissiōi atque dāno occasionē prestiterunt scd'm pute. post Maria. in c. inter dilectos de excess. prela. p tex. l. hi quoque. ff. ad l. cor. de sicca. & p c. si de iniur. & dāno dato. Nisi venderēt ciuitati que ad ludū licitum posset vti & sic nō mala mente licꝫ malus effectus aliq̄n eueniret nō esset mentis sue tunc ipsi nō tenerētur restituere p no. l. nō solum §. sed vt probari. ff. de op. no. nunc. arg. l. mentis. ff. pro so. p c. presentiū de homicid. vbi videt̄ de faciēte arma ad offensam & defensaꝫ apta Gabri. in. iiij. sen. di. xv. dubio. iiij. post Antho. par. iij. ti. xxiij. §. xj. & seq. vult q̄ in primo casu peccent mortaliter & nō absoluētur nisi destiterint.

Ad aleę lusum cooperatores tenētur vt lu

COROLLARIVM SECVNDVM. Cooperatores ludētium ad ludos p̄hibitos vt cōcedentes loca aleas taxillos cādelas seu alia instrumēta atque inspectores sine quoꝝ inspe

ctione illi ludi illiciti nõ fierent & sic lusoribus ɔsencientes peccant mortaliter. Non em̃ solum facientes sed & facientibus consentientes digni sunt morte ait apl'us ad Roma. j. c. facientes 86. di. Non tamẽ tenentur vt participantes ad perditorum restitutionẽ. Eo quia non vi vel dolo impellunt ludentes Gabri. vbi s. Tamẽ Maria. vbi s. cõtradicit scd'm d. Bernardi. in tc. de resti. p d. c. fi. de iniur.

sores.

COROLLARIVM TERTIVM. Instrumẽta ad ludos illicitos concedentes seu inspiciẽtes de lucratis munera accipientes tenẽtur illa vbicũq; ipsi lusores tenebantur restituere scd'm Gabri. in d. di. xv.

Instrumenta ad aleę vsum ɔcedẽtes tenẽtur ad erogationes.

PENA Impellentis seu attrahentis vi aliquẽ ad ludum vetitum a principio: in medio vel in fine est ꝙ incarcerabitur: & ipse ad sic turpiter acquisitorũ restitutionẽ ex necessitate salutis (si facultatem restituendi habeat) tenebitur scd'm Gab. in. iiij. di. xv. post Bapt. & Ang. in sum. in ꝟ. ludus per text. l. j. ad fi. cum seq. ff. de aleato. fa. l. j. § persuadere: ff. de ser. corrup. & text in l. alea℞ vsus. C. de alea. vbi dicit reddatur nulla nisi quĩquaginaria prescriptiõe obstante ipsi qui ammisit absq; voluntate libera & nõ decepta ideo rei dñium non est translatum in acquirentem sed tenetur restituere vt occupãs

Pena ĩpellẽtis seu attrahẽtis ad ludũ tenet ad restitutionẽ lucratorum.

COROLLARIVM PRIMVM. Si intentat (alienum. condcõ ex d. l. alearum vsus tũc solum cõpetit ad quinquaginta annos. Si autẽ agitur ratione falsitatis cõmisse in ludo vt ꝙ falsos talos submiserit cõpetit ad. xx. annos arg. l. querela. ff. de fal. Secus si agitur actione de dolo vt ꝙ actor dolo fuerit vict' agit ꝯ dolosu; intra bienniũ d' eo qd' ad ipm nõ ꝑuenit de illo autẽ qd' ad eũ ꝑuenit ꝯ eundẽ aget ꝑpetuo scd'm Maria. & pute. vbi s. per no. l. omẽs. C. de prescript. xxx. an.

Condcõ l. alea℞ cõpetit ad quinquagita annos.

COROLLARIVM SECVNDVM. Pactum inter collusores initũ ꝙ non recedatur a ludo donec vnus alteri vicerit centũ vl' mille aureos non est validũ neq; obligatoriũ ſm la. de are. Bar. & doct. in l. si quis cũ sciret. ff. ꝓ empto. ꝑ text. Guil. Bal. & Ang. in l. iurisgentiũ § pretor ait. ff. de pac.

De nõ recedendo a ludo pactũ est iure inualidu;.

COROLLARIVM TERTIVM. Ludiones in tabernis stãtes atq; viatores prestulãtes q̃s diuersis artibus & astucijs

Lusores ad ludendu;

alios induxcentes deberent puniri p officiales & cogi ad restitutiões.

puocant dicentes ludamus pro vna cena ne ociosi stemus a pricipio fingētes se ignorare ludum: & se hr̄e multas pecunias postea aiūt se illas pdidisse impositas facientes magnas intelligunt ita vi inducere ad ludendū ideo iure deberēt carcerari & ad restitutionē cogi scd'm paridē vbi s. p d.l.j.ad fi. cū seq.ff.de alea.cū contra allega.

Pena ludētis cū non potēte alienare est q̄ vero dño debet restituere.

PENA Ludentis scienter cum persona alienare illa in ludo apposita nequeunte (vt cum seruo vel monacho nihil pprij habēte cum filiofamilias nullum peculiū habente cum vxore alterius nulla parafernalia habente Aut cum Ceco: Surdo: Furioso: Mentecapto Aut pupillo vel prodigo administrationem bonorum suorum nullorū sed tutorem vel curatorem habēte) est q̄ omi iure tenetur sic acquisita atq̄ lucrata domino Abbati: patri: marito: tutori vel curatori restituere. Eo quia illi vt nō domini nō potuerūt alienare & sic dominiū pecunie in acquirentē transferre & per cōsequens ipe vt alieni occupator tenet̄ restituere scd'm Gab. vbi s. & Conradum Sum̄erhart in tract.e.per tex.Insti.de cura.§.curatore per text.& Sali.in l.alearū C.de aleato. Glo.Arch. & Alex. in c.j.35.di.Glo.Imol.& doct.in c.pe.de vi.& ho.cle.p tex. cū glo.in l.si gratuitā.§.fi.ibi plane.ff.de prescript.v°.

Pecūie admistratōe nō hn̄ti nō deb3 sed vero dño restitui.

COROLLARIVM PRIMVM. Q2 vbi ille qui ammisit in ludo rei perdite administrationē non habuit: non sibi sed suo superiori: veluti administrationē illarum rerū habēti: restitutio quesitorū in ludo debet fieri: qui iuris fictione representat personā eius qui ammisit scd'm Boick in d.c.pe.ad fi. p d.c.inter dilectos de excess.prela.

Qui vicit a clerico bona eccl'ie ñ sibi restituat s3 eccl'ie.

COROLLARIVM SECVNDVM. Qui euicit in ludo a clerico beneficiato fructus beneficij sui nō deb3 illas pecunias restituere clerico quē videt' eos dissipaturū sed deb3 restituere ecclesie scd'm d. Alex. in d.c.j.xxxv.di. post Inno. in d.c.pe.per l.si quis cum sciret.ff.p empto.& c.venerabili (de off.deleg.

Lucrat' pecuniā a nō hn̄te admīstratiōem suā nō fa-

COROLLARIVM TERTIVM.

Si quis fuit lucratus ab eo qui administrationē plenam pecunię quam perdidit non habuit: lucrator suam non fecit. Neq̄ vsucepit ideo eam vero dño restituere debebit s'm Bal.

in d.Rub.de cō di.ob tur.cau.Buth.in c.qa plerięꝫ de imu. ecc.ꝑ tex.& doct.ī d.§.curatore & l.siqs cū sciret.ff.ꝓ empt.
PENA Clerici ad prohibitū ludum vt alearꝝ ludentis est ꝙ si omino ac publice est aleator nō debet ꝓmoueri sed repelli a beneficio obtinendo.Et si ei fiat collatio & cōstet eum esse aleatorē irrita est ꝓuisio. Si erat occultū pōt irritari.Si post ꝓmotionē ludi minori pena poterit puniri Nisi monit⁹ nolit se emendare tunc poterit priuari scd'm pute. in trac.e. per tex.& ibi no.in c.j.35.di.& in c.inter dilectos de excess.pla. Cald.cōsil.vij.de accusa.
PENA Clerici inspectatoris ludorū ꝓhibitorū est ꝙ potest a sacro ministerio interdici & in monasteriū ad trienniū intrudi scd'm Parid.ꝑ tex.in auten. de sanctiss.epi.§.interdicimus.& in auten.interdicimus.C.de epi.& cle.
PENA Clerici in ludo etiā sibi aliquādo permisso ludentis in scaco causa auaricię est ꝙ tenetur desuꝑ penitentiā agere. Et sic quesita in pauperes erogare scd'm Panor. cōtra Imol. in c.clerici officia.de vi.& ho.cle.Imol.in.l.siquis cū sciret. ff.de vsuca.ꝓ empt.qd' etsi nō ex necessitate verūtamen de salubri cōsilio videtur ꝓcedere scd'm Gab.in.iiij.di.xv.
PENA Ludentis ad par & impar est ꝙ si ipse apposuit nummū falsum ipse ammittit & alter qui par dixit vincit: quia falsus nūmus computari in nūero non debet & impar nō facit scd'm Io.an.in add.Spe.in Rubri.de fals.Paris in tract.e.per tex.& Alex.in l.eleganter.§.qui reprobos.ff.de pig.ac.& in cōsil.c.iiij.prime partis consiliorꝝ suorum.
PENA Layci ludētis ludo etiā sibi ꝑmisso vtpote cū potēte alienare & donare ex praua intentione & causa auaricię etsi turpe acquisitū modicū non teneātur de necessitate restituere ei quē non allexit: neqꝫ ei fraudē fecit Tñ est consiliū salubre ꝙ studeat penitere & turpe quesitū in pios vsus erogare scd'm Gab.& Sumerhart vbi s. post Astens. Bapt.Ang.ac.
PENA Ludētis est ꝙ si lis erat sub fide (summistas alios. & ꝓmissione nō habet actionē ad id qd' vicit ꝑ l.alearꝝ. C.de alea.siue vnus collusor mutuauit & alter collusor restituere ꝓmisit tñ illa pecunia repeti non poterit Siue si aliqs tertius

cit neqꝫ vsucapit sed restituere debebit.
Pena clerici aleatoris notorij est ꝙ ad bñficiū non dꝫ ꝓmoueri.
Pena clerici inspectatoris ludorū illicitorū est ꝙ pt detrudi in mōasteriū ad triēniuꝫ
Pena clerici ex auaricia ludētis ē erogatio acqsitiōis.
Pena ludētis ad par et apponētis falsum nūmū ē ꝙ nō cōputat' in numerꝝ.
Pena laici ludētꝫ ex cā auaricię ē ꝙ debꝫ erōgare.
Pena ludē

tis ē ꝙ sub fide existat lis nō dat̃ actio d' ꝓmissis.

faciebat ludum chartaꝝ vel similiũ vnicuiq; ludentiũ & ꝓmisit soluere ꝓ perditiōe adhuc ab eodē ꝓmissore pecunia ꝑdita exigi nō pōt. Quia obstat turpis causa. Eo q̄ in ludo ꝓhibito & sic illicito erat mutuata seu ꝓmissa ideo nō datur actio. Paris de puteo post Bal. in quodā consilio ꝑ no. l. j. & fi. ff. de aleato. & per d. l. alearũ.

Pena sortilegi ē ꝙ debet decapitari vel cremari.

PENA Sortilegi de iure ciuili: est ꝙ deb; decapitari & si ad domos alioꝝ vadit debet igne cremari & bona sua dn̄t publicari ꝑ l. nullus. l. nemo & l. culpa. C. de malefi. & mathema. Scd'm canones si crimē est occultũ imponitur penitētia. xl. dierũ ꝑ c. j. de sortileg. Si notoriũ & ipse & concurrentes ad eum sunt infames ꝑ c. quisquis. ij. vj. viij. & c. testimoniũ de testi. Si est clericus debet deponi & in monasteriũ detrudi c. nō oportet c. siquis ep̄us. & c. se. xxvj. q. v. Si laici sunt Serui verberibus sunt subijciendi. Si liberi: sunt inclusione digna detrudendi c. cōtra idoloꝝ. xxvj. q. v. Et om̄es tales efficiuntur irregulares si notoriũ sit. Tamen ep̄us dispēsare poterit. Glo. in c. ij. de sortileg.

Pena blasphemātis est mortis vel lingue detruncationis.

PENA In ludo (vel alibi) deum blasphemantis de iure cōi est pena mortis naturalis ꝑ tex. in auten. vt nō lux. cōtra na. § q̄m & c. ij. & ibi glo. & doct. de maledi. vl' spiritualis puta excōicationis ꝑ c. siquis ꝑ c. xij. q. j. Alibi est pena detrūcationis lingue de spēali ꝯstitutiōe vel cōsuetudine. Et denuncians blasphemantē. i. maledictũ in deum conferentē nō tenet' se inscribere neq; alias solēnitates l. libelloꝝ. ff. de accusa. seruare ꝑ tex. & Ang. in auten. quō opor. epi. § Sed neq;. Paris de puteo post Bar. in l. itē apud. § Sed qd' adijcit. ff. de iniur. & doct. in c. j. de maledi.

Pena imagines ꝑcutientis ē pena capitis.

PENA Ammittentis res suas in ludo & ꝑcutiētis ꝓijciētis vl' sagittantis imagines dei atq; sanctoꝝ est capitis arg. l. qui ad statuas & l. j. ff. ad. l. iul. ma. l. j. C. nemi lic. sig. salua. aũt gazaros C. de hereti. ꝑ tex. & Ang. in l. j. C. de rapt. virgi. in c. ij. § fi. cũ glo. de off. ord. li. vj. & c. Si canonici. de hereti. li. vj.

Pena īspectatoris est pc̄ti mor

PENA Inspectoꝝ seu inspectātiũ ludoꝝ illicitoꝝ est mortalis peccati si inspectio nō sit in trāsitu & sit forte efficax occasio illorũ ludoꝝ. Al's forte esset venial' peccati Nisi in offi

ciali resistere debēti & nō resistente in quo est mortale. Glo. & doct. in § interdicimus in auten. de sanctiss. epi. p c. error cui nō resistit. 83. di. Alex. scd'a scd'e ti. de ludo. & doct. in. 2. di. 24. Ang. in sum. in ℣. chorea & in ℣. ludus § 6. Boick in c. pe. de vi. & ho. cle.

talis si existat officialis. Als est aliqñ venialis.

PENA Episcoporū idest rectorꝶ ecclīarum & prouinciarꝶ vtriusqꝫ fori (Eo ꝙ hoc crimē ludorꝶ ꝓhibitorꝶ est mixti fori) est mortale peccatū per l. alearū C. de aleato. c. epūs. 35. di. autē. interdicimus. C. de epi. & cle. c. pe. de vi. & ho. cle. Fa. c. cōsentire. & c. error. & c. si. 83. di. Et tāto est grauiꝰ & multiplicius ꝗto subditorū multorꝶ sanguis requiretur de manibus eorum. Ne ergo id nobis cōtingat propellamus atqꝫ extirpemus radicitus pro virili nostra parte oīa ludorum crimia atqꝫ vicia vt cum celorū dño omnipotēte iocūdemur & letemur in regno celesti in ęternum. Τελωσ.

Pena officialiū vtriusqꝫ fori ē pena grandis peccati

Impressum Oppenheim.
Anno domini. 1. 5. 16.

6 ff. n. ch. + XXXIV ch.

éd. or. C.C. [illegible]

sur les SPORTS et
les SPECTACLES

avec les armes de
Clermont [illegible]

très rare

[illegible] [illegible]
Rosée, v. dédicace
au commencement
le seigneur envoyant
[illegible] [illegible] à
[illegible], et le
[illegible] qui [illegible]
son nom dans les
armes [illegible] D/81
[illegible].
(Brunet, [illegible], 150)

Édition du Mée
[illegible] ([illegible]) 10

[AQUILA]